

Barcode - 900000004957

Title - Tarangini_Kathasamputi

Subject - NULL

Author - Sri_Adavi_Bapiraju

Language - TELUGU

Pages - 120

Publication Year - 1945

Creator - Fast DLI Downloader

<https://github.com/cancerian0684/dli-downloader>

Barcode EAN.UCC-13

9 000000 004957

తెలుగు గ్రంథ మాల : ౧౧

1987

త ర ర గీ ఖే

(కథా సంపుటి)

అడివి బాపి రాజు

సాహితీ సమితి
హైదరాబాద్ (దక్షిణ)

కళాపీఠ ప్రచారణ సం.

త ర ం గీ టి

(కథా సంపుటి)

అడివి బాపిరాజు

కళాపీఠము

హైదరాబాద్. [దక్కన్]

సర్వసామ్యము గ్రంథకర్త.

ప్రచురించినారు: కళాపీఠము

అ డి వి బా పి రా జు.

హైదరాబాదు [దక్షిణ]

2. నవ్యగ్రంథ వికృతకాల

ప్రచురించినారు:

గుంటూరు.

ప్రచురించినారు: డిసెంబరు 1945

వెల 1-8-0 (బి. జి.)

మొదటికూర్పు వేయిప్రతులు.

"Meesan" Printing Works,
A. C. Guards, Hy'bad.

ఓ.

శ్రీరస్తు.

అంకితం

దివ్యమధురకవి, ఆమృతగీతాలాపన గాంధర్వమూర్తి అశయమూర్తి
శ్రీశ్రీశ్రీయ్యుడు, మాతమ్ముడు

శ్రీ దేవులసల్లి కృష్ణశాస్త్రికి

ప్రేమతో అర్పిస్తున్నాను.

అడివి బాపిరాజు

విషయ సూచిక.

కథ.	పుట.
శైలవారి	1
నాగతి	17
పాడు దేవాలయం	58
సూర్యసుత	62
మెట్లు	78
బీర	92
వీల్లంగోవి	103

శైలబాల

౧

శిథిలమై ఒరిగిపోయిన మండపాలు; ముక్కలై భూపతనమైన అంతః పురాలు; కూలి వీలిపోయిన గోపురాలు; పొడవడిగి ఘోగులు పడ్డ దేవాలయాలు; తలకిందియైన శిఖరాలు; రాలిన విగ్రహాలు ఒకనాడాంధ్రప్రపంచానికి శిరోమణియై శతు రాజ్యాలకు నిర్భేద్యమై సమస్త దక్షిణాపథాన్ని ఏకచ్ఛత్రంగా ఏలిన విద్యానగర మహాపురము నేడు నామమాత్రమై, పెద్దవస్తు పాదర్శనశాలయై యాత్రికులను నిశ్చేష్టులను చేసి, కళ్ళనీరు నింపుతున్నది.

తన ఆనందాన్ని చీకునల్పుతూన్న ఆ శిథిలత్వంలో ఏదారిని నడుస్తున్నాడో తెలియక, తిరిగినదారి నే తిరుగుతూ, ఏదిచూస్తున్నాడో తెలియక చూచినదాన్నే చూస్తూ, కళ్ళకాంతులు శిలాత్వము పొందగా తుంగభద్రానదీతీరాన, పెద్ద ముళ్ళసాద పక్కనే నాగచంద్రుడు చదికిలపడ్డాడు.

నాగచంద్రుడు చిత్రకారుడు, రసానంద తన్మయుడు మహా శిల్పగానంలో ఆ భయంకరాపకృతి ఆతని నీవితాశయాను భగ్నం చేసింది.

ఇంతలో వెనక ఎవరో అతన్ని తీవ్రాదృష్టులతో పరికిస్తున్నట్లయింది. చైతన్యరహితుడై ఉన్న నాగచంద్రునికి అ చూపుల తీవ్ర త చురుక్కుమని తగిలి మతువిరగే మందెచ్చినట్లయింది. అతడు లేచాడు. వెనక్కి పరికించి చూచినాడు. పెద్దపాద; మరేమిన్నీ కనబడదు. ఆ అదృశ్యవ్యక్తి చూపులు చలనై తోచినవి నాగచంద్రుడు ఇదేమని పొదచుట్టూ చూచి. యే దిన్నీ

కానక, సోగమంచు కమ్మిఉన్న హృదయపథం మరిన్నీ చీకట్లు అలుము
కోగా, వెట్టివాని విస్మయం పొందుతూ, మళ్ళీ నదిఒడ్డున కూర్చున్నాడు.
ఈసారి ఆతనికి నిట్టూర్పు వినబడింది నాగచందుగిడులేచి, సగము నిద్రమిత్తు
తెలుస్తున్న వానిలా తూలుతూ, పొదదస్గిరే నిల్చుని, పొదలోనికి పారచూచి
నాడు. ఆ స్పష్టంగా మెడలో హారాల చప్పుడు నాగచందుగిడు తూలి
ముళ్ళడొంకలో పడబోయినాడు. స్పష్టంగా మళ్ళీ నిట్టూర్పు. అది ఘంటా
రాసమై ఆతని మెదడులో మోగింది, నాగచందుగినికి పూర్తిగా మెళుకువ
వచ్చింది పక్కనే ఉన్న సంచితోనుంచి చేతిగొడ్డలితీసి పొద నరకడం
ప్రారంభించాడు.

బర్రెంక, రక్కెస, నాభిలత. అడవిచుల్లె, పురుగుడు, పాలకర్ర,
చిట్టికేసూ విసవిసా వీరభమిడ్డై నాగచందుగిడు అరజాములో నరికిపార
వేసినాడు. సగము నరికిన ఆపాదచుస్య స్వస్యము చేయబోయే శిలాబాలిక!
పరువము పండించుకొన్న కోటి కోటి సంవత్సరాల యీడు కలిగిన దక్కను
పీతభూమి నల్లరాయిలో, స్నిగ్ధాతి స్నిగ్ధమైన చెక్కడం. స్త్రీప్రపంచాన
అందం ఏరితెచ్చి, చేర్చిముద్దపోసి ఆ బాలికామూర్తిని శిల్పించినారు. కోట
మోము, లోతెరుగని నాసికామూలము. సమప్రవాహ పతనమైనరేఖ, రేక
మందార మొగ్గనంపులో తిరిగి ఓస్తాంచలముపైన సుడి తిరిగిపోయింది. చిరు
నగవున వికసించబోయే ఆమె పెదవులు కొద్దిగా విడి వడి స్వీన్నాలై,
ఈవలావల కాశీరత్నపు పూల చెక్కెలిగుంటలను అలంకరించుకొన్నవి. అధ
రము దిగువ నిన్నుమై, చిరుగసాల ఫలమైన ఆమె చిబుక మాధుర్యము
గ్రీవశంఖాన ధారై చేరుకొన్నది.

ఆమె చతుర్భంగాభిరామ. ఆమె పరమవశనర్తకి. సన్నని బంగారు
దుకూలమో ఏమో కటిప దేశాన వ్రేలాడే మొలనూలు మెలపులలో కలిసి

పోయి విద్యున్నాల అయినది. మంజీరములున్నూ, చిరుగంటలున్నూ అలంకరించిన ఆమె పాదము తరులతై భూమిమీద వాలబోతున్నట్లున్నది. ఆమె ఎడమపాదపు మునివెళ్ళపైన ఎగరబాయ్యే పక్షిలా నృత్యగతిలో ఆకాశపథ భంగిమతో ఉన్నది. అటాడే తాచుబాము దక్షిణహస్తము, అర్ధచంద్రికా ముద్ర; సవ్యహస్తము లోలముహంసముద్రిక; కంకణాలతో, గాజులతో, భుజభూషణాలతో, చెదిరిపోయే వేణీబంధముతో, పాంకాలయి ప్రేమ వాహినీమూలాలై, కడంబపుష్పాలై, కలలనిధులైన వక్షాలపైన ఉబికే అనేక హారాలతో, నృత్యావేశ దివ్యసుందరియైన కాలాన ఒకక్షణికంలో, శిల్పిఒకడు శాంబరీవిద్య చేత శిలగా మార్చినట్లు ఆమె ప్రత్యక్షమైంది!

నాగచంద్రుడు ఆలాగే నిలుచుండిపోయినాడు. అతని ఊహాపథాలు దాటిపోయిన శిల్పసౌందర్యం. తొందర తొందరగా ఆ విగ్రహంచెట్టూ ఉన్నదొంకలు నరికి పారవేసి, ఆ ప్రదేశం అంతా శుభ్రంచేసి, తుంగభద్ర లోనుంచి తన సంచిలోకలశంతో నీళ్ళు తెచ్చి ఒత్తుగా చల్లినాడు. వివిధ పుష్పాలు నేకరించి దండలుగుచ్చి ఆమె మెడలోను వేణీభగంపైన అలంకరించాడు. పూవులతో ఆమె పాదాలు పూజచేసినాడు. తనివివీరని చూపులతో ఆమెను చూస్తూ మోకరిండ్లు అస యత్నంగా అతనిఫాలం చివురుజొం పాలలాలిత్వం చూపిస్తూ కఠినమై ఉన్న ఆమె పాదంపైని చేరింది. లోతై రుగని ఉత్కంఠ నాగచంద్రుని వణికించింది.

ఏమిది? అతని శిరస్సుపైన నాతిదూరాన ఉన్న ఆమె కుడిపాదము నెమ్మదిగా దిగుతూ అతని మూర్ధానికి కొంచం తగిలింది. నాగచంద్రుడు ఉలిక్కిపడిలేచి ఆమె మోముపైన తీక్షణదృష్టులు పరిపినాడు. అతని కుడి చేయి ఆమె ఎడమమీ గాలిపైన నఖంపచస్పృశనందింది. ఇంతలో ఆబాలిక

చిరుపులుగు ఎలుగుల నవ్వి ఒడలు కొంచం కదలించింది. బిగిసిపోయే హృదయంతో నాగచంద్రుడు లేచి నిలుచున్నాడు.

చైతన్యోదయ మవుతూ ఉన్న అస్మిగ్గ నీలోపల శరీరాన నులివెచ్చర క్తము జల జల పోపై త్తి సమవిషమతలాల క్రొమ్మెరుగులుపులకించి సమస్తనాడుల స్పందించి మెత్తనిదారులై, కొంజివురై నవనీతమైపోయింది. చూస్తూ ఉండగానే ఆశరీరము, ఉదయసంధ్యాకాశములా క్షణక్షణం వన్నెలు మారుస్తూ, కపిశమై, పిశంగమై, శ్వేతమై, పాటలమై పీతమై పుటములో బంగారమై పోయినది. కర్కశమైన ఆమెకబరీభరము నల్లపటుకుచ్చుల వేణీ భరమైనది. నగలు బంగారులై తళుకులాడినవి.

“ తణికిటతోం ” అని ఆబాలిక నాట్యమాడ ప్రారంభించింది. కాళ్ళ చిరుగంటలు చతురశ్రగతి త్రిపుటతాళము వేసినవి. రాను రాను స్ఫుటమైన కంఠంతో

లలిత లవజ్జలతా పరిశీలన కోమల. మలయసమీరే
మధుకరనికర కరచ్యుత కోకిల కూజిత కుంజకుటీరే
విహారతి హరిరిహా సరససంతే
నృత్యతి యువతిజనేన సమంసఖి!
విరహిజనస్య దురంతే...

అని పాడుతూ ఆబాలిక అభినయిస్తున్నది. నాగచంద్రుని ముఖము విరిసిపోయిన దిరిసెనచెట్టులా ప్రపల్లమయింది. పాంకాలయి పాలుపుమీరిన ఆమె హస్తాల విన్యాసవేగము అడవి నిమ్మపూవుల పరిమిళమయింది. చిరు చెమ్మటలు నఖాగ్రాలతో తుడుచుకుంటూ నాట్యమాడి, మధురమైన ఊర్పులు విడుస్తూ ఆ బాలికవచ్చి నాగచంద్రుని బుజాలపైన చెతులుఉంచింది. అతని దేహానగగుర్పాటులు మలయసమీరము రివ్వన ప్రవహించినప్పటి చెరువులో నీటి కెరటాలలా పరువులిడినవి. విడివడి ఆమెపెదవులు పరిమిళములో అతని

కపోలాలపైన అలమిపోయినవి. దివ్యయాతనం విరిసిపోతూ పరమసౌందర్యం విరజలుతూ ఆ బాలిక చటుక్కున తనను ఆవరించినప్పుడు నాగచంద్రుని చేతులు అప్రయత్నంగా ఆమెను కౌగిలించుకోవోయి మరల వాలినవి.

“ ఏమయ్యా! తుంగభద్రాతీరాన కూర్చుందాము రా ” అని ఆమె అతని కుడిచేయి పట్టుకొని నదిగట్టుదగ్గరికి అతనికి దారి చూపుతూ అక్కడే వున్న ఓ నల్లరాళ్ళగుట్టమీద అధివసంపజేసింది. అతని పక్కనే ఆమె ఆసీన అయింది.

“ నీ హృదయంలో నేనెవరూ? అన్న ప్రశ్న మొలకెత్తింది! ఈ రాళ్ళన్నీ ఒకరకం చుట్టాలునాకు. ఈ సంధ్యాశబలరాగంలో అవ్యక్తంగా కనబడే అమాంతంగిరిపక్క ఒక్క చిన్నశిల నా పూర్వరూపం. ఈకథవిను !

“ ఆనాడు ఎందుకో సార్వభౌముడు విచార మేఘంతో పొదువబడ మలయగిరిశృంగం అయ్యాడు. అస్పృశీ పలుకులు ఆధీరుని హృదయానికి ఉపశమనం కూర్చలేదు. పెద్దన్న గారిపద్యాలు మేఘంలో ఉరుము లయ్యాయి. పేరుపొందిన అందక తైల్లి వెల వెల పోవచేసే మావాళ్ళు భరతపయోరాశి మధించగా పుట్టిన అప్పరసలు. రాజులో రసజతా చంద్రి కలను ఉదయింప చెయ్యలేకపోయినారు.

“ ఒకనృత్యాంగన, చెంగల్వరాయ నేనానాయకుల నలభుకత్తె, శ్రీ కృష్ణరాయసార్వభౌములవారి ఆదరణంపొంది శ్రీవారి ఆగ్రహానికి గురైన తనస్వామికి ఉపకారం చేయచూస్తూఉన్నది. ఆమె తనకుమార్తెను పిలిపించి గజైకట్టింది, ఆబాలిక తిలోత్తమకు అందం సంకలు దిద్దగలదు. ఆమెలో ఊర్వసికి అపరావతారం. అంతవరకూ, ఆమెకన్నె చెరవీడలేదు ఆబాలికను సార్వభౌమునికి సమర్పించడానికి తల్లి చెంగల్వరాయనితో మంతనం సలిపి అదను చూస్తున్నది ఇంతకన్న వేరేసమయంరాదని ఊహించి ఆనట్టువరాలు తనకుమార్తెను సభలోకి ఉత్సవములతో కొనివచ్చింది.

“ ఆ మేళానికి గురువు అమ్మనాచార్యులవారు. చక్కవర్తికి జోహార్లు చేసి, ‘మహాపాపా! దివ్యనృత్యేశ్వరు పాదాలకడ పూజచేస్తూ విద్యనభ్యసించిన ఓ అప్పకోంగన దేవరరాజ్యంలో ఉద్భవించింది. ఆబాలిక భరతంలో పదహారు సంప్రదాయాలూ నేర్చుకొన్నది. ఆమెవిద్య అపర దేవేంద్రులైన సార్వభౌములు దివ్యచిత్తాన అవధరింతురుగాక! రాజ రాజేశ్వరుల హాసాం చలసుషమలా కన్నెవైన ప్రసరించి ఆమెను పవిత్రను చేయునుగాక!’ అని నివేదించుకొన్నాడు. మహారాజులుంగారు అంగీకార నూచకంగా తలపంకించారు.

“అర్ధచిటికలో క్రొక్కారు మెరుగుతీగలా ఆబాలిక చక్కవర్తివదుట నాట్యాన సాగిలపడి, ప్రభువు“లే” అనేవరకూ భూమిలైన వ్రాలిన చంద్రకళలా, పచ్చికలో ప్రసరించే కేతకిపన్నుగిలా ఆ సభాచంద్రశిలాతలముపైన అట్టే పడిఉన్నది. మహారాజు కనుసన్న అయినది. ఒక్కమ్మడిగా తోలు తిత్తి శ్రుతులతో ఒకవిపంచి ఒకకిన్నెర, ఒకసైరంధ్రి పక్క వాద్యాలయినవి. దశావతార కథనముఎత్తుకొని. హంసుచేసే గణికలు తాళాలు వాయిస్తున్నారు. మృదంగం పూర్ణలయావతారమైనది. రసము తోలుకాడే ఒక్క విహంగనృత్తగతిలో ఆబాలిక సుడిగాలిలా లేచి:—

‘ పాశయ పయోధిజలే ధృతవానసి వేదం

విహిత వహితృ చరితృ మఖేదం ధృతవానసి వేదం.

కేశవ, ధృతమీనశరీర, జయ జగదీశ, హరే!

క్షీతి రతి విపులతరే తవ తిషతి పృష్ఠే

ధరణి ధరణి కిణ చక్రగర్భిణీ తవ తిషతి పృష్ఠే

కేశవ, ధృత కచ్చపరూప, జయజగదీశ, హరే!...

అని షాడుతూ అభినయించి సభను సమ్మోహనం చేసింది.”

3

నాగచంద్రు డా బాలికమాటలు వింటూ, సంభ్రమాశ్చర్యాలకు లో నాతూ, తుంగభద్ర నీళ్ళు చీకట్లు తాలుస్తూ ఉండడం కనుగొంటూ, ప్రణయపూజావేషు డాతూ, ఆబాలిక అందాలమోము పరికించి చూస్తూ, దగ్గరగా అధివసించిన ఆమె యావనానందానికే సమ్మోహితు డాతూ, నిలువునా పులకిస్తున్నాడు.

“ ఈ ప్రదేశం నన్ను దివ్యానందంలో పరవశుణ్ణి చేస్తున్నది!”

“ సార్యభౌముల కాలంలో ఇక్కడే ఒక్క శిల్పమందిరం ఉండేది. ”

నాగచంద్రు డా మెవంక చకితుడై చూస్తూ, “ ఈ తుంగభద్రానదీ సౌందర్యము ఏలాంటి దివ్యస్మృతులు మొలకలెత్తిస్తున్నది!” అన్నాడు.

“ నీహృదయ సౌందర్యమున్ను ఆలాంటిదే.”

“ సుందరతరమైన నీరూపజ్యోతి నన్ను పాదాకాంతుణ్ణి చేసుకుంటూంది!”

“ అయితే నాకు హృదయం శోదంటూవా, ప్రభూ?”

“ ప్రభూ! ప్రభూ!” అనుకుంటూ నాగచంద్రుడు విస్మయం పడ్డాడు.

“ నీహృదయం నాఊహ కందరానిది.”

“ పణ్యస్త్రీకి హృదయం ఉంటుందా స్వామి?”

“ సర్వప్రపంచానికీ సౌరభాలు చూరలిచ్చిన పణ్యస్త్రీల హృదయాలు వందనీయాలు.”

“ హేళనా ప్రభూ?”

“ హేళనా? నీ ఆవిర్భావం ఇంతవరకు నన్ను అచేతనుణ్ణి చేసింది.

ఏ అందాన్ని నేను ఊహ చేసుకోలేకుండా ఉన్నానో, ఏ అందం నాకు ఇంతవరకూ ప్రత్యక్షంకాలేదో, ఏ అందం ఉంటుందని భావించి భావించి, దేహం పరవశం కాగా, హృదయం ద్రవించిపోగా, నా ఆత్మ స్వార్పణం

కోసం ఎదురుచూస్తున్నదో, ఆ అందం ఈనాటికి నీలో చూసిన నాకు హేళనా ప్రణయదేవీ?”

ఆ బాలిక ఆతని ఒడిలోకి వాలిపోయింది.

నాగచంద్రుడు ఆవేశంతో, పూజ్యభావంతో ఆమెను బిగియార కవుగిలించుకొన్నాడు ఆముహూర్తము అతిసవిత్రమైనది ఆసంక్లెషములో వాకిప్రేమ మరీ గాఢమై మధురాతి మధురమైనది.

“ దేవీ! దేవీ! ” — గద్దవమైన ఆతని గొంతుక అతి ప్రేమపూర్ణమైనది. ఆమె కంఠం నుంచి అదృష్టమైన విచారస్వనము వినిపించి ఆతని శ్రవణాలకు ఘోకంప నిస్వనమైంది!

“ ఏమీ! ఏమిటిది! కళ్ళనీళ్ళు నింపుతున్నావే! నీబంగారు దేహాలత వణుకుతూ ఉన్న దేమిటి? ఈ విచారమెందుకు? సవిత్రమూ నీ! ”

“ నీపూజ నన్ను మూలానికి కదులుస్తున్నది. రూపం అమ్ముకొని బ్రతికే మేము ప్రేమమాధుర్యము రుచియైనా ఎరగము. నన్ను పూజాపీఠ మెక్కించి పరవకురాల్ని చేస్తున్నావు!”

“ విద్య నాలో వ్యక్త మాతూవున్న ఇంతనాటినుంచీ ఒక అద్భుత మూర్తిని, ఆమూర్తిని ఆవరి విఉండే ఓ విచిత్ర హృదయాన్నీ, ఆసర్వాన్నీ ఆనరించి పూరించుకొని ఉన్న సవిత్రాశ్రమ ఉత్కృష్టాశయం చేసుకొని నేను ఆదేవికోసం లోకాలు గాలిస్తూ, నాహృదయం దేవాలయం చేసుకొని పూజాదోషాలతో అంతులేనియాత్ర చేస్తున్నాను ”

“ ఆ ఆశయం మృగత్పస్టామాత్రమేకదా ప్రభూ! ”

“ నిజమనుకొనే ఈ ప్రపంచానికన్న మృగత్పస్ట ఎక్కువ నిజం కాదాదేవీ!” అంటూ నాగచంద్రుడా విచిత్రబాలికను మరీగాఢంగా కవుగి లించుకొన్నాడు. ఆ అమృతమూర్తిని అలముకొన్న పరీమళాలతో వివశు డయ్యాడు.

“ చకోప ర్తి పరమేశ్వర పదజనిత మైనట్టిన్నీ, నందికేశ్వరసముపదిష్ట మైనట్టిన్నీ, భరతమహర్షి ప్రచారితమైనట్టిన్నీ, ఏవిద్య ఉన్నదో, ఆ మహా కళనాడు ఆ బాలికలో మూర్తీభవించి, వికసించడం కనుగొన్నాడు.”

నాగచంద్రుడు విప్పారిన నయనాలతో ఆమెను తిలకిస్తూ, “దేవీ! ఆ బాలికవు నువ్వుకావుగదా” అని అడిగినాడు.

“పాపా! నేను కాననిచెప్పనా, అవుదునని చెప్పనా?”

ఈషదవనతమైన ఆమె మోమును నాగచంద్రుడు చుబుకముపట్టి లేవ నెత్తుచూ “దేవీ. నీపెదవుల్లో మందహాసలేశమన్నా నర్తించకుండా నన్నీ విచిత్ర వృష్ణంలో తేలుస్తున్నావా?” అన్నాడు.

ప్రభూ! నా సర్వస్వము నీకు పూర్ణార్పణం చేస్తున్నా, ఈదివ్యక్షణాలు, స్వప్నమో నిజమో నాకే తెలియకుండా ఉన్నవి.”

“ ఈ దివ్యస్వప్నమే ఎప్పుడూ నిలిచి ఉండరాదా!”

“అవును పాపా!”

అని నిశ్చయిస్తూ, ఆబాలిక—“ఆన్యాయము సార్వభౌమునికి అనందం నివేదించింది. అరాతి—” అన్నది.

“అరాతి?”

“ సార్వభౌముని అంతఃపురానికి ఆ బాలికను పంపడమయింది” నాగచంద్రుడు కూలిపోయినాడు. అతనిచేతులు వాడిపోయిన తామర తూళ్ళయి వాలిపోయినవి. ఆతడు నిట్టూర్పువిడుస్తూ ఆ నల్లరాతిమీద తల వాలాడు. “ ఇక వినలేను దేవీ! ”

“ప్రభూ, నేను పణ్యస్త్రీని. ”

“నిన్నారాతిని పంపినపాతకులు భగ్నములు, పిశాచాలు!”

“ పభూ! అతిహీనకులంలో జన్మించిన మాపాపహృదయాలు పవిత్రం కాగలవా? సార్వభౌముని క్రీగంటిచూపు మమ్మల్ని అప్పరసల్ని చేయదా!”

“మీరు దివ్యజన్మలే దేవీ! మిమ్మల్ని ఆనుభవించే ఆనీచాతినీచులు_”

“ పభూ, విను_ సర్వాలంకారాలతో వాసకసజ్జికనై, మహారాణి నైనట్లు ఉప్పొంగిపోతూ, చుకవర్తిరాకకై ఎదురు చూస్తుంటిని. ముహూర్తాలు గడచినవి. కోటలో ఘంటారావాలు మోగుతున్నవి. అర్ధరాత్ర తూర్యారావాలు తృతీయయామపు ధంకానినాదమూవినబడుతూ నేఉన్నవి. అంతఃపురాలన్నీ నిశ్శబ్దంలో జోగిఉన్నవి. ఆచిన్న మాంబారసికులు రాలేదు. నాహృదయంలో దవానలం చిగురించింది. లజ్జనో కుంగిపోయాను. ఆ మహా పరాభవంలో వైతాళికుల హెచ్చరికలు, వ దిమాగధులపాటలు నాహృదయ కుహరంలో బహ్మండము పగిలినట్లు ప్రతివ్వనించి, ఒళ్ళు తెలియని మూర్ఖ లోమునిగిపోయినాను.

నా గచం దుడు చివుక్కునలేచి కూర్చున్నాడు

“ సార్వభౌముని సౌజన్యము నే నొక్కక్షణమా తం సందేహించాను నువ్వంతఃపురంలోకి వెళ్ళినసంగతి మహారాజుకు తెలుసునా?”

“ ఈపణ్యస్త్రీకి అంత విచారణ. చేసేయోగ్యత కలదా పభూ! చిన్నమాంబాదేవి సరసల్లాపానందుడైన చక్రివర్తికి ఆదేవిపైన యేదోకారణంచేత కొంచెం కోపంవచ్చిందనీ, ఆనాటి నానాట్యం ఆయన హృదయంలో సందేహాన్ని వెన్నెలై చీకల్ల పారదోలిందనీ, సభనుంచే, ఆషట్టు నే మహాప్రభువు చిన్నమాంబాదేవి అంతఃపురానికి పోయి క్షమాపణ వేడి ఆమెను అనునయించినాడనీ తరువాత నేను విన్నాను. ”

“ చెంగల్వరాయని దుశ్చేష్టితంసుమా దేవీ ఇది!”

“అయిదురోజులవెనక, తీవ్రజ్వరంలో ఉన్న నాకు స్ఫుటాస్ఫుటంగా

మెలకువవచ్చింది. నృశ్యంనాట ఆసభలో రాజశిల్పి శిష్యులతో వచ్చిఉన్నాడట, ఒకశిష్యుడు_ అవందర సైకజీవి. దివ్యసౌందర్యానందుడు— ఈపాపినీ ఈమెనాట్యాన్నీ చూచి వెర్రిపేమలో మునిగిపోయినాడట—”

“ మునిగిపోవటం అబ్బురమా దేవీ?”

“ఆబాలిక ఆజ్ఞారంతో కృశించి కృశించి = నువులను నాలోకలయించు”

ఆమాట ముగించకుండానే నాగచంద్రుడు ఆశిలాబాలను, చెమర్చే కన్నులతో దరికి చేరదీసుకొని ఆమెము తనహృదయాని కద్దుకొని ఆమెతల కన్నీటితో తడిపినాడు.

తూర్పున కొండలపక్కనే ఏర్పిన నాగచంద్రుని సంతోషరాగములా చంద్రబింబము ఉదయించింది. తుంగభద్రనీళ్ళు శిలాబాల హృదయములా కెంపుజీరలు సాగినవి. స్వప పంచము జ్యోత్స్నానందంలో వివశత్వమొందింది.

ఆశిలావేదికపైన నాగచంద్రుడు మెత్తనితల్పము అమరించి ఆబాలికను అధివసించేసినాడు. ఆమె మోమును తనివితీరగా పారకిస్తాడు. ఆమె సౌందర్యరేఖలచేతులు హృదయాని కద్దుకొని దూరాన్నుండి దగ్గరనుండి గమనిస్తాడు. ఆమె లావణ్యము పుడిసిళ్ళకన్నుల కద్దుకుంటాడు. ఆమె ఇంకనూ శిలాబాల కాదుగదా అన్న అనుమానము వీడనిచూపులతో, స్పర్శతో కదుషతను, కాంతులను పరిశీలిస్తాడు.

ఆమె చిరునవ్వుతో, సిగ్గుతో కొంచెము వంచినమోముతో, నీలాలజాలరులైన కనురెప్పల టుననుండిన అతని ఆనందము తనహృదయాన్ని నింపుకుంటూన్నది.

నాగచంద్రుడు ఆమెమొగుట మోకరించి, “నువ్వనాస్వప్న బాలవు. నాజీవిభాధిష్ఠాన దేవతవు. నేను తుంగభద్రను, నీవు కృష్ణవు” అని ఆమె ఒడిలో వాలినాడు.

అతడా ఆనందతస్మయత్వంలో, తమి నిండిన హృదయముతో, అరుణా విర్భావమును గుర్తింపలేదు మాల్యవత్సవృత్త సానువులపైన ఒక రెప్పచాటు తనరథము ఆపి కర్మసాక్షియైన సూర్యభగవానుడు ఆనూత్నదంపతులపైన తన అరుణకిరణ కుంకుమాక్షంతలు, వల్లినాడు సుఖపారవశ్యముదితా లయిన కనుదమ్ములతో, చెదరిన ముంగురులతో, సడిలిన వేణీభరంతో, తన హృదయ తలముపైన కలువపూదండలా వాలిఉన్న శైలబాలలోని తీయని వన్నెను నాగచంద్రుడు అరమోడ్చుకనులతో ఆస్వాదిస్తున్నాడు. అలసాలసాలయిన వేబోక తెమ్మరలు తుంగభద్రాతరంగ శీఃర్శత్యాలతో ఆయితమైవచ్చి శైలబాల ముంగురులను పాపటకు చక్క నొత్తుతూ కనుదమ్మిరేకులను ఇంచుమించు విప్పసాగినవి. నాగచంద్రుని కంఠాన పెనవేసికొన్న బాహులత ఇంచుక నడలించి, చటుక్కున కళ్ళు తెరిచి శల ఇంచుక ఎత్తి ఆమె అతనిమోము తిలకించినది, ఆమె మాపులలో నునుస్థియు చిరుకెరటాలై ఆనందకాంతుల మిల మిలలాకి, అంతలో ఆమె రెప్పలమాటున అదృశ్యము లైనవి. అర్థపూరితాలైన చిరునవ్వులు ప్రసరిస్తూ అతడామెను గట్టిగా హృదయాని కదుముకున్నాడు

రూపవిలాస ముగ్ధలైన శిల్పుల ఆనందము రూపలయాన్ని కోరుతుందా? ఉత్కృష్టరూపాన్ని సృష్టించే ఆశయమాత్రం శిల్పుల తపస్సు కాదా? అల్పవోషమైనా ఎరుగని రూపాత్కృష్టా స్వేషణకు ఫలము పాకృతజనులు కోరేదేహానందము మాత్రమేనా? రూపురేఖలు పొదిగించుకొనే వికాసము నులిచెచ్చనిదేహాంచే బంధితమైనదా! ఏమిటీ విచిత్ర సంఘటనం!

“ పాభూ! మీశంకితహృదయాన్ని ఆవరించిన తెరను తీయలేను, కాని, సంశయా తెరుగని ఆతరుణిశిల్పి సభలో నన్ను చూచిన ముకుక్షణా

న్నుండి ఉన్నతుడై పోయినాడట! ”

“నువ్వు మూర్తిభవించిన సౌందర్య సర్వస్వానివి! ”

“ అపశ్రుతి లేనిదివ్యసౌందర్యము స్వప్నమాత్రము ప్రభూ! ”

“మనోరథప్రాయమైన రూపానికి రేఖలులేవు. మూర్తి లేదు.

మూర్తించుకోగలిగిన ఉత్కృష్టరూపమే శిల్పికి ఆశయం. తీర్థాలు తరిగిన ఈనాకు ఈనాడు ప్రత్యక్షమైనావు. ”

“ ఆనాడు కాదా పగిభూ! ” అంటూ కంఠాన భుజలతలు పెనవేసి కన్నులలోకి చూపుల చొనిపి హృదయాన్ని మేలుకొలుపుతున్న శైలబాలను కంపించిపోతున్న కరములతో ఎవంగా చాచిపట్టి దేహమనఃప్రాణాల్ని చూపులలోకి తెచ్చుకొని, ఒక్కనిమేషం ఒరసిచూస్తూ, సుఖస్వప్నంనుంచి లేవలేక నిద్రలేస్తున్న వానిలా “దేవీ! ఎన్నాళ్ళకు! ఎన్నాళ్ళకు!?” అంటూ ఆనందమూర్ఛితుడైనాడు నాగచంద్రుడు.

తుంగభద్రా తరంగాలవంటి కరతలాలతో ప్రియుడిమేను నిమిరు తూన్న శైలబాలను—ఒక్కనిట్టూపుచుచి, “దేవీ, స్వప్నం కాదుకదా?” అంటూ హృదయానికి అదుముకుని “దేవీ! మధురతరమైన మన కథనము నన్నింక చెప్పవీ” అని నాగచంద్రుడన్నాడు.

“నిన్ను చూచిననాటనుంచీ నీస్వరూపాన్ని పరువాల నింపుకొన్న నీలగ్రావంలో మూర్తింప నారంభించాను.

“ ధన్యము. ”

“ నీజబ్బులో ఎప్పుడున్నా మీయింటికి వచ్చేవాడను. జీవవర్ణాలు వెలిగే వివిధపుష్పాలు నేకరించి, రసహృదయా లయిన ఫలముల కాన్కలతో దిన దినమూ మీ మేడకు వస్తూ, నీకవి అర్పించుకొన్నాను. ”

ఫలములే కాదు. నీ ప్రణయమే ఔషధానికి అనుపానం చేశావు. ”

“దేవీ, నేను సంకల్పించిన శిల్పమూర్తికి నా ప్రేమరసంతో మెరుగులు దిద్దుకొన్నాను. ఎంతరసభావన ధారపోసినా, మూలానికి నా నిర్మించిన ప్రతిమ బింబమాత్రమే అయిపోయిందని సిగ్గుపడ్డాను. నీనయనాంచలాల మెరుపులూ, నీ మందహాసాల శీతద్యుతులూ, ఆనాటి నీనాట్యభంగిమలలో సౌకుమార్యమూ, హృదయాన పదిలించుకొని తెచ్చినాటంకంపు మొనతో ముంచి, నాశిల్పబాలకు అందిచ్చుకున్నాను. నాపూజాకల్పనం నీయెదుట నిలవడానికి నాకు ధైర్యం చాలిందికాదు. ”

“శిల్పి శేఖరా! నాపత్నియేది,? అని నేను దినదినం ప్రశ్నించేదాన్ని ప్రభూ!”

“తేరుకొంటున్న నీ ఆరోగ్యానికి భంగం కలిగించలేక —”

“దినములు గడుపుతూండే నేనొక నాడు పట్టుపట్టినాను చాస్తానని కాదుపి యా?”

“దేవీ! ఆ దారుణకథ మళ్ళా ఎందుకు స్మరస్తావు?”

“ప్రభూ! ఉండు. నేను ఎవరువారినినా వినక. ఒకనాడు పల్లకీలో బయలుదేరాను నువ్వు నరికివేసిన పెద్దపాదే నీ శిల్పమందిరం కూలగా బయలుదేరినది. ఆశిల్ప మందిరానికి ఆపరాని ఉద్వేగంతో, నిలువలేని ఉత్కంఠతో పల్లకీ దిగివచ్చి నా ప్రతిబింబాన్ని చూచాను. నారూపంలో నాలో ఉండేలోపాల్ని సవరించుకొని దివ్యత్వం తాల్చిన ఖాందర్యం ముందు లజ్జించి, నిశ్చేషనై చాపకట్టులాపడిపోయాను.”

“దేవీ! నాశిల్పబాలకు నేను పోయలేని ప్రాణాన్ని నీ వప్పుడర్పించినన్న ధన్యుణ్ణి, అధన్యుణ్ణి కూడా చేశావు. ”

“ప్రభూ! ఆ విగ్రహాన్ని చూచి నేనునీ పే మగంభీరతనూ విశ్వమా

షాన్నీ తెలుసుకొన్నాను. నాతుచ్చదేహాన్ని వదిలేసి, నాదివ్యరూపంలో చేరుకొని తర తరాలనుంచీ నీకోసం ఈమందిర శిథిలాల్లో ఈ నదీతీరాన తపస్సు చేశాను. ”

౬

పవిత్రాలను నమూడు రాత్రిళ్ళు లిప్తలై జరిగినవి. దీర్ఘాలు. అర్ధనిమిష లితచకోరాలు. బెళుకు లీనుకుంగనయనాలైన ఆమె నెడగకన్నులు తనివి తీరని చూపులపూవుల పూజతో తన్ను నింపివేస్తున్నప్పుడు, సరసమై స్పృష్టమై; సున్నితమై, దివ్యరేఖలు కలబై, నులువెచ్చనై, ఉదయాగుణ కాంతిలా మెరిసిపోతున్న ఆమె శరీరసౌందర్యము తన్ను సుడిసుడంలా, చంద్రకిరణంలా. వికసించిన మల్లికావనంలో సువాసనలులా చుట్టివేస్తున్నప్పుడు, ఆమె తనలో లీనమై పోతున్నప్పుడు, కోటిపాటల కుసుమాలలో మధువుల వాకలు ఆమె పెదవులు తన పెదవుల గాఢమైనతమిలో చుంబించే లప్పుడు. నాగచంద్రుని దివ్యానంది తన్మయత్వము, కోటి ఉద్యానాల సౌరభా లొక్కబిందువులో సమాహృతాలయినట్లయినది.

అది నాల్గవనాటిరాత్రి సంపూర్ణ పూర్ణిమాజ్యోత్స్న తుంగభద్రా తోయాలపై పన్నీటి పరిమళాల తుంపులు చలుతున్నది.

ఆ ఉత్కృష్ట యువయుగ్మానందంలో లయమై లోకమంతా నిశ్శబ్దమైంది.

వారిరువురూ యుగాలనాడు ఏమహాతారలలో ఉద్భవించి యాత చేస్తూ భూమి కవతరించిన కిణవ్యయమో!

“ ఒకళ్ళాధిష్ఠానదేవా, సుధాకరసార్వభౌమా! పూర్ణతతో తూగే సౌందర్యబాలకై కల్పాలో తపస్సు చేసుకొన్నాను ఆమెను సందర్శించు కున్నాను పరిపూరితను చెరె సౌందర్యమూర్తిగా సృష్టించుకొన్నాను. రూపరేఖా కాంతిసౌందర్య సంపూర్ణత్వాన కలిగే అద్భుతానందం ఒక క్షణికము మాత్రము ఈ సౌందర్యం, ఈ ఆనందం, ఈదివ్యనిమేషనూ ఆనంతం చెయ్యవోయి ప్రభూ! “ అని మహాయోగవంతమైన అభ్యర్థనము చేశాడు నాగచంద్రుడు!

ఒక చిరుమబ్బు చంద్రబింబాన్ని ఒకలిప్తమాత్రం కప్పినది. లోకము ఒకలిప్తమాత్రము గాఢాంధకారమయమైనది.

ఇంతలో దిక్కులు స్పష్టమై మళ్ళీచంద్రకాంతులతో తళతళలాడినవి శిల్పబాల యధాప్రకారం శిలావిగ్రహమై ఆనంతనాట్య మొనరిస్తున్నది. నాగచంద్రుడు మోకరించి నివ్యానందభంగిమలో పణయశిల్పి స్వరూపాన ఆమె ఎదట కాలశిలా విగ్రహమూర్తిలో ఘనీభూతుడైనాడు. తుంగభద్ర ప్రవహించింది.

నా గ లి

(చిన్న తనాన్నుంచి నాతో అద్భుతమైన కలలుకన్న
శ్రీమహాష్టి క్షీనారా యణకు ఈకథకేమతో అంకితము)

౧

హృదయంలోని కల్మషాన్ని ఈవలావలకితోగిసివేసి, దాగిఉన్న
సౌందర్యాన్ని బయటపెట్టే మంచిపాటలా నాగలిసాగిపోతూంది. సారంప
బడి శు తిస్వరాలు హాయిమంటూ పలుకుతూఉన్న వీణతీగెలులా ఆహా
లంలో నా గేటిచాళ్ళు పాత్యక్ష మవుతూ ఉన్నవి. తెరచాపల్లా, ఆకా
శంలో చొచ్చుకుపోయ్యే పక్షి రెక్కల్లా, తెల్లటి ఆదుక్కిపెద్దులు రెండూ
ముందుకు నడుస్తూన్నవి. శిష్యుని మనస్సు వ్యవసాయంచేసే పూజ్యుడైన
గురువులా, రైతు నాగలి వెనకాలే కొరడాతో ఎద్దులను అడలిస్తూ తోలు
తూ ఉన్నాడు. గట్టుమీద కూర్చొని తన చిత్రలేఖన పుస్తకంలో ఆపాలం
పాలం వెనకాల కొండలు, కొండలపైన మేఘాలు ఆకాశాన్ని, అ మబ్బు
ల్ని. ఆ కొండల్ని. ఆంచుల్ని, ఎరుపు రంగులు చిత్రిస్తూన్న అరుణ కిర
ణాల్ని, చెట్లని, పక్షుల్ని శ్యామలరావు కుంచెతో బొమ్మ వేస్తున్నాడు.
శ్యామలరావు లోగొంతుకలో ఒకపాలు పాడుకుంటున్నాడు.

“ తల్లి పెదవుల నృత్యదర్శన మృయ్యేటి
నవ్వులే తెల్లని పువ్వులే దేవి,

తళ తళా కన్నులా మెలయించుకాంతులే

నా గేటిచాలులో నవ్యాంకురము దేవి!”

అలుముకుంటూ ఉన్న చీకట్లో ఎదులను విప్పుతూ ఉన్న రైతును చూసి శ్యామలరావు మళ్ళీ మళ్ళీ ఆచరణాన్నే పాడుకుంటూ తన రంగులు పెట్టె, చిత్రలేఖన పుస్తకమూ సర్దుకుని తనన్నే హితుని మల్లు చేసుకున్నాడు. అయిదు అడుగుల ఎనిమిది అంగుళాల మనిషి, కొంచెం వంగి గుమ్మందాటి ఆపరశాలలోని ముందర హాలులోకి అడుగు పెట్టేటప్పటికి “హాల్లో శ్యామ్! చీకటయ్యేదాకా చితి న్నూ ఉన్నావే! అంత సౌందర్యవంతమైన వస్తువు యేం కనపడిందయ్యా?” అంటూ వదులుడను వేసుకుంటూ ఉన్న స్వర్ణ కుమారీ దేవి తడికచాటున ఉన్న గదిలోంచి చక్కానచ్చింది. శ్యామలరావు స్వర్ణ కుమారిని చూసి పెడవుల్ని ప్రసరించే చిరునవ్వు హరికేన్ దీపపువెలుగులో కలిసిపోతూండగా, ప్రేమకాంతులు కళ్ళల్లో తొణికిసలాడుతూండగా

“అనేకవేల సంవత్సరాలనుంచి ఉన్న పురాతన విషయమే చితిస్తూ ఉన్నాను. మీ పొలం దున్నడమే!”

“వ్యవసాయం మనస్సుని పాతేస్తుంది మెదడుని కఱ్ఱబారుస్తుంది అంటావే! వ్యవసాయపు దృశ్యాలు, చిత్రలేఖనపు విషయాలు యెట్లా అవుతాయయ్యా? వ్యవసాయంలో రసస్వరూపం ఉందామరి?”

“వస్తువులో మొరకుతనం ఉండవచ్చుగాక! వస్తువు తుచ్చమైంది కావచ్చుగాక! ఆ వస్తువు కళావస్తువు కాగూడదనే ధర్మం ఎక్కడ?”

“సుభావప్రసన్నమైన వస్తువే కళావస్తువు అవుతుందని వానిస్తావుగా!”

“ఒకనీచవస్తువు ప్రత్యేకార్థమును ఉత్తమమైన భావంతో ఈయ

లేక పోవచ్చునుగాని, ఆవస్తువు ఇతరవిషయముల సంబంధంచేత ఉత్తమ భావపూరితము కావచ్చుకాదా సోన్న సానీ! ”

“నన్ను సోన్న సానీ, గిన్న సానీ అని పిలవకు! నాకు ఒళ్ళుమండిపోయే కోపం వస్తుంది. పూర్ణమైన పేరుపెట్టి పిలవరాదా?”

“ ఏదో కోపం మనస్సులో ఉంచుకొని, గానమాధుర్యమైన పేరుతో పిలిస్తే కోపం ఎందుకు స్వర్ణనామ్మి!”

“ ఛీ! నీతో మాట్లాడడం బుద్ధితక్కువ. నీకు మా వ్యవసాయం ఇష్టంలేకపోతే, నాకెందుకుకోపం. అదుగో మా అన్నయ్య వస్తున్నాడు. ”

ఇంతట్లో స్వర్ణకుమారి అన్న గారు శ్రీనివాసరావు గుమ్మందగ్గర తలవంచి లోపలికి వచ్చినాడు.

“ ఏమిటి పిల్లకాయలద్దరూ దెబ్బలాడుకుంటున్నారా? బుద్ధితక్కువ! కోపం అంటున్నా కేమిటి, చెల్లీ?”

“ ఈ స్నేహితుడుగారి మాటలు నీకు పథ్యం. నేను బుద్ధితక్కువ దాన్నని అందరికీ తెలియనే తెలుసు. అదే అంటున్నాను!”

అని స్వర్ణకుమారి విన విన లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

“ఆడవాళ్ళకి కోపంకూడా అందమేనోయ్, ”

అన్నాడు శాపాలారావు, నవ్వుతూను.

“విన్నానా సోన్, శ్యామం అనేమాట! కుక్కరులో భోజనంఅంతా ఉడికిందో లేదో చూశావా, లేదా? బొమ్మలతో కడుపునిండిన శ్యామానికి అన్నంకావాలో అక్కరలేదోకాని వ్యవసాయదారుణయిన నాకు వృకోదరత్వం అలవడింది. మొక్కపాతే కాలంలో స్నానంచేసి వస్తున్నాను ” అని శ్రీనివాసరావు స్నానాల గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

“ఇదో కొంతకవిత్వరకపు వ్యవసాయదారుల భాషలా ఉండే”
అంటూ శ్యామలరావు కాళ్ళు చేతులు కడుక్కునేందుకు దొడ్డోకి వెళ్ళాడు.

కుంతలూరు గ్రామానికి పదిమైళ్ళదూరంలో రెండు కొండలమధ్య ప్రవహించే ఒక వాగుకి పెన ఆనకట్ట కట్టి బ్రహ్మాండమైన చెరువు నిండించారు ప్రభుత్వంవారు. ఆ చెరువుక్రింద ఒక వెయ్యి ఎకరాలభూమి మాగాణి మొదలైన సాగుకావడానికి వీళ్ళున్నవి. ఆ భూమి అంతా అడివిలా ఉండే రోజుల్లో ఇంగ్లీషు విద్యాపండితులైన యువకుల నేకులు నిరుద్యోగపు సైతానుపాలనుపడి ఉండేవాళ్ళకి ఆభూమి అంతా పంచి యివ్వవలెనని అలజడి పుట్టింది. ప్రభుత్వంవారు మొట్టమొదట నూరు ఎకరాలు పదిమంది పట్టణ గులకు పంచి యిచ్చేట్టున్ను, వ్యవసాయం పెట్టుబడికి గాను ఒక్కొక్కరికి అయిదేసి వందల రూపాయిలు అప్పు ఇచ్చేట్టును భూమి హక్కు పదివేళ్ళవరకు ప్రభుత్వం వారే ఉండేట్టును, చివర అయిదుసంవత్సరాలు నూటికి పదిరూపాయిలవంతున పన్ను యిచ్చేట్టును, అడ్వాన్సు సొమ్ము యావత్తూ పదియేళ్ళలో తీర్చుకో సేట్టును మొదలైన షరతులతో భూమి యిచ్చునట్లు ఏర్పాటుచేశారు. దేహదారుధ్యము, మనోదారుధ్యము కూర్చుకొన్న పదిమందిని వేలకొలదివచ్చిన అభ్యర్థులతో ఏరుకున్నారు. అందులో శ్రీనివాసరావు ఒకడు. శ్రీనివాసరావు, శ్యామలరావు కాశీ విశ్వవిద్యాలయంలో సహాధ్యాయులు - M.Sc. పట్టాలు పొందిన తరువాత వారిద్దరూ విడిపోయినారు. తనలోఉండే లలితకళాచతురత్వాన్ని పైకి మొలిపించి విజృంభింపజేయడానికి ప్రసిద్ధికెక్కిన శాంతినికేతన లలితకళాశాలకు శ్రీ నందలాలు మహాశిషి పాదాలు పూజింప పోయినాడు శ్యామలరావు నాలుగేళ్ళు అయినతర్వాత చిత్రాకళాకోవిదుడై ఆ నేక

ప్రదర్శనాలలో బహుమతీలంది ఆతడు ఆంధ్రదేశోన్ముఖుడైనాడు చిన్న తనాన్నించి సహాధ్యాయుడైన శ్రీనివాసరావు చెల్లెలు స్వర్ణకుమారిని తన హృదయ సింహాసనంలో అధివసింపజేసుకున్నాడు, స్నేహితు లిద్దరికన్నా ఆయిదేండ్లు చిన్నదైన ఆ బాలిక వీర్జియా M Sc.కాశీలో చదివే రోజుల్లో వాంతోపాటే మకాంచేసి Inter చదువుతూ ఉండేది.

“ స్వర్ణకుమారి ఏడాదికిందనే B. A. పూర్తిచేసుకుని అన్నగారి వ్యవసాయంలో సాయం చేయడానికి తల్లిదండ్రుల అనుమతిమీద కుంతలూరు గా మంలొఉన్న నూత్నవ్యవసాయాశ్రమానికి చేరుకుంది. అప్పుడా మేకు సందొమ్మిదేళ్ళు. నవయశావని. నివ్యసుందరి. ఆలాంటి స్వర్ణకుమారిని మంచిముహూర్తంలో వివాహం చేసుకుని తన అలితకళకు వన్నెలు దిద్ది తనజీవితం దివ్యానందపూరితం చేసుకుందామని శ్యామలరావు ఊర్విశూరు తూండడంచేత ఇంటికి వెళ్ళగానే తల్లిగారి హృదయం చల్లబడేటట్లు వారం రోజులయినా ఉండకుండానే శ్యామలరావు కుంతలూరు ప్రయాణమయ్యాడు. శ్యామలరావుఅంటే స్వర్ణకుమారికి చిన్నతనంలోనే అయిదేళ్ళ బాలికగా ఉన్నప్పటినుంచీ ప్రేమే. తయ్యని మందరమైన ఆతని గొంతుక విన్నా, గురుశిక్షణ లేకపోయినా అందాలు నేకరించుకోబోయే ఆతనిచిత్రలేఖనాలు చూసినా ఆమెగుండె మధురం గా కొట్టుకునేది. చదువుకునే రోజుల్లోను, శలవురోజుల్లోను తన ఊళ్లోఉన్న ప్రసిద్ధికెక్కిన ఒక గాయకునిచేత ఆమె వీణపాట చెప్పి చుకొన్నది శ్యామలుని కళకు తనవీణ దివ్యార్పణగా సంకల్పించుకున్న దా బాలిక.

శ్రీనివాసరావుకి చిన్నతనాన్నుంచి వ్యవసాయంఅంటే మహాభవ్యం పాతబడి నష్టదాయకమైన వ్యవసాయపురీతులన్ని నెమ్మది నెమ్మదిగామార్చి

శాస్త్రపరిశోధనా పూర్వక మైనమంచిపంటలు పండించే కొత్తమార్గాలు అవలంబించాలని ఆతనివాదన కొద్ది రైతాంగమైన తండ్రిగారి కన్నకత్వానికి అనేకమాపులు తీసుకువచ్చి, వీలైనప్పుడల్లా శ్రీనివాసరావు చక్కని వ్యవసాయపు పద్ధతులు ప్రవేశ పెట్టించాడు. ఉద్యోగం లేకుండా వీధులవెంబడి తిరుగుతూ, లోకాన్ని తిట్టుకుంటూ జమీందారుల్ని ధనాధ్యుల్ని పేరు తల్చుకుని పళ్ళుకొరుకుతూండే చదువుకున్నవాళ్ళంతా తిరిగి వ్యవసాయం, లోకి చేరిననాడే భరతదేశం బాగుపడుతుందని ఛాతీ విస్ఫారితంచేసి కళ్ళల్లో కాంతులు ప్రకాశిస్తుండగా శ్రీనివాసరావు వాదిస్తూంటాడు.

ఈ విషయంలోనే శ్రీనివాసరావుకీ, శ్యామలరావుకీ భేదాభిప్రాయాలు కలిగాయి నేల దున్నుకోడానికి మెవడు దున్నుకోడానికి ఉత్తరపు ధువానికి, దక్షిణపు ధువానికి ఉండే తేడా ఉంది అంటూ మిశ్యామలరావు. ఒకదాని కొకటిసంబంధంఉంటే ఒకదాని సహాయంవల్ల యింకొకటి విజృంభిస్తుందని శ్రీనివాసరావు వాదిస్తాడు అన్నగారి వాదన దిట్టంగా బలపరుస్తుంది స్వర్ణకుమారి. ఏ 'యల్. టి.' పట్టానో చేతిగా పుచ్చుకుని "మేష్టరీపని మేష్టరీపని" అని దేశాలు తిరగడంకన్న, భారతనారీమణి ఎంతచదువుకున్నా భర్తలకు సహాయంగా వ్యవసాయవృత్తే అవలంబించాలని తన తియ్యటి గొంతుకతో చక్కగా వాదిస్తుంది.

ఆ కారణంచేతనే పట్టణదురాలు కోగానే, నాగలి పట్టుకున్న అన్నగారికి అన్నం పట్టుకెళ్ళే ఆడబడుచు అయింది. అన్నగారికి పది ఎకరాల భూమిలోను ఒక ఎకరం తన స్వంతసేవ్యానికే ఉంచుకుంది. తాత్రింబగళ్ళు కష్టపడి ఆ ఎకరంభూమి, పూలచెట్లతోను, కూరగాయల మొక్కల పాదులతోను, పండ్ల అంటులతోను, తిరిగి అమ్మేందుకు మొక్కలున్నకుండులతోను నింపివేసింది.

3

తనకూ, స్వర్ణకుమారికీ జరిగిన నాచననుగూర్చి ఆలోచించుకుంటూ భోజనం దగ్గిరేకివచ్చి కూర్చున్నాడు శ్యామలరావు. వచ్చిన వారంరోజుల నుంచి ఎప్పుడూ మాటలుపాడుతూ తాను నవ్వుతూ, యితరులను నవ్విస్తూండే శ్యామలరావు చప్పగా చల్లగా భోజనం దగ్గిరకూర్చుని తనవేషేనా మాడ కుండా తలవాల్చుకొని ఉండడం స్వర్ణకుమారి చూసింది. ఆ వెళ్ళాదయం దొవించిపోయింది. ఒత్తయిన జుట్టుతో వికసించి ఉన్న అందమైన ఆతని తలను తనహృదయానికి అదుముకుని “నీమీద నా కెప్పుడూ కోపం కలగదు, శ్యామం, నీ భావాలకి తీరని విచారమేకాని” అని అందామని ఆమెకు గాఢమైన కాంక్ష కలిగింది.

“నామాటలకు కోపం వచ్చిందా యేమిటి, భోజనం తిన్నగా చెయ్యడంలేదు, శ్యామ్” అని స్వర్ణ అన్నది.

“నీ మాటలకు కోపం ఎందుక, స్వర్ణ? గంగాకూలంలోని వెన్నెల లాంటి నీ హృదయం తల్చుకుంటూ యిక్కడికి వచ్చాను ఆ వెన్నెలలో ఎప్పుడు తెలిపాదామా అని ఆలోచిస్తున్నానంటే.”

స్వర్ణకుమారి కళ్ళల్లో మెరుములు మెరిసినవి శ్రీనివాసరావు, శ్యామ లరావునిచూసి,

“ఒరే! శ్యామ్ నేను ఇంజనీరుతో మాట్లాడి ఏర్పాటుచేసి ఉం చాను. నువ్వు దరఖాస్తు పెట్టగానే నీ పది ఎకరాలు నీకు యిస్తారు. నువ్వు వ్యవసాయం పా రంభించగానే నిజమైన భాగస్వామిని అవుతూ నీగృహిణి

నీయింటికి అవతరిస్తుందని ఓతాయిలంగాయి నన్ను నీతో చెప్పమన్నారు ” అని అన్నాడు.

శ్యామలరావు మాట్లాడలేదు. అన్న గారి మాటలకు చిరునవ్వు నవ్వు కుంటూ ఉన్న స్వర్ణకుమారి శ్యామలుని మానానికి నివ్వెరపోయి చూచింది. భోజనాలయి కూర్చున్నారు. శ్యామలరావు సిగరెట్టు, శ్రీనివాస రావు చుట్ట కాల్చుకుంటూండగా స్వర్ణకుమారి తన తోటలో తయారైన తామలపాకులురాసి చుడుతూంది. శ్యామలరావు తల వంచుకునే, “శీనూ ! వ్యవసాయం చెయ్యడం నాకిష్టంలేదు. చదువుకూ, వ్యవసాయానికి సంబంధంలేదని నేను మొదటినుంచి వాదిస్తున్నాను. శ్రీనివాసరావు ఒకడుతప్ప బుట్టవచ్చుగాక! తక్కిననాళ్ళంతా కొద్దిరోజుల్లో నిజం గుర్తెరిగి నాగళ్ళు నడమధ్యాన్న వదలి స్వగ్రామాలకి వేంచేస్తారని నా గట్టినమ్మకం. వ్యవసాయం చేసేవాళ్ళు వేరు; చదువుకున్నవాళ్ళు పరిశోధనలు చేసి శాస్త్ర పరిశోధనకు కొత్త అభివ్యాధులు చేర్చాలి. కళాదేవిని నూత్న పంథాలలో నడపాలి ఆమెకి నూత్నాలంకారాలు సమకూర్చాలి. అదీ నా ఉద్దేశ్యం స్వర్ణకుమారి ఈ వ్యవసాయంవల్ల అద్భుతమైన అందంపోయి కర్కశమైన అదోరకపు అందంవచ్చింది. అయితే యేమి? తెలిసున్న వాళ్ళు నువ్వైనా ఆమెకి పోధించి, నావెంటపంపు. నేను బెజవాడలో ఒక లలితకళాశాలను యేర్పాటుచెయ్యదల్చుకున్నాను. వెన్నెల కరణాలా ప్రసరిస్తూ వీణతీగ్లొంచి దివ్య గాంధర్వాన్ని ఉద్భవింపచేసే ఆమెవేళ్ళు మొరటుబారి యెల్లాఉన్నాయో చూడూ! ఇంటికి రాగానే మీ నాన్న గారు ముహూర్తం పెట్టిస్తామన్నారు. ” అనిఅన్నాడు ఈమాటలు వింటూన్న కొద్ది స్వర్ణకుమారికి మొహం జేవురించింది. చేతులు వణికినవి.

“ అన్నయ్యా! శ్యామలరావుయిక్కడ వ్యవసాయం చేయ్యనక్కరలేదు. స్వర్ణకుమారి వెళ్ళి చేసుకోకుండానే అన్నగారికి సహాయంచేస్తూ యిక్కడే ఉంటుందని చెప్పు. రేపు రెండేళ్లబండి రైలుకి మీ శ్యామలరావుని తీసుకువెళ్ళే యేర్పాటు చేయించు” అని కళ్ళనీళ్ళు తుడ్చుకుంటూ లోపలికి వెళ్ళిపోయింది

ఈ నూతనకర్షకాలయంలో ఒకవివాహంకాని యువకుడుఉన్నాడు. భూపుత్రిలా ఉండే స్వర్ణకుమారి, నిజమైన బంగారుప్రోవని ఆతనినమ్మకం. తనయింట మహారాణిలా ఆమెకు అధికారం ఇవ్వడానికి అతడు ఆశిస్తున్నాడు. ఈ రెండేళ్ళనుంచి తన హృదయదుర్గానికి ముట్టడిచేస్తూన్న ఈ వీరుణి నూర దూరంగానే ఉంచింది స్వర్ణకుమారి. ఈనాడు శ్యామం తన్ను నట్టేటిలో వదిలివెళ్ళి పోయినట్లు ఆమెకు తోచింది. దివ్యమూర్తి అనుకున్న తనశ్యామం యింక తననాడెట్లా అవుతాడు. తనహృదయం గ్రహించలేని వాడు తనకు కాదన్నట్లే! ప్రేమ అనేది ఉట్టి పోయింది. అది మనుష్యులకు ఉండే హృదయ బౌద్ధిల్యం గాని, ఉత్తమగుణం కానేకాదు ఆశయాలకు అందలేని ప్రేమకుతుచ్ఛమే అవుతుంది. వ్యవసాయంచేస్తూ తన అన్నగారితోబాటు నడుంకట్టుకున్న ఆ ఆశ్రమవాసి నిజమైన వీరుడు అతన్ని తనకు స్వామిగా చేసుకుంటే అంతకన్న పవిత్రమైన త్యాగం ఇంకొకటి లేదు. తన హృదయవనం లో శ్యామలరావు విపపుమొక్క అయిపోయినాడు. ఆమొక్కను కలుపు కింద తీసివెయ్యవలసిందేకదా! కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకుంటూ, నిద్రలేకుండా పక్కమీద దొంగతనం రాత్రొంతా స్వర్ణకుమారి జాగరం చేసింది.

తెలవారగట్టే శ్రీనివాసరావు చెల్లెలిగదిలోకి వచ్చి చూసేటప్పటికి వడిలిపోయినపువ్వులా ఉన్న తనముఖం అన్నగారివైపు తిప్పి, స్వర్ణ

“తోటలోకి వెళ్ళే కేళ అయిందా, అన్నయ్యా?” అని ప్రశ్నించింది.

“చెల్లీ! నిన్ను చూసి మరీ వెళ్ళమన్నా, శ్యామం బండెక్కి వెళ్ళి పోయినాడు. పాణం లేని కట్టలా ఉన్నాడు. మనస్సులో ఉండే ఆవేశాల వల్ల వచ్చే మాటలకు అర్థం లేదు. శ్రీనివాసరావు భగవంతునియొక్క అవతారం అని నానమ్మకం, చెల్లీ! అంతటి పేరిమను చేతులారా తోసిబుచ్చుకోడం మనదేవాలయం మనమే మన నెత్తిమీద కూలదోసుకున్నట్లు వుతుంది. నిన్ను విడిచిపెట్టి శ్యామం నిజంగా పాణం విడుస్తాడేమోనని భయం వేస్తోంది. ఎప్పటికైనా భార్యభర్త ననుసరించ వలసినదేకదా చెల్లీ! నేను శ్యామానికి ఉత్తరం వాగిస్తాను. నిన్ను యింటికి తీసుకువెళ్ళి దిగబెడతాను. ”

“ అన్నయ్యా! నన్ను ఇంటిదగ్గర దిగబెట్టే దారిలోనే పాణాలూ దిగబడతాయి. ”

“ అంత వెట్టితనం ఉండకూడదు తల్లీ! ”

“ నాకు వెట్టితనమా? నీకా? ”

కళ్ళనీళ్ళు కుక్కుకుంటూ స్వర్ణకుమారి దిండులోకి ముఖం దూర్చి వెక్కి వెక్కి ఏడవడం ప్రారంభించింది. మంచంమీద పక్కనే కూర్చుని శ్రీనివాసరావు చెల్లెలి వీపు నిమరుతూ,

“ చెల్లీ! నేను పొలంలోకి వెడుతున్నాను! తోటపని చూసుకో! పంపాణాల మాటలు లేవు. అన్నమాటలు ఉఫ్ న ఊదేస్తున్నాను ” అని అన్నాడు.

చెల్లెలివైపు పది నిమిషాలు చూసి తలఊపుకుని పెదవి విరుచుకొని నెమ్మదిగా అడుగులు లెక్కెంటుకుంటూ వెళ్ళిపోయినాడు.

స్నేహితుడైన శ్యామని ఎల్లా ఒప్పించగలడు? చెల్లెలి మనస్సు ఎల్లా తిప్పగలడు. చిన్నతనాన్నుంచీ వీళ్లద్దరి దాంపత్యమూ ఆతని ఊహాపథంలో ఎంతో ఆనందం సమకూరుస్తూ ఉండేది. శ్యామసుందరంనుండ శ్రీనివాస రావుకు వెట్టికోపం వచ్చింది. ఆడవాళ్ళ హృదయాలు ఎంతకాలం మగ వాళ్ళు చేతుల్లో నలిపేస్తారు? పురుషుల ఆశయాలకూ, ఆశలకూ కాంక్షలకూ బానిసలై ఆడవాళ్ళు ఎంతకాలం తుచ్చజీవితాలు నడుపుతూఉండాలి?

తన కింతవరకు ఏబాలికపైనా ప్రేమ ఉద్భవింపలేదు, అట్టి ప్రేమ నిధానమైన బాలిక తన్ను వ్యవసాయం మానివేయమంటే మానివేయవలసిందేనా? అవును. ఆలాంటి దివ్యబాలిక తన్ను మానివేయమంటే తలవంచి ఒప్పుకోవలసిందే!

ఈ ఆలోచనలతో శ్రీనివాసరావు పరధ్యానంగా వ్యవసాయం సాగించాడు ఆయన పరధ్యానం పెద్దపాలిమాసి “ ఏమండి అయ్య గారూ! ఈవాల అదేంటో గా ఉన్నారు” అన్నాడు.

“ అదీ లేదు, ఇదీలేదు పొలం దున్నటం ఈవాళ్ళ పూర్తి చెయ్యాలి సోమన్నా?”

“ మీ ఎఱక నిద్రోసాతోందండి బాబూ! ”

“ నా నిద్రో ఎద్దులలో పగితిఫలిస్తోంది సోమాయీ!”

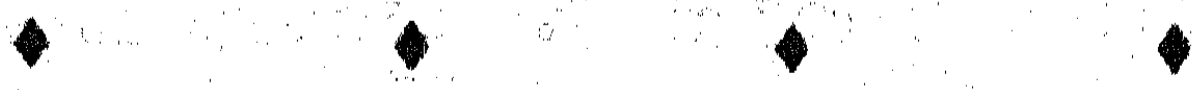

రెండువభాగము

నెలలు గడిచాయి. శ్యామదగ్గరనుంచి స్వర్ణకుగాని, శ్రీనివాసులకు గాని ఉత్తరంలేదు. స్వర్ణ ఇరవరకు శ్యామ్ తనకువ్రాసిన ఉత్తరాలన్నీ తిరిగి చదువుకుంది. ఆభాష ఆ మధుర్యమూ, ఆచిత్రవిచిత్రభావాలూ ఆమె హృదయాన్ని దహించివేశాయి. నిజంగా తన శ్యామ్ తనకు దూరమై పోతాడా? ఆతణ్ణి మళ్ళి చూడడమే పడదా! నిన్ను సర్వకాలాలయందూ హృదయంలో అధి వసంపచేసుకుని పూజిస్తూ ఉంటాను అనే వాగితలూ మాటలూ వట్టి గాలికబుల్లెనా? చీ దొంగన్నే హాలూ, దొంగపేనులూ, ఎవరిక్కావాలి? అతడు శాంతి నికేతనంలో ఉన్నప్పుడు కాశీలో ఉన్న తనకడకురాని నెలలేదు. తనకు శలవలు వచ్చేటప్పటికి శాంతినికేతనాన్నుంచి మహావాయువులా తనకడకు చేరుకుని శ్యామం తన్ను ఎంత ప్రేమతో అజంతామొదలైన నివ్య కళాక్షేత్రాలకు తీసుకొని వెళ్ళేవాడు అలాంటి ఆ ప్రేమికుడు తనకు ఇంక కానివాడేనా? తన ఆశయాలనూ తన్నూ ఎంత గౌరవిస్తున్నాడు ఈ సుబ్రహ్మణ్యం! వెట్టమొట్టగొమ్మలూ వెట్టిమొట్టి కవిత్వము- స్వప్నింపలేకపోతే మనుష్యుడు కాడా ఏమిటి?

తన అన్న గారుకవా? గాయకుడా? చిత్రకారుడా?

ప్రతివ్యక్తి జీవితంలోనూ ఎవరో ఒకరు ప్రవేశించి ఆ జీవితాన్ని సర్వవిధాలా భగ్నంచేస్తారు. ఎవరు ఈశ్యామ్? ఎవరుతాను! “స్వర్ణా! నా

నాటికి చిక్కి శల్యమైపోతున్నావు- నాలుగురోజులపాటు ఇంటికి వెళ్ళి ఆక్కడ విశ్రాంతి తీసుకుని మళ్ళీ రాకూడదూ? అమ్మ చేతిపాకము రుచి చూస్తే మళ్ళీ గులాబి బుగ్గలు వేసుకు రావచ్చుగా?”

“నావంట బాగాలేదనా? పోనీ నువ్వు తినకు. ఆముక్కే మొదట చెప్పలేకపోయావా!”

“ఇంతట్లో కోపమా? ఎవరివంట వారికి రుచికాదంటారుగా!”

“అమ్మకు ఎవరు వంట చేసి పెడుతున్నాను- అమ్మ చిక్కిపోయిందా? నావంటనీకు సహించకపోవచ్చును- వంటవాణ్ణి పెట్టుకో!”

“ఈమధ్య నీకు మాటలాడితే కోపం వస్తుంది- కోపదేవత వయిపోతున్నావు- నీవంట నాకు ఎంతో ఆద్యుతంగా ఉంటుంది చెల్లీ! ఇంక శ్యామ్ ఉన్న న్నాళ్ళు ఒకటే పొగడేవాడు నీ వంటని-”

“శ్యామ్ పేరునా దగ్గర తీసుకురాను- ఎంత చెప్పినా నువ్వు శ్యామ్ పక్షమే” అని నీళ్ళు రాని ఎఱ్ఱని పొడికళ్ళతో లోపలికి వెళ్ళిపోయింది స్వర్ణకుమారీదేవి.

శ్యామలరావు వెళ్ళిపోయినప్పటినుంచీ ఆమెకు తోట అంటే భక్తి యొప్పువైంది- ఆమెలో వికసించవలసిన క్రేమంతా ఆమె పూలవనవాటికి లో సగ్గువర్ణ స్వరూపాలైన పూవులై వికసించినది ఆమెలోని ఆశా సాఫల్యత బొప్పాసిపళ్లయి, నిమ్మపళ్లయి, దానిమ్మపళ్లయి ఫలించినది- ఆమెతోట కలకలలాడి పోతున్నది.

ఈ తోటవిషయాంబో సుబ్రహ్మణ్యము స్వర్ణకుమారికి సైదోడు వాదోడైనాడు- ఆమెమాటే అతనికి రాజశాసనము- ఆమె ఎంత చిన్న కోర్కెకోరినా అతడు తనమహద్భాగ్యం క్రింద ఎంచుకొని నిర్వర్తనూ చ్చాడు. తన వ్యవసాయస్థితి తగ్గిపోతున్నదని అతడు గమనించటములేదు స్వర్ణకుమారికి నానాటికి అతడన్న గౌరవము హెచ్చిపోయినది.

శ్రీనివాసరావు వ్యవసాయం దిన దినాభివృద్ధి పొందుతున్నది. చెల్లెలు వేసినతోటతోపాటు పక్కనే మరిమూడుఎకరాలు అన్నిరకములైన ఘృ వృక్షములతోనూ నృత్యాలు చేయించినాడు. చెట్లతో ఆడుకుంటాడు. చెట్లతో మాట్లాడుకుంటాడు. ఆతనిమాటలు విని చెట్లు తలయెత్తి ఆతనినంక నూచి కిలకిల నవ్వుతవి. కాయలుకాచిన ఆతని చేతులు తల్లి ప్రేమతో చెట్లను స్పృశించుతవి.

తన పదియెకరముల గొలముమట్టూ కొబ్బరితోట వేసినాడు శ్రీని వాసరావు. ఒక యెకరము చెఱకు ఒక యెకరము అరటితోట. ఒకయక రము పొదులతోనిండి సర్వకాలాలయందూ చుట్టూపక్కల పట్టణాల మా ర్కెట్టులను కూలతో నింపుకుండు. తక్కిన మూడుయెకరాలూ ధాన్యం పండిస్తాడు. పది బస్తాలు తనకు సహాయంచేసే పాలివానికిపోయి తక్కిన యిరవై తనకూ తనచెల్లెలికీ తిండికి మిగులుతున్నవి. తోటలోవచ్చిన రాబడు లవల్ల వెళ్ళుర్చులూ కొదవ జీతాలూ వస్తూన్నవి; ప్రభుత్వం వారిచ్చిన బాకీ తీరుతున్నది.

ఓరోజున తోటలో పని చేసుకుంటున్న శ్రీనివాసరావు దగ్గరకు సుబ్బహ్మణ్యము తల్లివచ్చింది.

“ శ్రీనివాసరావు! ఈ ప్రకారంగా వెళ్ళితే పదేళ్ళు దాటితే పొలం నీదెపోతుందికదా? ”

“ మీ ఆశీర్వాచనంవల్ల మా పదిమందికీ యీ భూసంపాదన మిగులు తుందనే అనుకుంటున్నాను. ”

“ ఐతే ఓ పగిళ్లు అడుగుతాను తండ్రి! కోపపడకుంటే, నీ కనేక సంబంధాలు వొస్తాన్నవి. ఓ చక్కనమ్మాయిని తీసుకొచ్చి మాకళ్ళకరువు తీరుద్దా! ”

“ మీ అబ్బాయికేమైనా సంబంధం ఆలోచించారా యేమిటండీ!”

“ అందుకునే వొచ్చాను తండ్రి! నన్నీ రొండేండ్లనుంచీ మావాడు వేపుకుతింటున్నాడు. స్వర్ణకుమారిని శ్యామలరావుకిస్తారుకదా అనే వుద్దేశంతో ఆమాటెత్తకుండా పూరుకున్నాము. ఇప్పుడలాంటిదేమీ లేదని మావాడు చెప్తాడు. మంచిముహూర్తం చూసి ఇవ్వాలనన్ను ఘోరిపంపించాడు. మానాడికి మా వుల్లో ఓ యిరవైయొకరాల భూమికూడావుంది. ఆ సంగతి నీకు తెలిసేవుంది. మా చిన్నతనంలో పెద్దలు వెళ్ళి కూతుళ్ళనే అడిగేవారు. మీ స్వర్ణను మా సుబ్రహ్మణ్య్యాని కియ్యవలసిందని, నాయనా నీ రెండు చేతులు పట్టుకు అడుగుతున్నాను అమ్మాయి అభిప్రాయం తప్పకుండా కనుక్కో ”

“ అదికాదంటే దొడ్డమ్మగారూ! ఆస్తులకీ దానికీ చూడము. మా చెల్లెలియిష్టం యోగ్యం అంటే లా మేము తప్పకుండా జరపవలసినవారమే ” అని శ్రీనివాసరావు లేచాడు. సుబ్రహ్మణ్యుని తల్లి చల్లగా వెనక్కు వెళ్ళిపోయింది.

“శ్యామ్ వుట్టివెరవాడు వాడు వుట్టిపూల్. ఇంతప్పటినుంచీ పేరి మించిన అమ్మాయిని కుక్కిన పేనులాగ కిక్కురుమనకుండా ఇక్కడ వదలి వేసి వెళ్ళిపోయాడు. ఇంతైనా వాడికి ఘోరుషంలేదు. వాడి పేరిమి వొత్తి హుళక్కి వీళ్ళిద్దరిపేరిమా చూస్తూ ఎంత ఆనందంపడేవాడు తాను స్వర్ణ హృదయం వాడేమి తెలుసుకున్నాడు. ఆఁ! కళ్ళలట! కళ్ళోపాసకుడికి అందరి

హృదయాలు తెలుస్తాయంటారు, వట్టి బూటకము. ఈ సుబహృణ్యం ఎక్కడ దాపురించాడుబాబూ! ఇంతకూ వివరికర్మవారిది ” అనుకుంటూ ఆరడుగుల శ్రీనివాసరావు ఏనుగు గున్నలా విన విన యింటివైపు నడిచి పోయాడు.

3

శ్రీనివాసరావు యిల్లు తన స్వహస్తాలతో నిర్మించుకున్నాడు. స్వర్ణ దాన్ని అలంకరించింది. తోటలమధ్య ఆయిల్లు మణిపూసలా మోసిపోతూ న్నది. శ్రీనివాసరావు జీవితంలో ధ్వనిలేదు. అంతా వాచ్యమే. ఏదిచెప్ప దలచుకున్నా డొంక తిరుగుళ్ళు తిరక్కుండా, మొహమోటం లేకుండా కర్రవిరిచినట్టు చెప్తాడు. కోపమంటే ఎరగడు. కోపంవస్తే లయకాలరు దుడే. అసత్యవాదులంటేనే అతనికికోపం. అతనంటే అందరకీభయమూ, భక్తి కూడాను. ఆలాంటి శ్రీనివాసరావు ఏదో గొణుక్కుంటూ ఇంటిలో ప్రవేశించాడు. తన పడుకునే గదిలోకి వెళ్ళి తక్లీన్ని యేకులూ తీసుకుని వినోబా భావే విధానాలతో త్వర త్వరగా దారం వడకడం పారంభించాడు. ఏ ఆలోచనా తోచనప్పుడాతడు దారం వొడుకుతూంటాడు. తన కట్టుబట్ట లన్నీ ఆతడు వొడికినదారమే. “స్వర్ణా స్వర్ణా” అని చెల్లెలిని తన గంభీర కంఠంతో పిలిచాడు. తోటలో చెట్లకు నీళ్ళుపోస్తున్న ఆ బాలిక వనలక్ష్మీలా పరుగుతుకువచ్చింది

“ ఎందుకన్నయ్యా పిలిచావు ? ”

“పిలిచానమ్మా! చాలా ముఖ్యమైనకారణమే వున్నది. నీకు వెళ్ళి వారు వొచ్చారు. ఇదివరదాకా దూరంగావున్న వారు యిక్కాళ్ళ దగ్గరకు వొచ్చారు నన్ను వరించటానికి!”

“ ఏమిటన్నయ్యా? అలావున్నా వేమిటి? ప సన్నంగావుండే నీ నుదురలా ముడతలు పడిపోయిందేమిటి? ఎవో కోపంగా వున్నావు. నాకు పెళ్ళివొద్దని యిదివరకే నీతో గట్టిగా చెప్పివున్నాను. ఈ భూమంతా నీదే నప్పుడు, అప్పుడు చూసుకుందాములే! ”

“ నాకదంతా తెలియదమ్మాయ్, శ్యామనికీ నీకూ చెడిపోయిందటగా. ఇంక అడగనచ్చునట! ఆసంగతి వాళ్లకు తెలిసిందట. తెలిసిందటమ్మా! సుబ్రహ్మణ్యంత్ల తన సుమారుడికి నీ పాణి గహణం కోరి రాయబారం వొచ్చింది. నీయిష్టం! ”

ఇంత విరసంగా తన అన్న గారెప్పుడూ తనతో మాటాడలేదు. ఆతడు చెప్పినమాట లామెకు తిన్నగ యెక్కనేలేదు. ఆగునెల్లకీందట శ్యామం తనతో ఏమీ చెప్పకుండా వెళ్ళిపోయాడు. ఏమయినాడు? చెవులు అడ్డం పెట్టుకున్నా తనతోటలోని పువ్వులలోనుంచి ఆతనిపాటలు వినవస్తూనే వున్నవి. కళ్లకు అడ్డం పెట్టుకున్నా నాగలి నాగేటిచాలు, ఆమారాన కొండ లూ ఆతనిచిత్రాలను ప్రతిఫలిస్తూనే వున్నవి. తన హృదయంలోని ఆతని విగ్రహము స్పష్టరేఖామూర్తిగా చిరునవ్వులు నవ్వుతునే వున్నది.

తోటపని చేసికొనివచ్చి ఎంత తియ్యగా శ్యామలరావు నవ్వుల్ని కలలుగంటూ వుండేది. ప్రతి పుట్టినరోజుకీ తన కొకబహుమతి యిచ్చేవాడు. చిత్రాలు, చిత్రవస్తువులు, చీరలు, కుంకుమభరిణెలు, వెండివస్తువులు, గంధపు చెక్కెడాలు శ్యాము ప్రేమతో అర్పించినవి కావూ?

“ నిన్ను పూజిస్తానె స్వర్ణసానీ!

నీవు నా ఆశవే స్వర్ణసానీ!”

అన్న ఆతనిపాట తన నర నరాలలో తీగలు మీటుతున్నది. ప్రత్యూషపవనాలే ఆతని ముంగురులై, సాయంసంధ్యాకిరణాలే ఆతని మాటలై, నిర్మలజ్యోత్స్నలే ఆతని ఆటలై తన జీవితమంతా నిండుకొన్న శ్యామ్ తన చేయివదలి ఒక్కడూ, ఒక్కడూ వెళ్ళిపోయాడు.

తల్లిదండ్రుల అనుమతిఅడిగి ఏసంగతీ చెప్తానని సుబ్రహ్మణ్యముతల్లితో చెప్పమని అన్న గారిని కోరినది స్వర్ణ.

౪

శ్యాముకు జీవితమే భగ్నమైనది. స్వప్నాలు శకలములైనవి. ఒంటిగా ఈబ్రతుకు టెడారిలో వేడిగాల్పులు వీస్తూవుంటే ఇసుకలో కాళ్ళు దిగబడుతూ ఎంతదూరం నడవగలడు తాను? కుంచెలకు చివరవున్న “సేబులు” వెండ్రుకలలోని ఎర్రటి రంగు ఆకాశంతా ఎర్రటిమరకలతో నింపింది. గొట్టాలలోని రంగులు కర్రబారినవి. చిత్రలేఖనపు కాగితాలు ఎండి పొడి పొడిగ రాలినవి. ఎప్పుడూ తనకు చెలికత్తెలావున్న అలంకార దేవత మాసిన చీరకట్టుకొని వివరవదనంతో వెడలిపోయింది.

“ ఆనంద మేలనే,
అమృత వీచిక లేల?

అడు గడుగున తగులు
నిడివి ములులదారి!

ఆనందమేలనే?

కల లేల బ్రతుకులో ?

సెలయేటి రుక్మ యేల ?

ధూళి నిండిన బ్రతుకు
తూళి విరుచుకు పడెనె!

ఆనంద మేలనే
అమృతవీచిక లేల

కారు రంగుల వచ్చు
కలలోల ఫేనాన
తడిలేని కణమైన
ధావశ్యమే కళలు

ఆనందమేలనే?
అమృతవీచిక లేల? ”

పరికిణీ కుచ్చులు జారాడగా పరుగెత్తుతూ, మెళ్లలో హారాలు గలగలా పాటలు పాడుతూ చిక్కులు పడుతూంటే తనతో ఆడుకున్నప్పుడు చిన్న తనంలో స్వర్ణలోని ఈ కర్కశత్వపు బీజాలు ఎక్కడా కనబడలేదే!

అప్పుడే పయ్యద సవరించు కొన్ననలు తాల్పు నవయకావనపు తొలి పొద్దులలో అమెలోని వినూత్న పరిమళాలు ఈలాటి కటువు వాసనలతో మిశ్రముకాలేదే! అమె అన్న గారు. తన ఊరు తన స్నేహవాంఛకై వచ్చి నప్పుడు ఆబాలిక తనలోని దివ్యసౌందర్యము వికసించేకోజులలో ఎవో కొత్త అందాలు నేకరించుకొనే గాఢ సురభిళ ఘటికలలో తనకై అన్నతో ఆమె వెన్నంటివచ్చిన శుభముహూర్తాలకు అర్థమే లేదా?

తనకూ, తనన్నేహితుడు శ్రీనికీ వాదాలు మ్రోగిపోయినప్పుడు అన్న గారికి వ్యతిరేకంగా ఆబాలిక తనపక్షం వహించి వాదించిన తియ్యటి వాదనలకు ప్రయోజనమే లేదా! తన జన్మలో జన్మ తనప్రాణములో ప్రాణమూ,

ఆత్మలో ఆత్మా ఐన కళను వదలాలా? తన జన్మలో జన్మ, ప్రాణములో ప్రాణమూ, ఆత్మలో ఆత్మ ఐన ప్రేమనువదలాలా?

కళ తన ఆశయమూ, నిదానమూ! కళకోసమేకదా ఉద్యోగవాంఛ పూర్తిగ నాశనం చేసుకున్నది? ఈ ప్రేమబాలిక స్వర్ణకుమారి, ఆ కళతో రేఖకు రేఖా, వర్ణానికి వర్ణమూ, మూర్తికి మూర్తిరూపము పొందినదే. కళ వల్లకళాస్రప్ట లోకానికి, లోకస్వరూపుడైన భగవంతునికి నేన చేస్తాడు. ఆ నేవలో కళాస్రప్ట తన సర్వస్వమూ అహుతి చేయవలసి వుంటుంది. అదే మహాయజ్ఞము_ ఈ దివ్యత్యాగమే కళను ఉత్కృష్టపథాలకి తేల్చివేస్తుంది.

ఒక కళావ్యక్తి తన కళవల్ల లోకానికి నేన చేస్తున్నా ననుకోవటము తన్ను తాను మోసం చేసుకోవటం కాదా? కళ లోకానికి నేన జౌతుందా? కళాకారుడని పేరువొస్తుంది_ అలా పేరు రావడం ఒకని అహంకారానికి అలంకారం జాతుంది గాని, పూజాస్వరూపము కాగలదా? తాను బూదిలో కలిసిన వెనుక కూడా తనపేరు నిలిచివుందనే భావము అహంకారానికి అధిస్థితి.

జీవించి వున్నాన్నట్లు కలిగే అనుభవాలే మోక్షస్వరూపాలౌతవి_ జీవితానికి ఉత్తమానుభవము పేరు_ ప్రేమకోసం గాజ్యాలు వొదిలిపెట్టారు ఎనిమిదవ ఎడ్వర్డు మొదలైన చక్రవర్తులు చిన్నతనాన్నుంచి తాను నమ్మిన ఒక బాలిక_తన జీవిత సర్వస్వమూ, తన సౌందర్య సర్వస్వము తనకు అర్పించటానికి సిద్ధం గావున్న ఒక బాలిక, ఇవ్యాళ తన విషయంలో నిస్పృహ చెంది కృశించి పోవలసిందేనా?

ఐతే ఆమెమాత్రం తన ఆశయాలు ప్రేమకోసం ఎందుకు ఆహుతింప కూడదు? యుగ యుగాలనుంచీ ఆడవ్యాళ్లను కాలిక్రింద నేలరాళ్లారు మగ

వాళ్లు- వాళ్ల సర్వస్వమూ భర్తలకో సము ఇదివరదాకా త్యాగాన్నులకిం
 ధంనంకోశారు- దివ్యసౌందర్యవతియైన ఒక బాలిక కోసం తన సర్వస్వమూ
 త్యాగము చేసికోవటములో ఉత్తమ త్యంవున్నది గానీ. ఆమెను త్యాగం
 చేసుకొని రమ్మనటంలో లోక సాధారణగానే ప్రశ్న మూతున్నది.

తనతో ఆమె ఒంటగ వాహ్యలికీ, సినీమాకూ వొచ్చినరోజులు, తన
 మాట వినేటప్పటికే ఆమె ఉప్పొంగిపోయిన ఘడియలు, తన్నామె స్పృ
 శించినమాత్రాన తన దేహమంతా, తన మనస్సంతా విద్యుత్తరంగాలు ముంచి
 వేసిన శుభ ముహూర్తాలూ ఇప్పుడు, అర్థంలేనివై పోవలసిందేనా?

“ నాన్న గారూ! నేను వ్యవసాయం చెయ్యాలని సరదా పుట్టింది.
 మన మెరకసాలంలో రెండేకరాలు నాకివ్వండి. అందులో మంచితోట
 వెయ్యాలని వుంది” అని తండ్రినడిగాడు శ్యామలరావు.

శ్యామలరావు వూరు బెజవాడ బందరు రోడ్డుప్రక్క కంకిపాటికి
 ఇవతలవున్న ఇందుపల్లి గ్రామం. శ్యామల రావుతండ్రి సుబ్బయ్య గారు కుమా
 గుణ్ణి చూసి “అబ్బాయి! వ్యవసాయం యేమిటా? రెండు మూడు మంచి
 ఉద్యోగాలకు వీళ్ళువస్తే అక్కరలేదని తోనేశావు బెజవాడలో ఏదో కా
 లేజీ పెట్టానన్నావు. నీకు నిమిషానికో అలోచన. మనస్సు నిలుకడ లేదా
 యెను” అని కొంచెం కోపంగా అన్నారు.

“ మీరు గట్టిగ వొద్దంటే మానేస్తాను నాన్నా ! నాకోక్కె
 పొతిదీ మీరు సంభవిచేటట్టు చేశారు మీ ప్రేమకు ఎప్పుడూ కృతజ్ఞుణి.
 ఈ ఒక్కకోరిక తీర్చండి ఈ కోక్కెకూ, నా జీవితానికీ చాలా సంబం
 ధంవుంది. ”

“ అబ్బయీ! తోట వేయడవంటే చాల డబ్బు ఖర్చవుతుంది”

“ ఎవో కొద్దిఖర్చుతో తోట వేయాలని వుండండి మనకున్న స్థితిలో మనకుటుంబాలకు డబ్బు కష్టసాధ్యమే. చదువుకోసం మీరు పంపించిన రూపాయలలో కొన్ని కర్చుచేయకుండా బ్యాంకులో ఉంచాను. అదే నా నాగలి దున్నటానికి పెట్టుబడి. ”

“ నాన్నా! నీ ఆరోగ్యం అంత బంధిరకవుదికాదురా! ఈ బండ పనిలో ఎందుకూ పనికీరాకుండా పోతావు, సందేహంలేదు”

“ డాక్టర్, దేశనాయకులూ మళ్ళీ భూమాత పాదాలకడకు చేరండి దేశ సాభాగ్యమూ ఆరోగ్య సాభాగ్యమూ, అక్కడే ఉన్నది? అంటున్నారండి నాన్న గారూ! ”

“ ఉల్లికోడుపాలం నూతిదగ్గర ఒకయకరం దొడ్డికమ్మటా వెదురు కంచెకట్టమంటాను వెంకన్నని. మొదలెట్టు. ఇదో మున్నాళ్ళ ముచ్చట. తర్వాత నేను చెప్పలేదనిమాత్రం అనకు. ”

ఉల్లికోడుపాలంలో యెకరంతోట విభాగించారు. ఆ తోటలో నా గేటిచాలు నవ్వించి. బెజనాడ ముప్పినారి దుర్గానర్సరీ నుండి అమ్మి విత్తులూ బళ్ళమీదవొచ్చి తోటంతా ముట్టడించాయి. అద్దెకు తీసుకువచ్చిన మోటారుపంపు అమితవేగంతో పాతాళగంగాగానాన్ని శ్యామలుని కంఠానికి శుశ్రీకలిపింది.

తోటకూర, గోంగూర, మెంతికూర కొత్తిమీరమళ్ళు, ఒకప్రక్కన కాబేజీ, కాలీ, ముల్లంగి కారెటు విత్త నాలమళ్ళొకప్రక్క. పచ్చని మొక్కలతో పక పకమన్నాయి. మామిళ్ళు, సపోటాలు. తీపినిమ్మలు బత్తాయిలు నిమ్మలు బలమైన అమ్లు బార్లుతీర్చినవి. బొప్పాసి మొక్కలు, కొబ్బరి మొ

క్కలు తోటచుట్టూ కంచె పక్కనే కాపలాకాస్తున్నవి. ఒక మడిలో ముప్పైరకాల గులాబీలు, కేర్లయిన్ డి ఆర్డెన్, పాల్మెరాన్, తెల్ల అమెరికను సుందరి పువ్వులతో అలంకరించుకొని గాలిలో నృత్యాలు సల్పుతున్నవి.

మూడు నెలలు ఒళ్ళు తెలియకుండా స్వర్ణకుమారి కేరు మంత్రాంకాగా శ్యామలుడు ఆరోగ్యం అంతా హఠానం చేసుకున్నాడు. ఆతని చిత్రలేఖనం బొగైన విల్లాలలో, ఆతని కవిత్వం తీగెసంపెంగలో, ఆతని మధుర కంఠం మాలతీ మాధవీ లతలలో, రంగులు చాల్చి ఛంగోగతుల నడిచి తాళ గతియై ప్రసరించి పోయినవి.

పెద్దపాలి వెంకన్న ఎంతో సాయము చేశాడు. పలుచని సున్నిత మైన ఆతని శరీరము తన పాతబంగారు ఛాయతో సైపుచ్చుకొని కర్రపడి నల పడిపోయింది. ఆతని ఫాలంలోని కాంతి, కళ్ళలోని నృత్యము, పెదవు లోని హా ము మటుమాయ మైపోయి నాగటి చాళ్ళకు ఎరువుగ రాలినవి.

౬

స్వర్ణకుమారి కనుల కింద కీ నీడలు బయలుదేరినవి. అందమైన వం పులు సేకరించుకొన్న ఆమె పెదవులు తడి రబ్బరుతో చెరిపిన రేఖలులా మరకలు పడినవి. కొద్దివంపు తిరిగిన ఆమె చిత్రమైన ముక్కు సన్నగించి నిజముగ శుక నాసిక యైనది.

శ్రీనివాసరావు ఆమె భుజములు రెండు అదిమిపట్టుకొని “ చెల్లీ! నీకు మతిలేదు - నాకు పొరుషంలేదు. మనిద్దరికీ బుద్ధిలేదు. నీవీ సుబ్రహ్మణ్యాన్ని పెండ్లిచేసికొందామనేనా? నాన్నా అమ్మా దగ్గరనుంచి నీకిష్టమైతే

సంబంధం వొప్పుకో వొచ్చునని నాకు మామ దినాలై వుత్తరం వొచ్చిన సంగతి యెరుగుదువుకదా? అంతభారం నీనెత్తిమీదే పడింది. వాళ్ళమ్మ నన్ను గోజూ అడుగుతుంది. ఏదో జవాబు చెప్పకపోతే నేను వొక్క మూరుణ్ణో తాను. ఇప్పటికైనా—”

“ ఏం చేయమంటావన్నయ్యా! లోకమంతా అడవాళ్ళని పశూప గొట్టాలని పంపిస్తానే వుంటుంది. నువ్వుకూడ లోకముతో పాటు వాడివే అయ్యావు. నాన్నా అమ్మ యిచ్చిన అధికారం నీనెత్తిమీదే పెట్టాను. నువ్వే చెయ్యి. ”

“ఇదిగో సోనూ! నన్ను పిచ్చివాణ్ణి చెయ్యకు చిన్నప్పటినుంచీ నువ్వు కొండమీద కోతిని తీసుకువచ్చి యివ్వమంటే తెచ్చియిచ్చాను. నా ఆలోచనలు మగవాడి ఆలోచనలు. ”

“ నేను వొట్టిదద్దమ్మ అడదానిని. ”

“ నీకెప్పుడూ సహజంగా వుండే నిదానమంతా యేమైపోయింది మాట్లాడితే తోకతోక్కిన తాచుపాములా లేస్తున్నావు. ”

“ మాటలతో నన్ను బాధించకపోతే ఒక కొరడా తీసుకోరాదూ. ”

“ అయ్యో! వెరితల్లీ! నువ్వేది చెయ్యమంటే చేస్తాను నీయిష్టంవొచ్చి నట్టుగ ఆలోచించుకొని నువ్వు ఆజయిస్తే పాలించటం నావంతు. దీనికి మిన్నువొచ్చి మీదపడినా సాలెగూడును దులిపి వేసినట్టు దులిపివేస్తాను. ”

స్వర్ణకుమారికి కళ్ళు చెమరించివై. “ అన్నయ్యా! తుమించు నాకు మతిపోతూన్నది. సుబ్రహ్మణ్యం తల్లితో సంబంధం ఖాయమని చెప్పు. నాన్నకూ అమ్మకూ ఉత్తరం వాయి—”

“ తల్లీ! ఆలోచించుకొని చెప్పచున్నాను”

“ వచ్చి మొదలు పెట్టావూ! ఐతే నీయిష్టమే—”

“ అబ్బా! ఎంతకోపం వచ్చేస్తుందమ్మా నీకు? ఈ తక్షణం వెళ్ళి సుబ్రహ్మణ్యం తల్లితో చెప్తాను. అమ్మకీ నాన్నకీ వుత్తరం వ్రాస్తాను. నువ్వు తొందరగా పెట్టించమంటే తొందరగా, ఆలస్యంగా పెట్టించమంటే ఆలస్యంగా ముహూర్తం పెట్టిస్తాను. ”

“ ఎంతతొందరగా ముహూర్తం పెట్టించగలిగితే అంతతొందరగా పెట్టించు. భారతి సాభాగ్యం ఆలోచనలతోనూ ఆలస్యాలతోనూ వెనక్కు పోతున్నది. ఒక వ్యవసాయదారుని చెల్లెల్ని ఒక వ్యవసాయదారుని అర్ధాంగిగ, హా, హా, హా. ”

ఆమె వొళ్ళు తెలియని నవ్వు నవ్వుకుంటూ ఆనవ్వులో విరుచుకుని మూగ్చుకో పడబోయింది. పడబోయే చెల్లెల్ని చివాల్తు ఎత్తుకొని రెండం గలలో ఆమె గదిలోకి తీసుకువెళ్ళి మంచంమీద పడుకోబెట్టి పక్కనున్న కూజాలోని నీళ్ళు ముఖంమీదచల్లి. పక్కననొక్కి నవ్వాపాడు. ఆమె గజ గజ వణికింది.

“ సోస్ ! కంగారు పడకమ్మా! మేనుంతా కలిసి నీకు రాక్షసుల మైనాను. శ్యామసుందరు డొకపంద ఇదిగో ఈ మందుపుచ్చుకుని పలక కుండా పడుకో. మామూలుదానవోతావు” అంటూ శ్రీనివాసరావు తన గదిలోకి పరుగెత్తి వెళ్ళి తనవద్ద యెప్పుడూ సిద్ధం గావున్న మందులపెట్టె పట్టుకువచ్చి యింత బొగ్గెమైకు యిచ్చి తల నిమిరుతూ ఆమె నిదురపోయే వరకు కూచున్నాడు. బలపూర్ణములైన సమ్మోహన శక్తిగల ఆతని హస్త

తలస్పర్శలో ఆ బాలిక నెమ్మదిచెంది చల్లగా నిద్రాడేవి ఒడిలో మెమర
చినది.

ఆ సాయంత్రం బండ్రికట్టించి ఐదుమైళ్ళలో వున్న రైలుస్టేషను చేరు
కున్నారు, అన్నా చెల్లెళ్ళు. శ్రీనివాసరావు తన చెల్లెల్ని స్వగ్రామమైన
బెజవాడ తీసుకు వెళ్ళాడు.

మూ డ వ లా గ ము

స్వర్ణకుమారితండ్రి తన కుమార్తె సుబ్రహ్మణ్యాన్ని పెండ్లి చేసుకో
టానికి నిశ్చయించుకుందని సుబ్బయ్యగారికి ఇంనుపల్లి ఉత్తరం వ్రాశాడు.
ఆ క్రిందటిరోజునే వొంట్లో బాగాలేదని శ్రీనివాసరావు చెల్లెల్ని తీసుక
వొచ్చి ఆమె ఆరోగ్యంతో తిరుగుతూ వుండటం చూచి వారంగోజుల్లో
తిరిగి వెళ్ళిపోయాడు.

స్వర్ణకుమారికివచ్చిన అనారోగ్యం విషయంలో సుబ్రహ్మణ్యంమాటే
మరచిపోయిన శ్రీనివాసరావు కొంత కాలమైందాకా యేమాటా సుబ్రహ్మ
ణ్యంతో తేల్చుకూడదని నిశ్చయం చేసుకున్నాడు. ఈ సంగతి స్వర్ణకుమా
రికి గాని వారితండ్రి రాధాకృష్ణయ్యగారికిగాని తెలియనీయలేదు. అన్న

గానీసంగతి సుబ్రహ్మణ్యముతో చెప్పినట్లే భావించుకొన్నది స్వర్ణకుమారి. ఆమె హృదయంలో నుంచి ఎంత చెరిపివేసుకుందామనుకున్నా శ్యామలుచి చిత్రిం మాయంకాదు. నవ్వుతూ నాట్యంచేసే కళ్ళతో పెదవులతో ఆత డామెకు సర్వకాలమూ ప్రశ్నకృ మూతునే వున్నాడు.

రెండేండ్లనాడు తన పుట్టినరోజుకు ఆతడు బహుకరించిన విశాల భారత , ఆనే ఉత్కృష్ట చిత్రము తన పడకగదిలో ఎట్టవగుట గోడకు వేలిలాడుతూ వున్నది. రెండేండ్లబండి కొండలూ పొలాలూ మధ్య పుంతలో వెళ్తున్నది. బండిపైన బస్తాలమీద చిన్నకుర్రవాణ్ణి కడు భాగ్యపు నెన్ను లలోని గింజలు తీసుకుని నమలుతూన్నాడు. కొండలూ, పొలమూ, చెట్ల యొక్క సౌందర్యము అలవరచుకొన్న బలిష్ఠుడైన రైతు బండి తోలుతూ న్నాడు. ఆకాశమూ, తీసెలూ పువ్వులూ అందాలుపుణికిపుచ్చుకొన్న ఆరైతు భాగ్య బండివెనుక నే నెత్తిమీద తట్టతో నడిచి వొసూన్నది. దూరాన ఆ లోయలో ఒక వుండు సూర్యుడస్త మిస్తూన్నాడు. ఆకాశంలో పైన తదియ నాటి చంద్రవంక. ఈ రెండునూ “విశాలభారత”లోని వృద్ధత్వమూ నవ్య త్వమూ చాటుతూన్నవి. భారతీయ విధానాన్ని చిత్రించిన అద్భుత చిత్ర మిది. లక్ష్మోపదర్శనంలో ప్రథమ బహుమతి సంపాదించి

ఆ చిత్ర ము దివ్యము. ఆ చిత్రించిన చిత్రకారుడు తనకు దూరమై ణోయాడు. అలరినాను. ఎప్పుడూ తనను నవ్వించేవాడు. ఆతడు తన జీవితాన్ని ప్రతిఅణువూ స్పృశించి తనకైవసం చేసుకొన్నాడు. తా నాతని కళ్ళల్లో కాంతులు పొందింది. ఆతని నవ్వులో నాట్యమాడింది. “నువ్వు నాకు స్వర్ణదేవివి. నీ మందహాస పవిత్రకిరణంలో నా జీవితము నాశక్తి పుష్టి చేర్చుకుంటువి స్వర్ణసానీ” అని తన్ను ఆతని హృదయాని కద్దుకొన్న

గంగానదికడ ఒకదివ్యక్షణ మామెను స్ఫురణను శొచ్చింది. ఆ నాడామె పొందిన మహాదానందము క్షణికమాత్రమే వింది. తన మాటలకే కోపంవచ్చి ఆతని సహజామృత రసప్రవాహంలో తన కోపం తీర్చక పిరికివానిలా వెళ్ళి పోయాడు.

తాను కోరేది దేశ సౌభాగ్యం దేశ సౌభాగ్యని కాధారం నాగలి. నాగలి! నువ్వు కేదానివి నువ్వు పురాణగీతికను, నువ్వు భగవద్గీతవు. నువ్వు భారతీయహృదయానివి. నీవల్ల పాశ్చాత్య నీచభావ నీరసం లోపడ్డ మాదుర్బలత్వాన్ని నీనాటికానాడు పటాపంచలు చేస్తున్నావు. శ్యామసుందరుడు నాగలి పట్టకపోతే నేమి? నాగలిని కీర్తించే కళా సప్తను తావులేదా? లలితంగా కుంచెను పట్టును నేచేయి కర్కశంగా మేడితోకను పట్టకలసిందేనా? నాగలినీ నా గేజిచాలునీ కీర్తించటము దేశ సేవకాదా? శ్యామసుందర్! నువ్వే మిచేస్తూవుంటావు. గంగవొడ్డున నీవు చేసిన బాసలు, అన్న గారపాలంలో నీ డగ్గుతి కంఠం, అర్థంలేనివేనా శ్యామూ?

౨

అనవసరమైన సౌమ్యాలను అవశల అర్థవత్కృతమైన శాంత కాంతి వెలుగుతూ ఉంటుంది మనుష్యుని జీవితంలో ఎంత లోతైనా తన్వి నూతు లలో పాతాళగంగా ప్రవాహాలు సారకిస్తాడు గాని తన హృదయంలో కఠినమైన పైభాగం తన్వికొని తన ఉత్తమత్వం తాను తెలిసికోలేడు. తనచెల్లలిదాలోటు, తన ప్రాణమితుడు శ్యామలునిదా? ఈ రెండు జీవితాలు భగ్న

మయితే తాను బాధ్యుడుగాక ఎలాగు? అసలు త్యానికి దూరమైన వంకరలు భావాలు నిజమని తోస్తే, వాటి నే నమ్మి జీవితం భగ్నం చేసుకోవడంలో ఎంతమంది ఆరితేరినవారో!

శ్రీనివాసరావుకి వ్యవసాయంపైని మనస్సుపోవటంలేదు. సుబ్రహ్మణ్యం వచ్చి మాట్లాడడమే అపఖ్యతిగా తోచేది వ్యవసాయమంతా వంలేసి ఎక్కడికైతే నా పోపోవాలనుకొన్నాడు.

బెజవాడలో అటూ ఇటూ తోచక తిరుగుతూ, వ్యవసాయంలో అన్న గారూ ఒక్కరూ ఉన్నారు, అక్కడికి ఎందుకు వెళ్ళకూడదా అనుకుంటుంది స్వరనుమారి. అక్కడ ఆ సుబోహ్మణ్యం వచ్చి పలుకరిస్తాడు వెట్టివాడు, సాపం! అతనికేమి తెలుసును. తన హృదయంలోని గాఢమైన భయంకరమైన ఈ ఆవేదన? ఆశ్యామమిద కొంపకొద్ది ఈతన్ని తన జీవితంలోకి రానిచ్చింది. అవును అందువల్ల తనతోప్పేమి? తన జీవితపథమూ, తన ఆశయాలు, తన స్వప్నాలు గుర్తించలేని ఒక మూఢుడు తన జీవితభాగస్వామి ఎట్లా అవుతాడు! ధైర్యమూ పట్టినలా, గట్టితనమూలేని నీరస త్వపు ఆడది అవడం చేత తానిల్లా బాధపడుతోందిగాని, ధీరస్వభావలగు ఉత్తమస్త్రీలు ఈ అటు నిటు ఆవేదనలలో అల్లాడి పోనేపోరు.

తన వ్యవసాయం పోరంభం అయి నాలుగు నెలలయింది. ఈతోట వేయడంలో ఏమి కొత్తతనం ఉంది?

కళలో సర్వకాల నవ్యత్వముంది. విధానాలు కొత్తవి. కళలో పరిశోధన చేయవచ్చును. 'డాడా ఇజమో, ప్యూచరిజమో, ఇంప్రష నిజమో, ఎప్పుడూ కళాప పంచంబో ఉద్భవిస్తూ ఉంటవి.

వ్యవసాయంగా నవ్యత్వం లేదా! ఎప్పటికప్పుడు కొత్త కొత్త రీతులు రావటంలేదా? కృషీవలుడు మాత్రం ఒక రకమైన కళాస్రష్టకాడా? కొత్త రకపు పంటలు అనేకులు పండిస్తున్నారు. స్రష్ట అయినవాడు తోటలు వేయడంలో కొత్త రకపు పూలు, పండ్లు ఎప్పటికప్పుడు, కల్పించడంలేదా?

కళ మాయ! ఊహాప్రపంచమాత్రం వట్టికల్పన. ధరిత్రీమాతృకృషి సత్యమైనది. అందువల్ల వచ్చే ఫలితం కళవదుట మూర్తిస్తుంది.

ఈ ఆలోచనలతో శ్యామలరావు నుదురున చెయ్యిపెట్టుకుని కూర్చున్నాడు. ఆప్పుడే సుబ్బయ్య గారాయన దగ్గరకు వచ్చారు.

“నాన్నా! నానాటికి తీసికట్టు నాగంభట్టా ఔతూన్నావురా! ఏమీ తోచనమ్మ ఏతా మెత్తటం ప్రారంభించిందట. డబ్బిచ్చి తద్దినం కొని తెచ్చుకుంటే వేయిచ్చినా వెళ్ళదట. ఆలావున్నది నీవిషయం. కళ్ళునూతులై పోయాయి బోర యెంజిపోయింది. రాత్రిళ్ళు దగ్గుతూవుంటే నా గుండె గుభేలు మంటుంది ”

“నా వొంట్లో బాగానే వుంటున్నదండీ నాన్న గారూ!”

“ఈగోజుల్లో పెద్దవారు చెప్పటం చిన్నవాళ్ళు వినడం పోయిందిగా! అంతా బోల్ విప్లులు. మేంచేతుల్లో నడుస్తాము; అద అందింఅంటారు. ఏక్షయెనా వొచ్చిందంటే నుయ్యో గొయ్యో చూచుకోవాలి మేము. వరప్రసాదులాంటి కొడుకని మీఅమ్మ గోలపెట్టోంది. మా కడుపున పుట్టింది నీవొక్కడవు. ”

” మీకు చాద స్తమండీ?”

“ ఔను! మాకు చాద స్తం. నీకు నిదానం. నువ్వెందుకు వ్యవసాయం తీసుకున్నావో నాకు తెలియకపోలేదు. బెజవాడలో రాధాకృష్ణయ్యగారి కుమార్తె స్వర్ణకుమారి అన్న గారితో పాటు వ్యవసాయం చెయ్యటానికి కుంతలూరు వెళ్ళింది కదా! ఆ అమ్మాయితో పాటు నువ్వు ఎందుకు వ్యవసాయం చెయ్యకూడదని నీకు బుద్ధిపట్టింది. ”

“ నాన్న గారూ! మీ రనవసరంగా నన్ను బాధ పెట్టటాని కివ్వాలి తలచుకున్నట్లుంది ”

“ ఓయి వెళ్ళివాడా! నేను బాధ పెట్టటమేమిటి? చిన్నతనాన్నుంచీ ఆ అమ్మాయిని నీకెంతాననటం, నేనూ రాధాకృష్ణయ్య కు విషయం నిశ్చయించుకోవడం, అందరు పెద్దలు ఆశీర్వాదించటం జరిగింది. నువ్వు చదివే కాశీలోనే ఆ అమ్మాయి చదివటం, మీర్డూ ఒకరినొకరు పెండ్లి చేసుకుంటానని ఉద్విఘ్నావోవటం లోకమంతా ఎరుగును. ”

శ్యామలుడు మానం.

“ నెలరోజులకి దంట ఆ యన ఓ ఉత్తరం వ్రాశాడు. వాళ్లమ్మాయి స్వర్ణకుమారి శ్రీనివాసరావుతో పాటు వ్యవసాయం చేస్తూన్న ఒక అబ్బాయిని పెండ్లి చేసుకోవడానికి నిశ్చయించుకుందనీ, తనకు రై గట్టిపట్టు పట్టడంచేత తాము ఆమోదించవలసి వచ్చిందనీ తన్ను తుమించవలసిందనీ ఆయన వ్రాశారు. నీ మనస్సు బాధపడి పోతుందని నీకప్పుడావుత్తరం చూపలేదు. ”

శ్యామలుని మోము వివరణ చెందింది. నీరసించివున్న శ్యామలుడు తలదిమ్ముపట్టి ఘేళ్ళున విరుచుకొని పడిపోయాడు. “ నాయనా! ” అంటూ కొడుకును రెండు చేతులతో యెత్తి మంచంమీద పడుకోబెట్టి సుబ్బయ్యగారు

“ ఏమే నీళ్ళే ” అని కేక పెట్టాడు. “ ఏమిటండీ ! ఏమిటండీ ! ” అంటూ తల్లికంఘారు సదుతూ వచ్చింది. మంచంమీద శవంలా పడివున్న కొడుకును చూచి “ ఓయి నాయనో, అమ్మో ” అని కేకలు పెట్టింది.

“ నోరుమూసుకో ! నాడి పాణం కడగట్టింది. పరుగెత్తుకు వెళ్ళి డాక్టరుగారిని అరంటుగా రమ్మని కబురు పంపించు ” అని సుబ్బయ్యగారు కొడుకు మొహంమీద నీళ్ళు గట్టిగట్టి కుమారుడి నాడి పరిశీలిస్తూ ఆతని మొహంనంక వారి చూచి కళ్ళు చెమరంచులవల్ల పైమీద కండువారో ఎడమచేత్తో కళ్ళు తుడుచుకున్నాడు.

3

శ్యామలరావు కళ్ళు తెరిచాడు తల్లివంక మొహం తిప్పి “ ఏమీ లేదమ్మా ! కంఘారు పడకు ” అని లేవబోయాడు.

తండ్రి “ నాయనా ! వద్దు ” అని వారించి కుమారుని మంచంమీద పడుకోబెట్టాడు. ఇంతలో డాక్టరుగారు నొచ్చారు. శ్యామలుని పూర్తిగా పరీక్ష చేసి అశిబలహీనతవల గుండెకూడ బలహీనంగా ఉందనీ శ్యామలుని నరాలను దెబ్బ తగిలించనీ పూర్తి విశ్రాంతి, జాగతగ వైద్యంచేయుటరీ ముఖ్యమనీ చెప్పి “ గ్లూకోజు ” మందు ‘ ఇంజెక్షను ’ ఇచ్చి ఇంటికి వెళ్ళి మందులు పంపిస్తానని వాళ్లందరకు ధైర్యం చెప్పి వెళ్ళాడు.

శ్యామలరావు లేవలేడు. కాళ్ళూ చేతులు సళ్ళుకుపోయినవి. అధికాచమాన, అల్పాచమానాలు మంచంమీదనే. “ నీరసం ! నీరసం ! కాఫీ ” అని గంట గంటకూ నీరసస్వరంతో అడగటము ప్రారంభించాడు. ఆతని కేవో అపరిమితభయం ఉదయించింది మాట్లాడితే డాక్టర్లు పిలవమంటాడు డాక్టరు ధైర్యం చెపుతూంటే ధైర్యంగా వుంటాడు.

ఒకసారతనికి వేగనాడి [Trachycordia] ఒకసారతనికి మందనాడి [Bradycordia] ఏమీ ఈ ప్రాణానికింత కంగారూ? తాను పేమించిన స్వర్ణకుమారి ఇంకో అదృష్టవంతుని జీవితంలో భాగస్వామిని ఔతూంటే భగవంతు డేవో మంచిదారే చూపిస్తున్నాడు. బాధ లేకుండా జీవితం మాయమైపోతే ఆబాలిక దారి నిష్కంటక మాతుంది, తాను లోకం లోలేని భావం ఆమెకు తోచినప్పుడు తనకోసం ఒకసారైనా విచారించకుండా వుంటుందా? ఈ ప్రేమ కాశించటం తుచ్చమా! పురుషునికి స్త్రీమీదనూ స్త్రీకి పురుషునిమీదనూ వుండే ప్రేమే జీవితంలోకల్లా ఉత్కృష్టమైనప్రేమ. ఆప్రేమ నిష్కల్మషమైతే భగవంతునిమీద ప్రేమే ఔతుంది ప్రేమ- జీవితం భగ్నంచేసి పెట్టుకోవటానికి తెచ్చి పెట్టుకున్న విషం! బంగారపు గిన్నెతో నింపుకొని తాను తాగుతూన్నాడు—వ్యవసాయం—కళ్ళలు ప్రేమ—

డాక్టరుకి శ్యామలరావు సంగతి చూసే కొంచెం భయమే వేసింది. మదరాసో, విశాఖపట్టణమో తీసుకెళ్ళితే ఉత్తమమని సుబ్బయ్యగారికి సలహా చెప్పాడు. తానుగూడా వస్తానన్నాడు. సుబ్బయ్యగారుకొడుకుతో నెమ్మదిగా “నాన్నా! విశాఖపట్టణం వెళ్దారా” అన్నాడు.

నీరస కంఠధ్వనితో శ్యామలుడు “ఏమీ జబ్బులేదండీ! రెండు గోజుల్లో నెమ్మదిస్తుంది.” అని అన్నాడు. కుమారుని కంఠంలోని నిస్పృహ, హృదయంలోని బాధా, సుబ్బయ్యగారు కనిపెట్టకపోలేదు.

“నాన్నా నీవిష్టంవచ్చినపని చేసుకో! నీకు కావలసిన డబ్బిస్తాను, బెంగపెట్టుకోకు. అనవసరమైన హృదయంలోని బాధ నిన్ను క్రుంగదీయటం మటువుండగా కడుపునపుట్టిన నీవొక్కడమీదా ఆధారపడివున్న నన్నూ,

మీ అమ్మనీ, మహాబాధా నరకకూ షాలోపడదోస్తుంది. నా జన్మంతా నీ మీదే ఆధారపడివున్నది. దైత్యం తెచ్చుకొని నన్ను రక్షించుకో! ”

తన హృదయంలోని బాధతోపాటు, తండ్రిగారి బాధకూడ శ్యామ సుందగునకు జబ్బును ఇబ్బడి చేసింది.

ఆనాడు అతి ఆవేశంతో సుబ్బయ్యగారు పెద్ద వ్రతరం వ్రాసి రాధాకృష్ణయ్యగారికి బెజవాడ పంపించారు.

వెళ్ళిన దగ్గరనుంచీ అన్న గారిదగ్గరనుండి వ్రతరాలే లేవని స్వర్ణ కుమారి ఆలోచించుకుంటూ ఒక ఇంగ్లీషు నవల చదువుకొంటోంది. రాధా కృష్ణయ్యగారు కూతురు దగ్గరకు వచ్చి “స్వర్ణా! మీ చదువులన్నీ మా పెద్ద వాళ్ళ పాణాంతకాలైనాయి” అని అన్నారు

“ ఏమిటండీ నాన్న గారూ! మీరుగూడ మాచదువులమీదే కత్తి కట్టారా! నేను చదువుకుంటానని ముచ్చట పడితే మీకు చెప్పించమని యెక్కడవుంది ? ”

“ ఔను నానె త్తిమీదనుండ నే నే బోర్లిండుకొన్నానులే. ”

“ ఆలా మాటాడుతూన్నా రేమిటండీ, నాన్న గారూ! ”

“ ఏమీలేదు; ఇందుపల్లినుంచి వ్రతరం శొచ్చింది. ”

స్వర్ణకుమారి మానము.

“ నాకేమిచేయాలో తోచకుండా వున్నది ”

“ ఉ త్తరం ఏమని నొచ్చిందండీ! ”

“ శ్యామలరావు తండ్రి సుబ్బయ్యగారు వ్రాశారు. ”

స్వర్ణ కుమారి తలవంచుకొని కాలి బొటనవేళ్ళతో నేల రాస్తూన్నది,

“ శ్యామలునికి చాల జబ్బుగ వుందిట!”

“ ఏమిటండీ!”

“ కుంతలూరునుంచి నొచ్చినప్పటినుంచీ శ్యామలరావు వ్యవసాయం ప్రారంభించాట్ట! చిక్కి శల్యమైపోయాట్ట. తండ్రి ఎంత చెప్పినా వినలేదట. నేను వెనక సుబ్బయ్య గారికి నువ్వు సుబ్రహ్మణ్య్యాన్ని పెళ్ళి చేసుకుండేవిషయం వుత్తరం వ్రాశాను. ఆ సంగతి ఇన్నాళ్ళదాకా కొడుకుతో చెప్పకుండ మూడురోజులక్రిందట తండ్రి శ్యామలరావుతో చెప్పాట్ట. ఆవార్త వినటం తోనే శ్యామలుడు విరుచుకుపడి పోయాట్ట—”

“ ఏలా వుందండీ! ”

“ డాక్టరు వైద్యం చేస్తున్నాడట! విశాఖపట్టణం తీసుకువెడదామని అనుకుంటూన్నారట. మీ యిద్దరి చిన్నతనంలో నే నిచ్చినమాట జ్ఞాపకం చేసుకోవలసిందని సుబ్బయ్యగారు వ్రాశారు—”

“ నాన్నా మీరు కారుమాటాడించి ఇందుపల్లిపరియాణం కండి. అమ్మా మీరూ, నేనూ తత్క్షణం బయలుదేరి వెళ్ళాలి. అన్నయ్యకి శ్యామ రావుకి స్నేహితుడు ఈపూర్ణో డాక్టరు జగన్నాధరావుగా రున్నారే ఆయన్ని కూడ తీసుకువెడదాం. అన్నయ్యని తత్క్షణం రమ్మని. వుత్తరం వ్రాసి ఇందుపల్లినుంచి నొచ్చిన వుత్తరం జతపర్చి మనిషికిచ్చి పంపండి ” అని కన్నీళ్ళతో కంగారుతో బట్టలు సర్దుకొంటోంది. రాధాకృష్ణయ్యగారు విన విన వెళ్ళిపోయారు.

స్వరకుమారి హృదయంలో “ కాళీవిశ్వేశ్వరా! నీ సాక్షిగా మే
మిద్దరం ప్రేమప్రతిజ్ఞ తీసుకున్నాము. నా శ్యామలుని రక్షించు. మేమిద్దరం
కలిసి నీదగ్గరకు వస్తాము. తండ్రి” అని ఏడ్చినది. ఆమె కన్నులూ ఏడ్చినవి.

ఏదో నల్లని మత్తుకలలతో, మండే బాధతో ఈతకందని లోతులు
గల నీరసంతో “ అన్మా ” అంటూ ఓమాటు తల్లిని కాళ్ళు పిసకమంటాడు.
ఓమాటు వొద్దంటాడు శ్యామం.

శ్యామలుడు ఆ అతినీరసములోనే ఏదో కారువప్పుడువిన్నాడు. ఇంత
టిలో డాక్టరుగారు వొస్తాన్నారని సుబ్బయ్యగారు వచ్చి కొడుకుతో
చెప్పాడు.

“స... రే... లెండీ...” అని శ్యామలుడు కళ్ళు తెరిచాడు.

డాక్టరు విశ్వనాథంగారు డాక్టరు జగన్నాథరావుతో గది గుమ్మం
వద్ద పాత్యక్షమయ్యాడు. జగన్నాథరావు గదిగుమ్మంనుండి లోపలికి గబ
గబ వచ్చి “ ఏమిరా, శ్యామ్! మహా మొనగాడ పయ్యావుట! నీ స్నేహం
యేడ్చినట్టేవుంది. కాస్త కబురు పంపకూడదు కాబోలు? ఏదీ చెయ్యేదీ? ”

జగన్నాథరావు చిన్నతనంలోనే ప్రసిద్ధి సంపాదించుకున్న డాక్టరు.
శ్యామలునికన్న నాలుగేళ్ళు పెద్ద. శ్యామలునిగుండే బాగా పరీక్ష చేశాడు.

రక్తపుపోటు యంతంతో ముంజేతినాడి పరీక్ష చేశాడు.

“ గుండెలో జబ్బేమీలేదు. నరనీరసత్వమా బెంగా తప్ప ఏమీ
లేదు. వదిరోజులు పాటు నాదగ్గరవుండటము నాతో సినిమాలకు రావడము

నేనివ్వాల నాతో తీసుకువచ్చిన మంచి నర్సుచేతుల్లో ఉపచారం పొంద
టము, ఇదీ వీడికి వైద్యము. ఒరే శ్యామ్! ఈ నర్సుని చూశావా! చాలా
ప్రజ్ఞావంతురాలు. నువ్వెరుగున్నమ్మాయేట జనరల్ ఆస్పటలులో నర్సుల
చేతిలో ఎప్పుడూ పడలేదు కాబోలు? ”

శ్యామలుడు ఆనందము, బాధ సమ్మిళిత మయ్యే నవ్వుతో స్నేహి
తుని అరచెయ్యి తన ముఖానికి అద్దుకున్నాడు.

“ ఒరే శ్యామ్! మా నర్సు చాల అందమైనదినుమా! జాగ్రత్తగావుండు
లేకపోతే నాకు ఈర్ష్యవొస్తుందినుమా. ”

“ నీమొహం! ఎప్పుడూ ఇలాంటిమాటలే ” అని నవ్వుతూ అన్నాడు
శ్యామలుడు. ఆ నీరసత్వంలో బలం కలుగుతున్న ఛాయలూ వున్నవి.

“ నువ్వు కంగారుపడకపోతే ఆ అమ్మాయి ఎప్పుడో చెప్తాను ”

“ నాకు నర్సెండుకురా! ” మాట యింకాదటవుగా వున్నది.

“ ఈ రోజుల్లో జబ్బులకి నర్సులు లేకపోతే లాభంలేదు. ఆంచేత
ఆ నర్సు పేరు చెప్తాన్నాను. ఆమె పేరు బంగారం! ”

శ్యామసుందరుని కళ్ళు మెరసినవి. ఆతని గుండె దడ దడ కొట్టు
కున్నది. శ్యామసుందరుని చేయి తనచేతితో పట్టుకుని నాడిపై ప్రేళ్ళు
యింతవరకూ వుంచివున్న జగన్నాథరావు,

“ ఒరే! నాడి ఎంతవేగంగా కొట్టుకొంటోందో. తగు తగు, అబ్బా!
ఏమి సంతోషన గడీ, మావాడికి బంగారునగలు చూట్టం, బంగారురంగులు
చూట్టం, మాయిష్టం. ఈ నర్సు పేరు వొట్టి బంగారు కాదురోయి, బంగా
రపు కొమార్తె, స్వర్ణకుమారిదేవి, సుబ్బయ్యగారూ! ఆ నర్సునిలా పిలవండి! ”

గుమ్మంబైటనుండి ఈ మాటలన్నీ వింటూన్న స్వర్ణకుమారి చిరునవ్వు నవ్వు కుంటూ గదిలోనికి వచ్చింది. స్వర్ణకుమారి చూపులూ, శ్యామసుందరుని చూపులూ జగత్స్వరమూ మరచి ఒక దానిలో ఒకటి లీనమైపోయాయి.

“మానర్సుని చూస్తే నే నాడి బాగా ఇంప్రూవైందే; ఆవిడ పరిచ ర్యచేస్తే రేపేలేచి నడుస్తాడు. నీ డ్యూటీగో చేరమ్మా, నర్నూ!”

ఇంతట్లో రాధాకృష్ణయ్యగారు, స్వర్ణకుమారి తల్లి మహాలక్ష్మమ్మ గారూ, లోపలికి వచ్చారు.

రాధాకృష్ణయ్యగారు, “ ఏమోయ్ శ్యామం! జగన్నాథరావు రేపు పొద్దున్నే మనమంతా బెజవాడ వెళ్ళాలని దారిలో చెప్పాడు. నీ వెనకటి మిసిమితనం వొచ్చేవరకూ మా యింటిలో వుండాలినుమా! తర్వాత నీ యిష్టం. ముహూర్తానికి తరలివచ్చేవరకూ మాయింటికి వచ్చినా సరే, లేక పోయినా సరే!”

ఆ రాత్రికి శ్రీనివాసరావు వచ్చాడు. శ్రీనివాసరావు, జగన్నాథరావు, శ్యామలరావు ఉత్తమ స్నేహానందంలో తరంగాలులా పైకుబికారు. సుబ్రహ్మణ్యానికి మాట యివ్వలేదని వారందరితో చెప్పాడు శ్రీనివాసరావు. ఈ ఆనందంలో నీరసమాట మరచిపోయి శ్యామలరావు కూర్చునే మాట్లాడుతూన్నాడు. స్వర్ణ దివ్యదేవతలా పడుకోమంటూ శ్యామలుని కేకలువేస్తూ ఆతని ఫాలంపై హస్తతలంవేస్తూ తన నర్సుపని బాగా చేస్తూన్నది.

మర్నాడు ఉదయం శ్యామలరావు గదిలోనికి నవ్వుతూ ఆతనినర్సు కాఫీ మందూ పట్టుకువచ్చింది.

“శ్యామ్! మందుపుచ్చుకొని, కాఫీపుచ్చుకొ”

“నువ్వు రావటమే మందు.”

“ పొద్దున్నే అన్నయ్య నువ్వువేసినతోట చూసివచ్చాడు. నాకో సమే ఆతోట వేశావు! నీ ప్రేమంతా ఆతోటలోనే అన్నయ్యకుకన్నడిందట. నీ ప్రేమకు నేను పాతురాల నాతానా శ్యామ్. ”

“ ఇలారా సొన్నసానీ! నాగుండెలు ఎలాంటిరాగాలు పాడుతూ న్నాయో విందుగానీ. నైథస్కోపుతో కాదు! నీ చెవితోనే విను. ” ప్రఫుల్ల మైన కన్నులతో, మోముతో ఆమె ఆతని కౌగిలిలో చేరింది.

“ మనం ఇద్దరం కాశీ వెళ్ళాలి, నేను మొక్కుకున్నా. ”

“ ఆత్మేశ్వరీ! సొన్నసానీ! నా సొన్నసానీ! కాశీకేకాదు. సర్వ దివ్యక్షేత్రాలకు నీతో యాత్రలు సలుపుతాను. ఇది కలేఅనుకుంటున్నాను ”

“ కలా, కళా? ”

“ సోన్! నిన్ను వదలి ఎల్లా ఉండగలుగుతున్నానో. ”

“ మనం బెజవాడలో లలితకళాశాల ఎప్పుడు పారంభించడం ”?

“వ్యవసాయంలోని అందం రంగరిస్తూ త్వరలోనే ”

శ్యామనుందరుడు ఆమె చెంపలు పట్టి కళ్ళల్లోకి చూసి ఆమెఫాలం ముద్దు పెట్టుకున్నాడు.

పాడుదేవాలయం

౧

ఆ ముసలితాత రోజూ ఊళ్లోకి ముప్పికివచ్చేవాడు. ఎక్కణ్ణుంచి వస్తున్నాడో ఎవళ్ళకి తెలియలే. పాట పాడుడు “ బిచ్చం వేయమ్మా ” అనన్నా అనడు. ఏమీ మాట్లాడకుండా గుమ్మందగ్గిర నిలబడ్డాడు. పొమ్మంటే పోతాడు. పొమ్మన్నదాకా నన్నెనాలేకుండా ఆ గుమ్మందగ్గిరే నుంచుంటాడు. ఊరంతా అడుక్కొని సాయింత్రందాకా మావూళ్లో చెరువు గట్టుమీద కూర్చుంటాడు. ఎప్పుడైనా యిటు అటూ కదుల్తాడేమోగాని సాధారణంగా ఎల్లాకూచుంటాడో అలాగే వుంటాడు. ఆతనిగడ్డం మొక్కజొన్నకండెపేచులా తెల్లగా నెరిసిపోయింది. చిరిగిన పేలికలు కట్టుకున్నా అవి శుభ్రంగా వుంటాయి.

ఆతగాకి కళ్ళు కూస్త్రాత్రం ఆ తాత అంటే అందరికీ పేరువుటు తుంది. వాటల్లో ఎంతో ఆపేక్షలు తిరిగిపోకూ వుంటాయి. ఆ తాత వుండగా బాధపడుతూన్న జంతు వేదైనా కనబడితే లేచి తన సంచిలో నుంచి ఏవోవో గచ్చాకుపుచ్చాకు తీసి కట్లు కట్టాడు. అరను కట్టుకట్టిన జంతువులన్నీ రోగంపోయి ఆరోగ్యంగా వున్నాయన్నమాటే. చెరువుగట్టు మీద ఆ తాత కూచున్నప్పుడే రోగాలతో బాధపడుతున్న పశువుల తోలు కని అక్కడకు చుట్టుపక్కల వూళ్ళవూళ్ళంతా వచ్చేవారు.

తిండిలేక మాడిపోయే అనేకమంది బీదవాళ్ళకి ఆతాత కుంచాలకొద్ది బియ్యం ఇవ్వడం మేం ఎరుగుదుం.

తన బియ్యం ఎక్కడదాస్తాడో ఎక్కడపడుకుంటాడో వంటచేసే వాళ్ళు ఎవరైనా వున్నారో ఎవళ్ళకీ తెలవదు.

ఒక రోజున నేనూ నా స్నేహితుడూ బయలుదేరి మావూరుకు దక్షిణంగావున్న అడవిలోకి పోయాం, ఆ అడవిలో ఒక పాడు దేవాలయం వుందని నాకు తెలుసును. ముళ్ళదొంకలు పల్లెరు చిట్టడవి దాటి గుడిలో పడ్డాం. అక్కడ అన్నీ ఇటకెలే ఉట్టిగోడలు మధ్య అసలుగుడితప్ప ఇంకేమీ లేవు. నాలుగైదు విగ్రహాలుంటే అవన్నీ మావూళ్ళో కొత్తగా కట్టించిన గుళ్ళోకి తీసికెళ్ళారు కాని ఇంకా అక్కడ ఎన్నో రాళ్ళసంభాలు శాసనాలు చెక్కిన రాళ్ళు వున్నాయి. విరిగిపోయిన విగ్రహాలు చెక్కడాలు చాలావున్నాయి. అందుకనే పురాతన శిల్ప పరిశోధక సంఘమువారు “ఇక్కడుండే వస్తువులు ఒక్కటి ముట్టుకో కూడదని” గవర్న మెంటువు త్తరువు ఒక బల్లమీద రాయించి అక్కడ పాతేయి చారు. ఆగుడి చాలా పెద్దది. ఆ చిత్రాలన్నీ చూపిస్తో నాకు తెలిసిన ఆ పాడు దేవాలయగాధ తేవేవీటో మా స్నేహితుడికి చెపుతూంటే సాయింత్రమైంది.

సప్తమినాటి చంద్రుడు బాగా కాంతులు చిమ్మాడు. ఆ వెన్నెల్లో ఆ పాడు దేవాలయం మాకు చాలా అందంగా కనబడింది.

3

ఇంతలో ఒక గంట వినబడింది. ఇంద్రం హడిలిసోయాము. ఆ అడివిలో ఖంకు ఖంకుమని గంతుక్కణుంచి వచ్చింది. ఎద్దులగంటేమో అని అనుకుని దేవతలు దెయ్యాలు జాపకంవచ్చి ఇఖి యిక్కడ వుండకూడదని అనుకుంటూ ఆగోడున్న దాటి బయటపడ్డాయి. ఇంటికి వెడదామని దారి పట్టాయి. చటుక్కున మళ్ళీ వినపించిదయ్యా ఆ గంట! ఈపట్టు గళ్ళోంచే స్పష్టంగా మాకు వినపించింది. ఒకళ్ళ మొఖాలు ఒకళ్ళు చూసుకొన్నాయి. తప్పకుండా ఇది ఏవిటో—అనే అనుకున్నాయి.

గబ గబ దారిలోకివచ్చి నిలిచాయి. అయినా ఆసలం వదలేక అక్కడే నిల్చుని చెవియిచ్చి వినడం ఆరంభించాయి, మాకు మంచిస్థాయిలో పాటలు వినిపించడం ప్రారంభించాయి. ఏమయితే అయింది. ఇంగ్లీషు చదువుకున్నాం మా నిఘంటువులో పికాచాలు లేవు మనకిమాత్రం భయం ఎందుకురా! తెల్లవాడైతే భయపడ్తాడా? పదంటే పదనుకొని ఇటూ అటూ చూస్తూ నెమ్మదిగా ఆ పాడుగుళ్ళో ప్రవేశించాయి. గర్భగుడి ముందరికి వెళ్ళాయి. అక్కడ మాకు నీడల పంపిస్తూ అఖండంలాంటి దీపం కనబడింది. ఇది కొరివిదెయ్యం కాదుగదా అనిపించింది.

గర్భగుడి మొదటి గుమ్మందాటేటప్పటికి పూర్వ విగ్రహంవుండే పీఠాని కెదురుగుండా పూజచేస్తూ ఒక మనుష్యరూపం కనిపించింది లోపలి గుమ్మందాటి వెళ్ళాం

అక్కడ మాకు కలిగిన ఆశ్చర్యం ఏవిటంటే; మా పూర్ణ ముప్పైతులూనే ముసలితాతే అక్కడ పూజ చేస్తున్నాడు. స్పష్టంగా ఏమీ శబ్దస్వ

రదోషాలు లేకుండా సంస్కృత మంత్రాలు మహా ప్రహాహంలా ఉచ్చరిస్తున్నాడు. స్తంభాల్లా ఆలాగే నిలబడాలి ఇద్దరమూ. ఆ విగహంలేని ఆపీతానికే పువ్వులతో పూజ చేశాడు. హారతి ఇచ్చాడు, నైవేద్యం పెట్టాడు.

అందాకా ఆలాగే నిలబడ్డ మమ్మల్ని చూసి లేవగానే మాకాపువ్వులు ఇచ్చాడు. తలవంచుకొని ఆ ప్రసాదం శిరస్సుమీద వుంచుకున్నాం.

నేను : ఎవరునువ్వు. ఇక్కడేనా ఏమిటి నువ్వువుండడం. ముసలి తాత మాట్లాడలేదు.

నా స్నేహితుడు : అయ్యా ఎన్నాళ్ళనుంచి పూజ చేస్తున్నారండి మీరు.

ఆ ముసలిభక్తుడు బ్రాహ్మణుడని కనిపెట్టాడు మానాడు.

మా యిద్దరికేసి ఒక పదినిముసాలు చూసాడా తాత.

ఆ చూపులో ఏమీ కోపంలేదు.

ఇద్దరం ఎందుకో ఆయనకి నమస్కారాలు చేశాం.

కూచోమని నైగచేసి మేంకూచున్న తరువాత అక్కడే పద్మాసనం వేసి కూచున్నాడు మా ముసలితాత.

“నా పూర్వీకులు ఈ దేవాలయానికి పూజార్లు. ఎన్ని శతాబ్దాలనుంచి మాకుటుంబం తరతరంగా ఈదేవుడికి నిత్యనైవేద్యాది పూజలు చేస్తోందో నాకు తెలవదు. చెడుకాలమున ఈగుడి పాడైపోయింది. ఈ గుడి చుట్టూ ఒక పెద్దపట్టణం వుండేది. ఆ సంగతి మీకు తెలుసుననుకుంటా?”

ఆ పట్టణం దానికితోడుగా ఈగుడి పాడైపోయిన తర్వాత మా పూర్వీకుల కుటుంబం ఈ సమీపాన్నే ఒక పూరిల్ల వేసుకొన్ని దేవుడికి నైవేద్యాలు, పూజలు నిత్యంగా జరుపుతోండేవారు. చుట్టుపక్కల పూళ్ళవాళ్ళు ఏడాదికొకమాటు ఇక్కడ ఒక తిరునాళ్ళు వుత్సవం చేసేవారు. అల్లా నాలుగైదు తరాలు పోయేటప్పటికి నిమ్మదిగా అ తిరునాళ్ళు మాయమయ్యాయి..... మా పూర్వీకుల కుటుంబం ఇక్కణ్ణుంచిపోయి ఇక్కడి పదిమైళ్ళలోవున్న..... గామం వెళ్ళారు. నున్నెగుగుదువా వూరు. కాని వారు పతివీకాదళికి వచ్చి ఇక్కడ పూజలు చేసేవారు. రాను రాను మాముత్తాత గారి కాలంవచ్చేటప్పటికి ఆయన కుటుంబంతో ఏడాదికి వకసారి ఆ తిరునాళ్ళరోజులకిమాత్రంఇక్కడకువచ్చి మూడురోలులు పూజలు చేసేవెళ్ళిపోయేవాడు. అల్లాగే మాతాతగారు మా నాన్నగారు విధికృతంగా పూజలు చేసేవాళ్ళు.

“ నేను బియ్యే చదువుతూండగా నా తండ్రిగారు పోయారు. చచ్చిపోయేటప్పుడు నన్ను పిలిచి ఏదో చెప్పాలని అనేకమాట్లనుకొని మళ్ళీ మా నేస్తూచివరకు ప్రాణంపోయే సమయంలో నన్ను దగ్గిరకు పిలిచి అస్పష్టంగా నాలుగుమాటలాడి ప్రాణం వదిలాడు.

“ నేను గుడిమాటే మరిచా. ఏభైవిదేళ్ళదాకా గవర్నమెంటు వుద్యోగాలు చేసా. చివరకు డిప్యూటికలెక్టరు పనిచేస్తూ పిన్నను పుచ్చుకొన్నా. ఆ వుద్యోగాలు చేసే రోజుల్లో అ తిరునాళ్ళ రోజుల్లో నైద్యులు చెప్పుకోలేని రోగం వచ్చేది పెన్నను పుచ్చుకొని మావూరు వచ్చాను. పూజలు పునస్కారాలు ఎన్ని చేసినా, ఎన్ని తీర్థయాత్రలుసలిపినా నాకు ఒక

విధమైన మనో చాంచల్యము కలిగింది. మా చుట్టూలు మతి పోతుందనుకున్నారు.

“ ఇప్పటికి నాలుగేళ్ళక్రితము మా కిక్కడవున్న దేవాలయంబాపతు వచ్చిన సొలాలు చూడడానికి ఈవూరు వచ్చాను! ఆ సమయంలో ఈగుడి చూశాను.

“ గుళ్లో అడుగు పెట్టానో లేదో ఏదో రాయితగిలి కళ్ళుతిరిగి పడి పోయాను. అప్పుడు ఏమి చెప్పను ! ఈగుడిఅంతా కల కలలాడిపోయింది. అన్ని వెండి దీపస్థంబాలలో ఆవు నేయిదీపాలు, గంటలు ధూపాలు. బంగా రువిగ్రహాలు కనబడ్డాయి “ నత్సా—ఎన్నివత్సరాలు పూజలు లేక వుండ నయ్యా ” అని స్పష్టముగా వినబడ్డాయి మాటలు !

“ అప్పటినుంచి నా ఆస్తి దానధర్మాదులు చేసాను కొంత నాదూ రపుచుట్టాలకు ఇచ్చాను. నా కుమారుడు చెన్నపట్నంలో చదువుతున్నాడు. ఆతనిక కొంతఆస్తి ఇచ్చాను ఇక్కడకువచ్చి ఈవిధంగా వుంటున్నా! ”

ఆభక్తుడు మానివేశాడు. మేం బయటకువచ్చాం మా ఆత్మలు అద్భుతానందంలో నిండాయి! దేశమంతా వెన్నెల నిండింది.

సూర్య సుత్ర

౧

ఆనాడు నేను తిరిగి వేణీసంగమంకడకుపోయినాను యమునానదీ నీల
పావాహలలో ఈదులాడే పెద్ద పెద్ద తాంబేళ్ళు పడవల్లోనుండి యాత్రి
కులు జల్లు మరమరాలను గబుగు గబుక్కున మింగివేస్తూ నీటికిగింజికి
ముత్యాల బుడగలలో మాయమవుతున్నవి. ఎన్ని యుగాలనుండి ఈ కూ
ర్మాలు యమునాజలాల విహరిస్తున్నవో ఆనదీమతల్లికి కూర్మవాహిని అని
వేరువచ్చింది. తెల్లని సుడిగుండాల గంగాపవాహం, నీలవ్రవంతీరమణీమణిని
గొరిలించుకొనే ప్రదేశానికి మాపడవ వచ్చింది. నేను మంచి ఈతగాణి.
పడవ యమునా కృష్ణగభీరాలపై పోతున్నప్పుడే తటాలున నీటిలోకి ఉరికి
మునిగి లోతులకు దిగిపోయాను నీలమణుల కాంతి స్వచ్ఛగగనాంకుశాలము
నన్ను పొదిగివైచినట్లయింది. మందగజయానములకు కచ్చపాలు ఇటునటు
నన్ను చూచికొనిపోయినవి. ఆనిర్మల శీతలజల ప దేశాలలో చిన్నిపాపలా
చిటిమీనంలా చేతులాడిస్తూ కాళ్ళుకదుపుతూ విహరించాను.

నీటిలోపలి లోతులలో ముందు కొంతదూరము సాగిపోయేసరికి
శ్వేతరేఖాపుంఖాలు అతివడిగా నావైపునకు చొచ్చుకొని వచ్చుచున్నట్ల
యింది. నేను భ్రమించి నిస్తబ్ధుడనై చేతనముడిగి ఆగిపోయినాను. ఆవడ్లులో
నేను వానాలపై గిర గిర తిరుగ నారంభించాను. భయముచే ఊపిరాడక
ఒక్కనిమేషమాత్రం తన్నుకొని జలప్రవాహం పైకివచ్చా. పడవలోని నా

స్నేహితులు “అబ్బా, ఏవిరా! నువ్వింక కనపడవే అనుకున్నాము ఒక నిమిషంపైగా నీటిలో వున్నావే!” అని అన్నారు నాపద్గిరకువచ్చింది. అంచుపట్టుకొని నావతోపాటు గంగానది యమునాధునీ కలిసే ప్రదేశం లోనికి వచ్చాను. గంగానది లోతులేదు, యమునలోతు. యాతి కులు స్నానమొనరించే వీలుకోసం పురపాలకసంఘంవారు ఆ ప్రదేశాల నదికి చాలా లోపలి భాగంవరకు కఱ్ఱలపాతి వానిపై పలకలనునబిగించి నీటిపైనే దారి యేర్పరిచినారు. ఒక ప్రసోహితుడు “ త్రివేణీసంగమస్థానే సకలపాప పరిహార తార్థం గంగా యమునా సరస్వతీ సంగమస్నానం కరిష్యే” అని మంత్రాలు చదువుతుండగా మేమందరం స్నానాలుచేసి పవిత్రులమయ్యాము

త్రివేణీసంగమచిత్తం నామనస్సు కలచివై చినది మరునాడు సాయంసమయాన మరల పోయి అంతర్యామినియగు సరస్వతీ ధునీమతల్లిని దర్శించుదాముగాక అని నీటిలోనికి ఉరికినాను ఆపక్షత్రీ ప్రదేశమంతా నెదకినాను. ఊపిరాడక బయటకు వస్తూ మళ్ళా మునుగుతూ బంగారవర్ణ మెరసికొనిపోవు పరివాలామాల ఆ నీలినుడుల్లో ఏతెలివడుల్లో ఎక్కడైనా పత్యక్షం అగునామని ఉదులాడినాను. విసిగివేసార ఒక్కయామం ప్రయత్నించి సంగమస్థానం కఱ్ఱలకడ తేలినాను. తలనుండి పవహించే కాలువల్ని వేళ్ళతో తుడిచికొంటూ, నీటిపొరలు కఱ్ఱిమ్మికనుల మిటుకరిస్తూ ఎదుటచూస్తే, ఎవ్వరూ లేని ఆ ప్రదేశాన ఆప్రనాహాన నీదుతూ ఒక బాలిక కానవచ్చింది.

కన్నుల తుడిచికొని మరల చూచా నల్లని పట్టుకుచ్చుల వేణీభరం
 యమునానీలజల ప్రవాహాల ఒరిసికొని కలసిపోవగా మిగుమిట్లు కొలుపే
 బంగారంతీగె చేతులతో నీటిని వెనుకకు తొంసుకొంటూ, నవ్వుమొగంతో
 ఆమె ఆనీట తేలుతూన్నది. ఇటూ అటూ ఏదైన పడవ ఉందా అని చూ
 చాను. నావలుగాని తీరాలబండిగాని, ఇతరమనుష్యుల దర్శనంగాని నాకు
 కనుచూపుమేర ఏవైపునా కనబడలేదు. కొంచెము ఆశ్చర్యం పొందాను.
 కొటసంగతి జప్తిపికివచ్చింది. అలహాబాదుకొటలో ఆంగ్లేయ కుటుంబాలు
 అనేకం ఉన్నవి. ఆంగ్లేయబాలిక ఎవరో ఈదులాడుతున్నది కాబోలు అను
 కొని, మన దేశస్త్రీలట్టి సంతోషాలకు పెట్టిపుట్టరుకదా అని నిట్టూర్పుపుచ్చి,
 ఆశ్చర్య హృదయాన ఆ బాలికనే చూస్తూ నీటిలో నిలిచిఉన్నాను.

ఇంతట్లో ఆమె నన్ను తంకడకురమ్మని సైగచేసింది. హృదయం
 దడ దడమంది. అదియేమిటనీ! నన్నుకాదు, నా వెనుక ఎవ్వరైనా ఉన్నా
 రేమో అని వెనుక్కు చూచా. ఒక్కరిజాడ లేదు. మళ్ళీ ఆమెవైపే
 చూచా. ఆమె స్పష్టంగా నావైపు చేయివీసరింది. ఆసాయం సమయాన
 ఆ ప్రవాహాల బంగారు సూర్యకిరణాలు ఆమె బాహువుల తళుకులకు ఎంత
 మాత్రం తులతూగలేవు. కొంచెము భయపడుతూనే బారయితలో మక
 రంలా ఆమెకడకు పోయినాను.

ఆమె ఆంగ్లబాలిక కాదు. చెవులకు కాంతుల మెరయు వజ్రాల కర్ణా
 భరణములున్నాయి. మనోజ్ఞమై మేఘాలమాటునుండి మేలమాడుతూనవ్వే.
 బాలభానుబింబంలా ఆమె ఫాలాన ముత్యాల పాపటబొట్టు వ్రేలాడుతోంది
 మెలికలలో, నీలితళుకులలో, వంపుల మృదువులలో ముంగురులు, నీలిచాయ
 లలో కలుస్తూ చెట్లనీడల తిరుగాడే సూర్యకిరణంలా, బంగారుపట్టులా ఆమె

వెనకనే వేణీభరం ఆనీటిలో ఆమెచుట్టూ వ్యాపించి ఉంది. నీట ప్రతిఫలించే సంధ్యాంశువులులా ఆమె కన్నులు నవ్వుతూ పక్కొలమటునుండి నన్ను చూచాయి.

ఈమె ఒక గొప్ప బ్రహ్మసమాజిక కుటుంబం బాలిక అనుకొన్నా! ఇంగ్లీషుభాషరాని బాలిక ఈత నేరస్తుందా అని “ఎందుకుపిచ్చినారండి?” అని ఆంగ్లంలో పశ్చించాను “నాకు బాషలన్నీ వచ్చునండీ! మీ తెలుగు భాష చాలా తయ్యనైన భాష అందులోనే నాతో మాటాడవచ్చునులేండి” అని యామె అంది. నాకుకలిగిన ఆశ్చర్యానికి పరిమితేలేదు.

నేను—మీరెవరు? ఎందుకు నన్ను పిలుస్తా?

ఆమె—నువ్వు కంగారు పడకపోతే చెబుతా!

నేను—చాలాధైర్యస్తుణ్ణే!

ఆమె—నేను సూర్యదేవుడి కూతుర్ని.

ఆ బాలిక నన్ను వేళ్ళాకోళ్ళాలు చేస్తోందికాబోలు అనుకొన్నాను. తెలుగువచ్చిన ఈ బాలిక ఎవరు? ఈ ప్రయాగలో నివసించడానికి కారణం ఏమిటి? అని నామనస్సు పరి పంవిధాలపోయింది.

ఆమె—నేను ఆంధ్రబాలికను కాదయ్యా! నువ్వు సరస్వతీనది ప్రవాహము చూడాలి అని వచ్చావు. నువ్వు చదువుకొన్నవాడవుకదా! సరస్వతీ ప వాహము కథలలో ఉంది. ఇక్కడ కనబడుతుందా ఎందు కయ్యా ఇంతవరదాకా ఒకటే నీటిలోతుల్లో ప్రాకులాడుతున్నావునువ్వు?

నా హృదయంలో ఏదియో ప్రతిధ్వనించిపోయింది, నా మనస్సు లోని సంగతులీమె కెట్లా తెలిసినాయి? నాగుండె మహావేగంతో లోకాలు చరింప సాగినది.

నేను — మీరు చెప్పే సంగతులు నాకు అర్థంకావటంలేదండీ?

“ నేను సూర్యుని పుత్రునికన. యమున మాఅక్క! నేను రంసులమ్మాయిని. అప్పుడప్పుడు మా అక్క కెరటాలలో ఆడుకుంటూవుంటాను. నీకు నిజంగా ఆంతర్వాహినియను సరస్వతీ కనపడాలంటే నాతోరా! ”

ఆని ఆమె నీటిలోనికి మునిగినది. ఆ నిర్మల నిరాలలో స్నిగ్ధమై, బంగారుచేపలా దిగబయ్యె ఆ బాలిక స్వర్ణకాంతుల ఒరసికొనిపోతూ తన దేహంచుట్టూ వివిధవరాల వెలిగొంతువేణీధర వీణికలు వ్యాపిస్తూఉండగా మునిగిపోయింది. నాచేయిచుట్టకొని తనవెంట లాగికొంటూ నీటిలోతులలోకి దిగిపోయింది. ఆమె హస్తాలం నాచేతిని పట్టగానే నాకళ్ళంతా విద్యుల తలు సాకిపోయినాయి. అత్యంతశీతలమొనటుగా, మహోష్ణ పవాహమొనటుగా, శుభ్రమోహన గంధాలు అలమినటుగా ఆమె స్పర్శ నన్ను ఎనో వివశత్వంతో ముంచింది. ఆలా ఆకర్షింపబడి ఆమె వెనుకే ఈడుకొంటూ నీటిలో మునిగిపోయినాను.

ఇరువురం ఈడుకొంటూ ఎన్నిలోతులకు పోయినామో? కొంతవడికి ఆమె భూమిపై నిలిచింది. నేనూ అచ్చటే ఆమెప్రక్క నిలిచాను. ఆమె నాసర్వస్వం లాసుకొని చిరునవ్వునవ్వినా ఫాలము స్పర్శించింది. నా ముఖాంచలాలమట్టు వేళ్ళతో స్పర్శించి నా మబుకంకెత్తి “ ఏమయ్యారసపి పాసీ! నీ హృదయంలో సరస్వతీనదీ పగినాహోలు దర్శించాలని నివ్యకాంక్ష కలిగింది కాదూ! నేను సూర్యసుతను. చంద్రసూర్యమండలవ్యాప్తి శీలంపారాల సర్వరసాత్మకుడైన సూర్యదేవుడు అధినసించి ఉంటాను. ఆతనికి నేనూ మాయమునా ఉద్భవించాము. గంగ సూర్యసహోదరి, సరస్వతీ నదీమత్తల్లి సావిత్రీత్మయైన సూర్యతనయ, గంగాయమునా సరస్వతీసంగమం కావ్యచిత్ర, గానసంగమమే! ఈ తి వేణీసంగమ రహస్య జిజ్ఞాసువునైన నీయందు

నా మనస్సు లగ్నమైంది. నీకు నేను పత్యక్షమైనాను!” అని ఆబాలిక కిల కిల నవ్వింది.

నాకుఅంనా అగమ్యగోచరం అయింది. ఈ బాలిక ప్రత్యక్షం వడం ఈ గోజులలో ఏలా సాధ్యం? అది కథలలోమాత్రం ఉన్నది.

“ అనుచానం ఏందుకుస్వామి? ”

“ ఇప్పటికే నాకు ఇదంతా నాయా! లేక ఈవలేక నేను నా పొణాలు భౌతికంగా నదిలివేస్తే నాకు నీదివ్యదర్శనం అయిందా? ఏమీ తెలియక ఈలా నిలుచుండిపోయాను ! ”

“ ఓయి వెట్టవడా నువ్వు కళాతపస్వివికావా? ”

“ కళకోసం, కళావధికోసం కళాపరమార్థంకోసం ఎన్ని సంవత్సరాలనుండో మనస్సులో, భౌతిక జీవితంలో, హృదయంలో వెనుకుతున్నాను.”

“ అందుకునేకాదా! నేను నీ ఎదుట సాక్షాత్కరించింది, రాత్రి త్రివేణీసంగమ పక్షి దర్శనముచేతువు గాని ! ”

3

సూర్యసుతా! నువ్వు లలితకళాస్వరూపిణివి. నువ్వు కావ్యానందా నివి. నీరూపమే గీతమై, ని చూపులే నుడికారమై నీ దేహాలావణ్యమే మధురమత్త తారీతియై, నీ కాకలీస్వనాలే చందిస్సులై, నీవే భావమై. నీకేరమే రసమై నాకు దర్శనం ఇచ్చింది.

ఓ సూర్యసుతా! పొణయ దేవీ! ఈలా నాకీ త్రివేణీసంగమం దగ్గర ఏలా ప్రత్యక్షమైనావు? నేను మనుష్యుణ్ణి, నువ్వు దేవవనితవు! నాకు కల

అయి ఉండనచ్చును. సరస్వతీ దర్శనంచేసి, ఆ చీకట్లలో మేం ఇద్దరం పైకి తేలి ఈదులాడుతూ. ఆమెచే ఆజ్ఞాపితుడనై అలహాబాదులో మా మకామును వచ్చాను.

“ ఎక్కడివెళ్ళావురా? ” “ ఇంతసేపూ ఈతేనా ! ” “ మతి ఉన్నదా ! ” అనే ప్రశ్నలు స్నేహితులు వర్షం కురిపించారు.

నా రహస్యం ఎవరికే చెప్పను? ఇంత చిన్నతనంలో నాకు మతిగోయిందనుకుంటారా? అవ్వికారేజీలువిడిచిన కొత్తసంవత్సరాలు “ బాపి రాజును మదరాసు మోదవాకం ఆస్పత్రి లో చేర్పండిరా ” అంటారా !

ఆమె వారికెందుకు ప్రత్యక్షం కాకూడదు? నాతో మాటలాడిన విషయాలు వారితో ఎందుకు వ్యక్తంచేయరాదు.

కాని ఆమెను కలుసుకొన్నాను ! ఆ నీటిలోతుట్ట బంగారు వెలుగులు ప సరించిపోతూ ఉండగా, బంగారుపద్మాలు తనబంగారు వేణీభరింలో ధరించి తెల్లని హిమస్వచ్ఛ శరీరయై, మకరవాహనయై, తెల్లని పద్మాలు అలంకరించుకొన్న జాహ్నవికుడిచేత పట్టుకొని, నీలికలవలు నీలిజడలలో అలంకరించుకొని, నిర్మలనీలాకాశ సదృశశరీరయై, కూర్మవాహనయైన యమునా దేవిచేతిని ఎడమచేత పట్టుకొని నాకు ప్రత్యక్షమైన సరస్వతీదేవి. ఆ త్రినేత్రీదర్శనము నిజముకాదా?

నాకా దర్శనంకాగానే ఆ నీటిలోతుట్ట ఆమెతో వారి ఎదుట మోకరించాను! వారు మమ్ము ఆశీర్వదించినారు. ఆ తర్వాత వారు మువ్వరూ మాయమైనారు. మేము ఇరువురమూ పైకి తేలివచ్చినాము.

“ ఓయి శిల్పీ, మేము దివ్యనికలం, మాలో కొందరికి మానవులపై పాణయవిలసనం కలుగుతుంది. నిన్ను నేను ప్రేమించినాను! ఇది విచిత్రమని అనుకోకు, కవివైన నీకు నా ప్రేమలోని నిజం తెలియదా రాజా! ” అని ఆబాలిక అన్నది. ఇప్పుడు నేను.

“ మర్త్యుడను నేనటే
అమరకాంతవు నువ్వటే
నీకునాకు పొందు ఎట్లు? ”

కలల మునిగిన నేనటే
కలల మధ్యను నీవటే
నాకునీకూ చెలిమిఎట్లు? ”

దైహికమ్మున నేనటే
దేహీన కావలను నీవటే
నీకునాకూ కాగిలెట్లు? ”

అని నేను ఎవరో ఒక ఆశయకాంతను చంద్రికగా దూరాన నా స్వప్నాలదర్శించి నా చిన్నతనంలో గోదావరీ తీరాంగ్ల విద్రాశమవాసినై పాడుకొన్నాను.

ఆపాట ఇప్పుడు మళ్ళీ పాడితే ఆ బాలికవిని నవ్వుతూ నాతోపాటు యమునాజలాల తేలియాడుతూనే పాడింది.

“ ఒకతారకాకాంతి

ఒకదివ్యలిప్తలో
వీడి నేలకువచ్చె

ఆకాంతి పుంజమే

ఆనాడు రెండయ్యె

రెండు కిరణాలలో

ఒకటి నేనేనోయి

ఒకటి నువ్వోయి !

నువ్వు మర్చిపోవెతి

నేను దివిజను సుమ్ము

జన్మ జన్మాలుగా

తన్మయకళాపూజ

శిల్పిగా భిక్కుగా

కవివౌతు నటుడౌతు

పాటలో పదగతిలో

నన్ను గూర్చే పాడినావూ

నన్ను గూర్చే ఆడినావూ !

ఒకనా డజంతాను

ఒకనాడు ఆంధ్రపురి

ఒకనాడు బెన్వోంటూ

ఒకనాడు రోజెట్టి

నాబొమ్మలేవేసి

నన్ను శిల్పముచేసి

ఆరతిచ్చావురా
 ఆత్మనర్పించావు
 వెదుకతూ వెదుకుతూ
 నిదిర లేనీకలల

నన్ను గూర్చే పాడినావూ
 నన్ను గూర్చే ఆడినావూ !

ఈ నాటికీజన్మ

ఈరూపు ఈ పేమ !

ఈ తివేణిలూ వచ్చినానూ

ఈవునేనే సుమ్మ ఇచటా !”

అనిపాడి పక పక నవ్వింది,
 ఈమాటన్నీ స్నేహితులకు ఏలా వర్ణించి చెప్పగలను.

నా ఈ యావనంలో నాలోని ఏదోశక్తి నన్ను పరవశుణ్ణి చేస్తూ
 నా హృదయంలో రాగాలు పాడిస్తూ ఈలా ఈత్రివేణి సంగమంకడకు
 కొనివచ్చింది.

అక్కడ ఈబాలిక నాకేలా ప్రత్యక్షమైనది. నమ్మనా, నమ్మ
 గలనా ? నమ్మక ఏమిచేయను. ఆ బాలిక తన వేణిలో అలంకరించుకొనిన
 నీలికలవను నాకు పేమతోతీసి ఇచ్చింది. ఆకలవపూవు పట్టుకునే మాబసకు

వచ్చాను. “ అది ఎక్కడిదిరా ఇంత అండమైన నీలికలువ మన ఆంధ్ర దేశంలో లేదు ” అన్నారు స్నేహితులు. ఆ పూవు నిజమే! ఆమె నిజంకాదా ?

మేము ఇద్దరం ఆరాత్రి విడిసోయినప్పుడు పకపకనవ్వుతూ ఒక్కసారి నన్ను గాఢంగా తన హృదయానికే అదుముకొని నాకనులమధ్యముద్దిడి నీటిలో ఉరికి మునిగిపోయింది.

ఆమరునాడు సాయంకాలం ఒక్కణ్ణే వెళ్ళినాను! ఆమె దర్శనమే లేదు. ఒక్కణ్ణే! అక్కడ ఆమెను “ సూర్యసుతా! సూర్యసుతా! ” అని పిలిచినాను.

ఏదో తీరని ఆవేదన. నేను చల్లగా మూర్ఛపోయానుకాబోలు.

నా స్నేహితులు నాకోసం వెదుకుకుంటూ వచ్చారు. నన్ను మూర్ఛలోనుంచి లేపడానికి ప్రయత్నించారు. నిష్ఫలంఅయి, వెంటనే బండిలో మకాముకు తీసుకువెళ్ళి ఒకవైద్యుణ్ణి తీసుకువచ్చారుట. ఆయన ప్రయత్నించి విసిగి వేసారి వెళ్ళిపోయాడు.

ఉదయం నాకు మెలకువవచ్చింది. బలహీనత లేదు. స్వరంలేదు. ఒక స్నేహితుడు సూర్యసుత నాకిచ్చిన నల్లకలవను చూపిస్తూ “ ఒరే! బాపన్నా!! ఎక్కడ సంపాదించావురా చెక్కుచెదరలేదిది ” అన్నాడు.

నాగుండె మహా వేగంతో మోగిపోయింది. బలవంతంగా నాస్నేహితులను ఆ పట్టణంలో నెలరోజులాపాను, ఆమె దర్శనమాత్రం సున్న.

త్రికేణీ సంగమంలో ఈదాను. నీటిలోతుట్టూ ఊపిరాడనంతవరకూ నిలిచాను! ఆ దినాన గంటలు ఊపిరాకింది ఈ దినాన ఒకనిమేషమూ నీటిలో ఉండలేకపోతున్నాను.

మేమంతా తిరికి మాడారు వచ్చివేశాము. నేను చిక్కిపోయినానట. నాకళ్ళు గుంటలుపట్టినట్లు. నా పెదవులలోని నవ్వులు ఇంకేడకో ఇంకేడకో యివ్వవంట !

నాశ్రీమ ! దేహసంబంధమైనదికాదు. అవునుకూడా ! కామకృష్టి నేను వాంఛించినానా ? ఆ దివ్యబాలిక ఆ పరమమందిరి నా సూర్యసుత నా చిన్ననాటనుండి నా కలలో నావగుట దూరానోచే వెన్నెలరాణి సౌందర్యరసాధిదేవి, తిరిగివేణికడ దగ్ధనమిచ్చి నాకు తన పాప సౌందర్య రూపంతో పరిత్యక్తుమై ఆలా మాయమైన ఆబాలిక దేహము నేనెలా వాంఛించను ? ఆమె నిజముకాదన్న ఆమెనాకు నే మాంకితముచేసిన నీలి కలువ వాడక; పరీమళము వీడక నా మంజూషణో దాగిఉన్నదే?

గయాకాంగ్రెసును సభ్యునిగాపోయి తీర్థయాత్ర సేవకుడనైన నాకీ పరమరహస్య సందర్శనమేమిటి ఈ ఆశీదనా జీవితమేమిటి?

అవును నా చిన్నతనానుంకి చంద్రికాంతిరూపిణియైన వెన్నెల బాలికను ప్రేమించాను. ఆమెకై పాపాలుచూడారు. ఆమె నా హృదయంలో సౌందర్య పరమావధి. నా ఎగుట నేను వర్షించే బాలలు మామూలువారు. కొందరు ఎక్కువ అందాలవారు !

వట్టి దేహసౌందర్యమా మనుష్యుడు జీవితంలో వాంఛించేది ?

దేహసౌందర్యము మనుష్యుడు కోరతాడు. ఆతనికి ఆశయమైన దేహసౌందర్యము ఆతడు వాంఛిస్తాడు. కాని ఏదివ్య ముహూర్తంలోనో ఎవరో ఒకబాలిక, ఆతనికి సందర్శనమిస్తుంది, ఆతడు ప్రేమించని మనుషు

ఆతని హృదయాన, ఆతని స్వప్నాల ప్రత్యక్షమయ్యే బాలికకు ఉన్న రూపంవేయి, ఈనాడు తన సర్వస్వమునూ అద్భుతమై మహాశక్తివంతమైన ఆప్రేమాకర్షణ చేసిన వ్యక్తిరూపం వేరు.

నాకలలలో ఉన్నవ్యక్తి మసక మసక చీకటివెనక ఉండేది. నేడు త్రివేణీసంగమంకడ ప్రత్యక్షమైన ఆనగ్నబాలిక ఈనాడు సుస్ఫుటమైన ఆనాటి తెరవెనక బాలికే!

ఎవరీ మూర్తి, సూర్యసుత అనే పేరు ఏమిటి? నేను వర్ణవిన్యాసలీల యోగిని, ఆమె వర్ణవిన్యాస కళాధిదేవ! నేనా? నేను కంతాన మధురాలు సాగపుల్కల పొందుతూ గీతికల వాడుకొ నే యువకుడను, ఆమె శబ్దబహూయైన సూర్యదేవుని అనుగు తనయ

సూర్యతనయవు నువ్వు దేవీ

సాబగులాడివికాదె నీవూ,

నీలోచనాలలో నీలిచూపులలోన

నిత్యభాసితమంట నిఖిలవరాలటే సూర్య.

నీనవ్వులోవిరి నె నీమాటలోవెలసె

నిర్మలరసానంద నిరతిశయకావ్యాలు!”

మేము బాలకులం! ఒకకొత్త లోకం, ఒకకొత్త వేగం, ఒక కొత్త శక్తి ఎదుట. వెనక్కు వెళ్ళమనస్సు ఒప్పుదు. ముందుకు సాగిపోవ ధైర్యంచాలదు. ఆముందులో త్రివేణి ఉన్నది. ఆ వెనకలో త్రి వేణి ఉన్నది. నేడు నేనుదర్శించిన త్రివేణికి అర్థమున్నదా?

నదులుగా ప్రవహించేమా హృదయాలు నదములై పాశ్చాత్య దివో స్మృఖాలైనాయి. హిమలాయ శిఖరసౌందర్యంలో భాగస్వాములమైన మాకు

బయళ్ళు, అడవులు, రోగాలు, ట్నుద, సిద్ధారరాజకుమరునికి వల్లదర్శనం అయ్యాయి.

పొలంలో కర్షకుడు, పొగగొట్టంపక్క కూలివాడు, పొణంపోసిన ఇనపవస్తువులు, ప్రకృతిని కైవసంచేసుకొనబోయే ప్రజావృద్ధయం.

సూర్యసుతా అగ్ని స్వరూపిణీ! ఆనందమూర్తి ఎక్కడేనువ్వు ?

౬

ఏచదువులానాటివి ? ఈనాడు దేవతామూర్తివంటి నాగురువు నన్ను పొధమాన్న గంగా యమునా సరస్వతీ సంగమ సౌందర్య రహస్యం తన నిడినైన వెన్నెలలో గులాబిమొగ్గవంటి దేశికాంగుళితో చూపించినాడు

నీవెవరవోబిడ్డ నిలిచినావీ బయలులో

నీజన్మవెనకేమి, నీజాతివెనకేమిరా ?

వెనుక తెలియనినీకు వేగమెందుకుబాల

వెనకముందుల శ్రుతికి వేయిఅడుగులుముందు ! "

ఁన్న ఆతిని ఆంగ్లగీతము నాకు ఝలుమనిపించింది.

నీపరునదిలేక నీపరు ఆనకట్టలేదు, టెన్నెసీనదిలేక, టెన్నెసీ ఆనకట్టలులేవు. అనేక యుగాలనాటి గోదావరికిఈనాటి ఆనకట్ట ధవళేశ్వరం దగ్గర! ఇంక ముందెన్ని ఆనకట్టలై సర్వప్రపంచమూ సస్యశ్యామలమానో!

నా సూర్యసుత మాయమైన ఈ ఆవేదనతో మావూరునకు పదిమైళ్ళ దూరంలోఉన్న సముద్రతీరంలో కూర్చుండిఉన్నా ! నాపక్క ఎవరో కూర్చున్నట్లే తోచింది.

నీవో మధురమ త్తత నన్నలమివేసింది. నీవో దివ్యపరీమళాలు నాకు వివశత్వం కలుగజేస్తున్నవి. గజ గజ వణకనాను తల నిమ్మదిగా తిప్పినాను. నాప్రక్క సూర్యమత నానైపు పేమపూరిత వీక్షణాలు పరుస్తూ కూచుని ఉన్నది.

“ను...ను...వ్వేనా!” అని నేను గద్దడ స్వరంతో పలికాను.

“ఏమిటి ఆలా వణుకుతావు స్యామీ!” అని ఆమె పుశ్చింది, నామెడచుట్టూ తన వెన్నెల కిరణాలచేతులు పెనవైచింది.

అది పేమా! అదిమహద్భుత సౌందర్యానుభవమా? అది స్వ నూనవ హృదయ ప్రవాహమా?

ఆమె నాకు ప్రసాదించిన అభినోష్టామృతము ఆకాశ తేజస్వరూప క్షీరసముద్రమథనజనితమేనా?

ఆమె మాటలు త్యాగరాజస్వామి గీతాలా? పొలాల సాయంత్ర నాల ఎరుపు వెలుగుఅంచుల కలిసిపోవు పొలము పడుదులనలపుల పొటలూ? గోధూళిధూసరిత గోపబాలకుని పిల్లంగ్రోవిస్వనాలా? పాలకై కాలకుకిట్టిన చిట్టిపగ్గాల లెక్కగొనక ముందుకురుకు ఆవుదూడల అంభారవాలా? గడ్డికోసిన మాతల పవిత్రకంఠగతకమ్రగాంధర్వమా? ధాన్యయ త్రాన పనిచేసి ఇంటికరుగు కూలీలజట్టుల గంభీరసంతోషనాదాలా?

“బాపూ! వచ్చానా? ఆంధ్ర ఆవేదన ఎందుకు, రానని?”

“నువ్వు దేవనితవు నాపూర్వకైకొంటావు! నాకు సహాగ్నిణివి కాగలవా దేవీ?”

“ఓయి అమాయకబాలకుడా! లేకపోతే నీకు త్రివేణీ సంగమంకడ ఎందుకు కనుపించావు?”

“ కనుపించావు, నా హృదయాని పువ్వు నలిపినట్లు నలిపావు. ”

“ ఓయి కళాతపస్వీ ! విను అనుమానం నీ హృదయంలో పశివేసిం చింది. నేను మాయమయ్యాను. ముందుకు పోయేవాడు వెనక్కుచూచి, వెన కసంగతి తెలుసుకొని, వెనక్కు శ్రుతిగా ముందుకు పోవాలి. బయలుదేరే వూరుఉంది. చేరేఊరుఉంది. విశ్వకళాకారునికి బయలుదేరిన ప్రదేశం తెరవెనక, చేరవలసిన ప్రదేశం తెరవెనక. కాని వెనకప్రదేశాలు తెలుసును ముందుచూపుకు గోచరమయ్యే ప్రదేశాలున్నాయి. అంతేకాని వదిలిన మజిలీ కేమల్చీ చేరుతావా ? ”

“ ఓసి దివిజబాలికా ! నాకు వేదాంతంరాదు. కాని కళాతపస్వినై నిన్ను ప్రేమింపగలను. నీ దివ్యవినీలలోచనాలలోని పరమ సౌంద ర్యాలు దర్శిస్తూ యుగాలు ఉండిపోగలను. నీ అద్భుత రేఖాసమన్వితాశయ రూపం ఎదుట పవిత్రార్చనలో కాలాంతమువరకూఉండిపోగలను. నీకాశ్మీర జామృతమస్పృశాధరాల నాకరకు పెదవుల అనంతముగా గాఢచుంబనా లీయగలను. సౌందర్యభావ దివ్యమూర్తమైన నిన్ను అదిమే నా యీ కఠి నదృఢతరాశ్లేషంలో నిత్యుడను కాగలను దేవీ ! దేవీ !! ” అన్నాను.

“ ఆలాగునా ! అయితే సందేహం ఎందుకు ? నేను కళను, నువ్వు కళాతపస్వివి, మనసంయోగము కళాసృష్టి. నేను అమృతాన్ని, నువ్వు అమరుడవు. మన సంయోగము లోకకల్యాణప్రదంకాదా? అన్నది.”

పిపాసార్తుడనైననే నా సుధాకలశిని పొదవుకొన్నాను.

మెట్లు

౧

ఆ నూలపిల్ల తెల్లబోయి చూచింది, తమగూడెంబయట ఆగిన కారు లోంచి దిగిన ముద్దురు బాలికలనూ, ఒకయువకుణ్ణి ! ఎంతచిత్రమైన బట్టలు కట్టుకున్నారు. ఎంతతెల్లగా ఉన్నారు. వాళ్ళు కారులోంచి దిగగానే వీదో గుమ్మెనవాసన ఆచుట్టుపక్కలంతా ప్రసరించింది!

ఈలాఅనుకోని ఆ పదునాలుగేళ్ళ ఈడుగలబాలిక తననైపు చూచు కుంది, ఉతుకుఎరగని చెరిగిపోయిన తనసాతపోగులు పరిశీలించుకొంది. ఆ చిరుగుపాతే చీరలా వలెవేసుకుంది అప్పుడప్పుడు తానూ తలగడుగు పోసుకుంటుంది. అయినా తనవొళ్ళు ఆలా గుమ్మెన వాసనేస్తుందా.

ఆదిగిన బాలికల బంగారపు ఒడలి పాంతులు చూచింది. తనదేహం కారునలుపు ! పళ్ళు తెలుపుమాత్రం ఆ బాలికలు జుట్టు ఎంత అందంగా దువ్వకొన్నాలో ? ఆపూలో ? ఆలాటిపూలే పూయవు తమగూడెంలో.

వాళ్ళువేసుకొన్న బంగారుహారం, చెవులకుపెట్టుకొన్న ఆలోలా కులు, చేతుల ఆసన్నని బంగారుగాజులు, అమ్మో వాళ్ళుతొడుగుకొన్న ఆచెప్పులేమిటి, కిరస్తానీమిసమ్మతొడుక్కునే జోళ్ళకన్న ఎంత అందంగా ఉన్నాయో ?

వాళ్ళు కారెక్కివచ్చారు. అప్పుడప్పుడు దున్నపోతు స్వారితప్ప తనకేముంది. వాళ్ళు ఎంత తియ్యగా మాటాడుకొంటున్నారు ? మధ్య మిసమ్మ మాట్లాడే ఇంగిలీషూ మాటాడుతున్నారు.

తనతల సంతనాడుతప్ప నూనే మెరుగును. తం గేడుపూలు, పొలంగ
ట్టన బంతిపూలుతప్ప తాను పూలే మెరుగును. శివరాతి తీర్థంరోజున తాను
గడ్డికోసి బజారులో జట్కావాళ్ళకమ్మి తేవచ్చిన డబ్బులో అప్పుడప్పు
డయ్యకియ్యకుండా దాచుకొన్న అణా, అర్ధణా, కానీలు పోగు చేసుకొన్న
పదణాలమూడుకానులతో కొన్న మాయ వెండికడియాలు మురుగులే గాతనకు?

ఆ బాలికకు యకావనం తొంగిచూస్తున్నది. పరునాలు గేళ్ళయినా
కాయకష్టంచేసే జాతికాబట్టి త్వరగా ఈడురాదు. యకావనం పొంగి పొరే
ఆముగ్గురునాగరక బాలికలకు కనుసుక్కుతీరు తెట్లాఉన్నా వయ్యారం
దేహమస్వణత్వము బంగారురంగు ఆ ప్రదేశం అంతా కాంతించాయి.

ఈ మాలపిల్ల మాచి. మోమురేఖలు శిల్పసౌందర్యాలు, విశాల
నయనాలు సినీమాతారలు మాచి ఉడుకుబోతుతనంతో కంగిపోవలసినవే.

ఈనాడు మాలమాచి ఆ అందాలబాలికల మాచి తెలియరాని ఆపే
దనలోకుంగిపోయి కన్నులనీరు తుడుచుకుంది.

ఆరాత్రి మాచికి నిదరలేదు మాచికి ఊతిగాడి సంబంధం కుది
ర్చాడు తండ్రి. ఊతిగాడు దున్నపోతులా ఉంటాడు. ఊతిగాడు తనకు
వద్దు ఈమాలగూడెం తనకువద్దు! చదువు. ఆపిల్లలులాఅవ్వాలి. ఆలా కారు
ఎక్కాలి. ఆలాంటి నగలు, ఆలాంటి చీరలు, ఆలా! ఆలా!

మా చెమ్మస్కూలు ఫైనలుపరీక్షలో నెగింది తనకోరు వచ్చింది.

“బాబూ! ఈవూకలో ఉండలేను” అంది. ఎంతమందిబతిమాలినా
ఉండనంది. ఇరవదవవిడున ఖద్దరుచీరా, ఖద్దరురయికా తొడుక్కొని

హరిజన సుందరిమాచెమ్మ సుపూర్ణయ్యవనంతో మాలపల్లివినర కరణంగారి మామిడితోబలోని పూతపూచిన గున్నమామిడిలా ఉన్నది. కాకతి సీమ కాలోత్పల విగ్రహంలా ఆమె వికసించింది.

ఆమె ఎంతచదువుకున్నా రంగేమి మారుతుంది? ఎంతచక్కని చీరలు కట్టుకున్నా నల్లరంగును బంగారం చేయలేవు. రహస్యంగా ఇంగ్లీషు మాస పత్రికలు కొనుక్కొంటూ! అందులో ఆంగ్లమెరికను స్త్రీలు అందాలు వీలా సేకరించుకుంటారో చదివేది.

ఇంటిదగ్గర పోరుపెట్టి, తన గ్రామపుహరిజన సంఘంవారి సహాయంతో చెన్నపట్నం దుర్గాబాయిమ్మ గారి ఆంధ్రమహిళా సభవిద్యాలయంలో ఎనిమిదేళ్ళు చదివి మొదటి తరగతిలో కాశీవిశ్వవిద్యాలయ ప్రవేశపరీక్షలో కృతార్థులైంది.

ఉచిత విద్యావేతనం సంపాదించింది ఇంబరు చదవడానికి.

చదివే రోజుల్లో, రెండుమూడు సంబంధాలు తండ్రి తీసుకొని వచ్చాడు. ఒక హరిజనబాలుడు ఇంబరులో నెగ్గి తాలూకాఫీసులో గుమాస్తా ఉద్యోగానికి. పంభుత్వపు ఉద్యోగాల సమితివారు ఎన్నుకొన్నారు. మాచమ్మ ససేమిరా నేను పెళ్ళిచేసుకోనంది.

ఆరోజు సాయంకాలం తన ఊరుబయట కనబడినకారు కారునుంచి దిగివచ్చిన అప్పారలు, ఆవయసుకాదు వారి కిల కిల సంభాషణలు, ఆ పడుచుల వయ్యారినడకలు, వారచీరలు, వారి నగలు వారిదేహపు మిసిమితనం ఆహా ఆమె గజ గజ వణికింది.

చిన్న బాలికగా స్నానంఅంటే అసహ్యించుకొనేది. దుర్వాసన కొట్టే తాను చుట్టబెట్టుకొన్న పాతపేలిక తడపడంఅంటే ఆమెకు తోషం

వచ్చేది. సంతలో తెచ్చుకొన్ననూనె రాసుకోవడమూ అసహ్యమే !

అలాంటి ఆబాలికకు ఆమోటారుకారు ఆ మావురుబాలికలు ప్రథమ సోపానపంక్తి అయ్యారు.

ఆమెలో ఏమి స్పందించినదో ! అదివరదాకాఉన్న గూడెం మండి పోయింది ఆమె చూపులో—ఆ పొలాలు నేలలోనికి కుంగిపోయాయి. కాల్చిన పందిమాసం, ఎండుచేపలు, రొయ్యలు కాలకూటవిషాలై గంజి విషధార అయ్యింది.

మూడురోజులూ మాలగూడెంలో యమయాతన సలిపి, నాల్గవరోజు నమదరాసు వెళ్ళిపోయింది.

3

మాచమాంబ అని పేరుమార్చుకున్నది. ఇంటరుపరీక్ష ప్రథమతరగతిలో నెగ్గి విద్యార్థివేతనంతో వైద్యకళాశాలలో చేరింది

అందరితోనూ మాట్లాడేదికాదు మాచమాంబ. చదువుకొన్న కళాశాలలో అతిజామిందారికంగా మెలిగింది. ఎవ్వరీబాలిక ఎవ్వరీమాచమాంబక అని ఇంటరు విద్యార్థులు, విద్యార్థినులు కళ్ళతో ప్రశ్నిస్తే తాను మాలపిల్లనని చెప్పుకోలేకపోయింది. మంచిటాల్కొంచూర్ణం, పలచని పెదవులరంగు చక్కని నెంట్లు, పాము కుబుముసలాంటి చీరలూఆవీ కొనేందుకు వచ్చిన విద్యార్థి వేతనం చాలకపోతే, తిండి తక్కువతని అవన్నీ సంపాదించుకొన్నది.

వార్ధా ఆశ్రమం వెళ్ళి హరిజనబాలిక అవడంవల్ల మహాత్ముని ఆశీర్వాదాలు, ఇతరనాయకుల అభినందనాలుపొంది, కొంతవేతనం సముపార్జించుకొని మదరాసువచ్చింది. అక్కడ స్త్రీల వేషభాషాదులలోని నిరాడంబరత స్నిగ్ధసౌందర్యమూ చూచి, నేవాగ్రామ ఆశ్రమంలో ఉన్నంతసేపూ ఏదో బాధకు లోనయింది కాని ఏదర్చనమైతే ఆమెనుమాలపల్లికి దూరంచేసిందో ఆ ఆశ తిరిగి మదరాసుకు రాగానే ఆమెను తనపంథానే నడిపింపచేసింది.

బాలకుల పొగడ్డలలో “ఈచీర బాగున్నది, నీవేషం మహాద్భుతం” అన్నముక్కలే వినేదికాని “నువ్వు షౌందర్యరాణివి ” అన్నమాట ఒకనాడూ వినలేదు.

ఒకతోటివిద్యార్థి ఎప్పుడూ మాచమాంబను అనుసరించేవాడు. అతడు ఆమెతో ఎంతో స్నేహం చేశాడు. ఆమెను సినీమాలకు తీసుకువెళ్ళాడు. ఆమె దగ్గరగా చేరి రెండుమూడుసార్లు ఆమెదృఢవక్షనిధులపై హస్తతలం పొరించి స్పృశించి, అదిమినాడు. అప్పుడా బాలికకు వినశశ్వం కలిగింది. ఒళ్ళంతా విద్యులతలు ప్రసరించాయి. కాని ఆబాలుడు తన్ను ప్రేమించి ఆలా చేయలేదనీ, తన్ను తుద జాతిబాలికగా ఎంచి, తుద జాతివారికి నీతి నియమాలుండవని ఎంచి, వాడు ఈలాతన్ను అవమానం చేశాడనీ భావం కలిగిందామెకు.

ఆమె అవమానంతో కుంగిపోయింది తోకతోక్కినభుజంగిలాబున్ను మన్నది. మరునాడా బాలుడు సంతోషంతో పల్కరించగానే వానితో “ఓరి దుర్మార్గుడా నేను హీనజాతిదాననుకదా, నీపశుత్వానికి అడ్డంపెట్టననుకున్నావా? ఇక్కడనుంచి నాతో మాట్లాడకు, నువ్వు విషపుజంతువు!”

అని మండిపోయింది. ఆ యువకుడు తెల్లబోయి తలవాల్చుకుని వెళ్ళిపోయినాడు.

ఆమె ఆనాటినుంచి తనతరగతిలో బాలకులతోగాని, తన కాలేజీలోని ఇతరతరగతుల యువకులతోగాని మాటలాడటం మానివేసింది.

ఒకనాడు మాచమాంబిక ఒక ఆచార్యుని ఇంటికి వెళ్ళింది. అప్పుడప్పుడు తెలియని విషయాలు చెప్పించుకొనడానికి విద్యార్థులు విద్యార్థినిలు తమకు వివిధసాక్షాలు చెప్పే వివిధ ఆచార్యుల ఇళ్ళకు వెళ్ళే అలవాటు ఉంది.

ఆ అలవాటుచొప్పున మాచమాంబ తానున్న బాలికా వసతిగృహానుంచే బయలుదేరి తమతరగతికి ఆచార్యులలో ఒకరబసకు ఏదోపాఠం చెప్పించుకోడానికి వెళ్ళింది. ఆమె చదువుదీక్ష ఆ ఆచార్యులకు తెలుసును. ఆమె గాఢాశక్తి తక్కువే. కాని, అది తెలుసుకొన్నంతవరకు నిదానంగా రాలు మానివేస్తుంది. తెలుసుకొనికాని ముందుకు అడుగువేయదు.

ఆ ఆచార్యులు మధ్యమనయస్కులవాడు ఆమె సౌందర్యం ఆతన్ని ఆకర్షించలేదు. ఆమెయవ్వనం, ఆమెదీక్ష, ఆమె దేహపుజిగి ఆతని హృదయాన్ని కలతపెట్టాయి. ఈనాటికి ఎవరో పేదవారిబిడ్డ. కొంచెం అనునయిస్తే తనకోక్కెను ఎంగుకామె తీర్చరాదు ?

ఆరాతిని ఎనిమిదిగంటలకు పాఠం. ఆ ఆచార్యులు ఆమెను తనప్పక్కనే సోఫాపై కూర్చుండబెట్టుకొని బోధిస్తున్నాడు. ఏయాదాలాపంగా వేసినట్లో తనచేయి ఆమె తొడపై వేసినాడు. ఆమె పాఠంచదివే దీక్షలో ఆ చేయి నంతగా గమనించలేదు. ఆచేయి_ ఆచేయి. నెమ్మదిగా ఆమె బొడ్డుకొండకు జరిగింది. ఆమెకు ఒక్కసారిగా మెలకువవచ్చింది. ఆమె గభుక్కు

న ఆతనిచేయి తీసిపార్చి, లేచి, ఆడుపులై “ మీకు బుద్ధిఉందా, ఇదా మీరుపాఠంచెప్పడం ! ” అని ఆపుస్తకాలన్నీ అక్కడేఉంచి విన విన గది విడిచి వెళ్ళిపోయింది.

తన సొమ్ముసంచీ మొదలైనవి ఉంచుకొన్న అలంకరణపుసంచీ అక్కడే ఉండిపోయినందున తిన్నగా నడిచే తన వసతిగృహంచేరింది.

అందరు ఆచార్యులు అందరువిద్యార్థినులూ ఆలాగే చేస్తారా ? లేక తనకొక ర్తికే ఈ పరాభవమా ? ఆమె కుంగిపోయింది. ఆ మరునాడు ఉదయం ఆ ఆచార్యులు ఆమెగృహాలు, సంచీ అన్నీ పంపిస్తూ ఆ అలంకరణపుసంచిలో ఒక లేఖఉంచాడు.

“అమ్మాయీ త్నమించు! ఇది నా అపచారంకాదు! నేనుఒంటివాడను. భార్యపోయిన మధ్యకాలపువాణ్ణి. వైద్యాలయంలో దాదులు నాకోవిధమైన తృప్తితిరుస్తున్నారు. కాని సరియైనమందుకూ, పక్కటనపు మాయమందుకు నాకు తేడా తెలిసిందికాదు. రాత్రంతా నిద్రపట్టలేదు. నేను పడినబాధ అనంతము! కంచెచేను మేస్తే లోకం నాశనమే! నేను నలభైకొక్కవేళ్ళ వాడిని. నాకు భార్యలేదు- ఇద్దరుబిడ్డలు. ఇద్దరూ మేనమామలకడ బెంగు ఖూరులో చదువుకొంటున్నారు. నిన్ను గురించి విచారిస్తే నువ్వు హరిజన బాలికవనీ చెక్కుచెదరని శీలంకలదానివనీ తెలుసుకున్నాను. నువ్వు నన్ను వివాహంచేసుకో- నేను తెలుగు బ్రాహ్మణుణ్ణి! నువ్వు నన్ను శ్రీమింప లేకపోవచ్చును. కాని ఉత్తమగృహిణీ ధర్మమే ప్రేమకాగలదని నా నమ్మకము. నీకుఇష్టముంటే నీకున్న కుంకుమపువ్వురంగుచీరకట్టుకొనిరా! లేకపోతే ఏచీరకట్టుకున్నాసరే! ఆలోచిస్తానుఅనదలచుకుంటే పువ్వులులేని తెల్లచీర

కట్టుకురా ! ఇంట్లంతవ్యవస్థనరావు" అని ఆతడు ఉత్తరం వాశాడు. ఆయన పేరు డాక్టరు సి. పి. రావు.

౪

మాచబాంబిక పశుభుత్వనైద్యశాలలో వైద్యురాలయినది. భర్త డాక్టరు రావు గారు నెల్లూరులోనే జిల్లా ముఖ్యవైద్యాధికారి అయినాడు. మాచబాంబపేరు డాక్టరుమాచబాంబారావు. ఆమె అసిస్టెంట్ సర్జనుగా ఉన్నది. ఆమెకు ఆమె కాలేజీ విద్యార్థినిగా ఉన్నప్పుడే వివాహం అయింది.

డాక్టరు రావు గురువుల వివాహ ఉత్తరం పదే పదే చదువుకొని మాచబాంబ ఆలోచించుకొన్నది. ఉత్తరమువచ్చిన మూడురోజులవరకూ ఆమె కడే ఆలోచన. తాను హిందూజాతికాలికింద నలిపబడుతూ ఉన్న మాలపిల్ల. డాక్టరు రావు గారు బ్రాహ్మణుడు. పెద్దవాడయితే ఏమి. పదమూడు పన్నెండు సంవత్సరాల తేడా పెద్దతేడా కాదు. తనతోటి యువకులు తన్ను వివాహం చేసుకుంటారా ? ఆరేడువందల జీతము, కారుకలిగి ఉన్న భర్త- తన చదువు పూర్తి—తనకు కావలసిన చీరలు—నగలు—కారు—తన చదువున కాయన కిరీటం కాగలడు !

పేమా? తనకు పేమా అంటే ఏమీ తెలియదు. డాక్టరు రావు అంత అందమైనవాడు కాదు. ఆతన్ని తాను పేమించగలదా ? పేమా అనేది జంతు ధర్మానికి మానవమనస్తత్వం రంగరించిన ఒక మందు—తాను పేమించగలుగునోలేదో ! ఏదైనా ఆహున్న వివాహం అడడంవల్ల తనకు అన్నీ లాభాలే !

ఏకారణంవల్లనయితే ఏమి ఆ ఉత్తముడు తన్నువివాహంచేసుకుంటానన్నాడు.

ఆమె మూడవనాడు 'కుసుంబా'చీర కట్టుకువెళ్ళింది. అందాకా వట్టి తెల్లచీర కట్టుకొని వెళ్ళేది. ఆ మరునాడుసాయంకాలం ఆమె పుస్తకాలు పట్టుకొని డాక్టరురావుగారింటికి వెళ్ళింది. వారుపెళ్ళివిషయం అన్నీమాట్లాడుకున్నారు.

పెళ్ళి రిజిష్టరూ అయింది, హిందూవివాహాంచొప్పునా అయింది వైద్యకళాశాలాచార్యులు, వైద్యాధికారులు మొదలైన వారెందరో వచ్చినారు. కాని ఆమె తన తలితండ్రిలనూ, చుట్టాలను ఎవ్వరినీ రావద్దంది.

భర్త తనకు ఈనాడు అన్ని సౌకర్యాలు పొందడానికి కారణం ఆమూడు. కావలసినని ముద్దనిసుముక్కాలు చీరలూ ఉన్నాయి. చక్కని అతినవీనరకపు నగలు, అందమైనకారు. జిల్లావైద్యాధికారి బంగాళా. ఇంగ్లీషుకట్టుబు. అనుకున్నవి జరుగుతున్నాయి. కాని ! కాని !

భర్తకు మొగం అందంకాకపోయినా ఇరవయ్యోవన్నె బంగారుచాయ. తాను గర్భవతికావచ్చు. పురిటికి సెలవు పుచ్చుకొంటుంది. తనపై అధికారైన భర్తపురుడు పోయగలరని ఆమె కలలు గన్నది.

ఆమెకు కామత్పస్తీ, భర్తకుకామత్పస్తీ అవుతున్నది భర్త ఒకవిధంగా రసికుడే. తనకేమి తెలియును రసికత! అందుకై ఎన్నో స్త్రీపురుష సంబంధగోంధాలు చదివినది. కష్టపడే విద్యార్థినిగా తయారయింది. ఈ విషయంలో కష్టపడే విద్యార్థినే.

వారివివాహం అయి మూడేళ్ళు నడిచింది. కాని వారిద్దరిలో ఏదో అసంతృప్తి ఉన్నదని ఆమె గ్రహించేది. ఆమె యవ్వనంచూచి ఉద్భవిం

చిన వాతావరణం చూడక, తొందరపడి ఆబాలికను చేసుకొన్నాడు. తన గతి నల్లకుక్కను తెల్లకుక్కచేనే ప్రయత్నం అయింది. మంగలి-బ్రాహ్మణు డ్లెండా అవుతాడు? అనాగరకజాతిస్త్రీ ఎంతచదువుకుంటే ఉత్తమసం స్కారుని భార్య కాగలదు? ఆతని మొదటిభార్య జ్ఞాపకం వచ్చింది. బిడ్డలను అప్పుడప్పుడు బెంగులూరు వెళ్ళి చూచివచ్చేవాడు.

భార్య తన కౌగిలింతకువచ్చిన మొదటి సంవత్సరం ఆతడు కామత్పత్తి నండేవాడు. తరువాత ఆతడు ఆమెలో ఏదో లోటును గుర్తించసాగినాడు ఆమె తనదేహం ఆతనికి అర్పించేది. కాని ఆమె ఎక్కడో ఉండేది? ఆమెనేని ఆమె-దేహమాత్ర మూర్తిగా తోచి ఆతడు వ్యధనొంది భార్యను తనపడకగదికి పిలిచేవాడుకాదు.

ఆమె బాధపడేది. ఆతడు వట్టిపురుషుడుగా తన్ను కోరేవాడు. తాను పూర్ణపురుషుని వాంఛించింది. ఆతడు పశువులావచ్చి పశుత్పత్తి పొంది తన్ను తన పడకగదికి పొమ్మనేవాడు.

ఒకనాడు లేడీఆస్సు తిలో లేడీఅసిష్టంటు సజ్జనుడాక్టరు మాచమాం బారావుగారు ఒకస్త్రీలోగిని వైద్యాలయంలో చేప్పంపవలసి వచ్చింది. ఆమె గర్భవతి ఆరోగికి ప్రతిపురుషూ అసాధ్యమై ప్రాణాంతమువరకూ వస్తున్నది. ఆ వచ్చినస్త్రీ ఖద్దరుదారిణి. ఆమెను ఏరోగమూలేదు. కాని పురుషుడూ తమే కష్టం. ఆమె ముగ్గురు ముత్యాలలాంటి బిడ్డలతల్లి!

వారిద్దరు ఈమాటా ఆనూటా చెప్పుకొనడం ప్రారంభించారు. ఆగ ర్భగుర్విణికూడా తన భర్తకు రెండవభార్య. ఆమె తన భర్తనుగూర్చి మాట

కురెండుసారులు చెప్పుకొని ఆనందించింది. ఆమె మహాదానందము వైద్యురాలు మాచమాంబకు ఆశ్చర్యం కలుగజేసింది.

రోగి:—డాక్టరుగారూ మావారికివచ్చుజీతం అరవై రూపాయలన్నా మాసంసారం ఏదోగుప్తంగా లోటులేకుండా జరుగుతున్నాదండి. ఈ యుద్ధంవల్ల కర్చు ఎక్కువైనమాటనిజమే. కాని యుద్ధభత్యం ఇంకోపది రూపాయలిస్తున్నారు. మాకు భూములువల్ల సాలుకు ఆరువందలువచ్చునవి. పంటలకు ఖరీదులు ఎచ్చి ఇప్పుడు పదిహేనువందలు వస్తున్నాయి.

డా.మాచ:—ఇప్పుడు మీసంసారం చక్కగా జరుగుతోందన్నమాటా?

రోగి:—ఆ!

డా.మా:— ఒక వారంరోజులలో మీకు పురుడు వస్తుంది. ఇంత వరకూ ఆలశ్యం చేశారేమమ్మా?

రోగి:— నేను మావారిని ఏలావదిలి ఉండగలను డాక్టరుగారూ వారు వండుకొంటారు. పిల్లలను చూసుకోగలరు. మా సవతిపోయిన ఏడేనాపెళ్ళి. తర్వాత మూడేళ్ళవరకూ నేను కాపురానికి రాలేదు. తాలూకా ఫీసుపని-ఎన్ని తాలూకాలో బదిలీ-తామే తమకూ, తమ ఇద్దరిబిడ్డలకూ పంట చేసుకొనేవారు. ఇప్పుడు నేను వారినెండువండుకోనివ్వగలను చెప్పండి?

డా.మాచ:—మీకు ఇద్దరు సవతిబిడ్డలా?

రోగి:—అవునండి నేను కాపరానికి వచ్చినప్పటినుంచి ఆ పిల్లలు “అమ్మా, అమ్మా” అంటూ నన్ను వదిలితే నేనా? నా బిడ్డలమీదకన్న వాళ్ళమీదే నాకెక్కువ పేక్షుండి.

ఆమెపురుడు డాక్టరు మాచమాంబరావు తానే స్వయంగా పోసింది. ఆమె భర్త, కాపురంచేసే ఇద్దరిసవతికూతుళ్ళు, ఆమెస్వంత బిడ్డలు అందరూ ఆ బాలెంతను మాడడానికి వచ్చారు, వారి ఆనందము వర్ణనాతీతము. డాక్టరు మాచమాంబారావు కన్నులనీరుతిరిగింది.

గర్భవతి అవడం ఎంతఆనందం? గర్భవతులుగా ఉన్నప్పుడు స్త్రీలు అందవికారాలు పొందుతారు. అది అందవికారమా? ఆలా పాలిపోయి, లా వెక్కినీరుపట్టి కదలేక ఆస్త్రీలు దేవతామూర్తులులాఉంటారే? బిడ్డలకనడం పశుధర్మం. బిడ్డలకు పాలివ్వడం పశుధర్మం. బిడ్డలను రక్షించడం పశుధర్మం బిడ్డలు పాలు తాగేటంతవరకు ప్రేమించడం పశుధర్మం. కాని ఆలా పెద్ద వారైన బిడ్డలను తలితండ్రిలను చుట్టాలను, స్నేహితులను ప్రేమించడం? అది మానవధర్మం దివ్యధర్మం.

అది వర్ణనాతీతం, తన సొంకాలైన వక్షోజాలు బిడ్డలకు ఎప్పుడు పాలియ్యగలవు. తెల్లని ఆ అమృతధారలు తనబిడ్డ గబుకు గబుకున పుణుక గలదు?

ఆ బిడ్డలతండ్రి, ఆ బిడ్డలు తనగర్భాన మూర్తించడానికి కారణం తనభర్త! తనభర్త జిల్లావెద్యాధికారి! ఒక బ్రాహ్మణుడు. తనకై క్రింద కుదిగిన వ్యక్తి! తన్ను చేయిబట్టి మెట్లెక్కించిన దేవతామూర్తి—తన బిడ్డలకు తండ్రికావాలి. తనకేరి బిడ్డలు—తన్ను “అమ్మా” అని పిలవరూ డాక్టరుగారిని—“నాన్నా”అని పిలవరూ! వారు తనకు సర్వనాగరితలు ధార పోశారు. వారు దేవతామూర్తి—వారుభగవంతుడు—తా నెవరు?—తా నెవరు?—

ఆరాతి ఆమె సాధారణంగా అలంకరించుకొనే విధానంగా అలంకరించుకోలేదు.

ఆమె సాయంకాలమే తలంటుకొన్నది. నల్లటి తనపొడుగాటిజుట్టు వదులువాలడ వేసుకొంది. కనకాంబరాలు తలలో ధరించింది. చెవుల దుద్దులుమాత్రం మెళ్లొ పుస్తెలతాడు. ఒక సన్నని బంగారుగొలుసు. నుదుట ఇంత కుంకుమబొట్టు. బంగారురంగు రవిక. కుసుంబారంగుచీర కుసుంబారంగుగాజులుధరించింది.

నల్లటి ఆమెమొగాన పొడరులేదు. పెదవుల ఎఱుపురంగులేదు ఆమెరాతి వారిద్దరిగదికీ మధ్యనున్న తలుపు తెరువబోయి, అది వేసిఉండటంవల్ల, వారి గదిలోకి వెళ్ళే ముఖ్యద్వారం వెంటనే లోపలికి వెళ్ళింది.

ఆ జిల్లావెద్యాధికారి పురుషుడు. కుంగి సోఫాలో కూర్చుండి చుట్టూ కాలస్తూ ఏదో వైద్యపతిక చూస్తున్నారు. మాచమాంబ తిన్నగా భర్తదగ్గిరకు వెళ్ళి సోఫాదగ్గిర భూమిమీద మోకరించి భర్తవొళ్లలో తలవుంచింది.

ఆయన తెల్లబోయాడు. ఎవకీమె? ఆమాలపిల్లా?

ఆమె సంపూర్ణముర్తిగా, పూర్ణభార్యగా వచ్చినదన్న ఒక పరమ శ్రుతి ఆయన హృదయంలో నూరుమ్రోసింది. ఆయన గడగడలాడిపోయాడు! ఆమె ఎక్కడో ఏదో గ్రామంలో ఊరిచివర ప్రపంచాన్ని తెల్లబోతూ చూస్తూఉన్న అనాధబాలికయై ఒక దేవునికై ఒక పరమపవిత్ర నాథునికై, జీవితానికై చేతులుచాచి నిలుచుండిపోయిన బాలికయై ఆయనకు గోచరించింది.

ఆయనలోని పురుషత్వము, మానవత్వము, దివ్యత్వము, భర్తత్వము, జనకత్వం ఒక్క మహాపుష్పంలోని అన్ని రేకులై విప్పారినవి.

ఆతడామెను తన హృదయానికి గాఢంగా, గాఢంగా, లలితంగా, తమిగా, గౌరవంగా, కామంగా, ప్రేమగా, అదుముకొన్నాడు!

౬

డాక్టరు మాచమాంబకు పండులాంటి ఆడపిల్ల పుట్టింది. భర్తగారి తలిపోలిక అట.

జిల్లావైద్యాధికారి డాక్టరు సి.పి.రావుగారు నల్లని తన మాలపిల్లలో భారతిజాతియొక్క అడుగు మెట్టుచూచినాడు. పై మెట్టు అడుగు మెట్టు ఒకటే. భారతదేశంలో పంటపండ్లవలసిన శాలిభూమి తనభార్య. ఆనలుపు బంగారానికి రెండవచాయ!

ఆమె హృదయం కోటిబంగారాలవిలస. ఆమె అమృతమూర్తిఅయి పోయినది. ఆమె నీలనీరదగా త అయినపార్వతి! ఆమెధరిత్రీమాత! ఆమె ప్రపంచాన్ని కరిగించే ప్రేమతో తన సవతిబిడ్డలను హృదయాని కదుము కొన్నది.

తనబిడ్డకు తానే రొమ్ముకుడుపుతూ వైద్యరాజయిన భర్తను బ్రహ్మా నందపీఠాశ్రమాలతో చూస్తున్నది.

వోల

౧

ఓ నేలా ! మాతల్లీ ! నీకెంతదగ్గిరమ్మా మేము ! నీకూ మాసుబ్బన్న
కూ మధ్య చాపన్నాలేదు. నీకూ మా సుబ్బన్న దేహానికి ఒక చొక్కాగాని
ఓపంచెగాని అడ్డంలేదు. నీకూ మా సుబ్బన్నకూ మధ్య నీలోనుంచి తీసిన
ఓ నాపరాయన్నాలేదు.

మాసుబ్బన్న ఎక్కడినుంచి వచ్చాను తల్లీ ! నీ పిల్లలందరూ నీలోం
చేవచ్చారు. ఆకాశంలోంచివచ్చిన కోటిశ్వరులు నీ రొమ్ముమీదనించో
లేక, పడుకోలేక, కూర్చోలేక ఏనూడంతస్తులమేడలో కట్టుకుంటే ఏమి?

మా సుబ్బన్న తల్లెవరు తండ్రెవరు? మా సుబ్బన్న దేవూరు, ఏజిల్లా,
ఏనాడు? మాసుబ్బన్ననడిగినా వాడే చెప్పలేకపోయాడు! హైదరాబాదు
వీధుల్లో పెరిగాడు, హైదరాబాదు హొబళ్ళలో బల్లలుకడిగాడు “చా”లు
అందిచ్చాడు, హైదరాబాదు రిక్షాలు లాగాడు, హైదరాబాదులో పేపర్లు
ఇంటి ఇంటికీ పంచాడు!

మాసుబ్బన్న క్రిందేపడుకుంటాడు. నాడు వేసుకునేందుకు చాపలేదు,
పక్కలేదు, పరుపులేదు, మంచంలేదు! వానవస్తే, ఎండకాస్తే; తడుస్తాడు,
ఎందుతాడు. ఏపంచనో నిలుచుంటాడు, ఏమూలనో పండుకుంటాడు!

హైదరాబాదు సిమెంటురోడ్లు, హైదరాబాదు గల్లీలు, మునుకు
తూములు సారాదుకాణాలు, హనుదుకాణాలు, కంపులు ఈగలు, దోవలు,
చేతులకట్టలు, బాకులు, జంబియాలుసుబ్బన్నను అరికట్టలేకపోయాయి! దీనికి

కారణం పద్దెనిమిదిసేళ్ళ ఈడువాడయిన సుబ్బన్న 1942 వ సంవత్సరంలో మొట్టమొదట ఉద్యమించిన సైకిలు రిక్షాలలో ఒకదానిని తొక్కుతూ అద్దె వసూలు చేయడంలో వచ్చింది.

సుబ్బన్నకు ఉరుదూ తెలుగు , తెలుగుఉరుదూ, తెలుగుకన్నడం, కన్నడంఉరుదూ, ఉరుదూకన్నడం, మహారాష్ట్రకన్నడం, కన్నడమహారాష్ట్రం- మహారాష్ట్రఉరుదూ, తెలుగుమహారాష్ట్రం- మహారాష్ట్రతెలుగు- తెలుగు కన్నడ ఉరుదూ- ఉరుదూ తెలుగు కన్నడం- తెలుగు కన్నడం ఉరుదూ వగైరా వగైరా అన్ని భాషలూ వచ్చును-

ఆ రోజు రిక్షాలో ఇద్దరు మహారాష్ట్రీ బాలికలను తీసుకుపోతున్నాడు మాట్లాడుకున్నది పాంచనాపైసలు. అక్కడ దిగగా నే ఒక = నా ఎక్కువడి గాడు! ఆ బాలికలిద్దరూ మండిపడ్డారు- “నీమిరాపంది! నువ్వు చదువు కోకపోడంమూలాన నీబుద్ధులు మురికిలోపొర్రేపందిబుద్ధులు ” అని ఆ బాలికలిద్దరూ ఆ అయిదణాలు రిక్షాముందు నేలమీదపడేసి విద్యాలయంలోనికి చక్కబోయారు.

ఆలాగే మాసుబ్బన్న నిలబడిపోయాడు! వాడికున్న ఆకొంచెంమనస్సు ముద్దముక్కలయిపోయింది- నేనుపందిని! నేను మురికిలోపొర్రుతాను ! నేను పందిని ! నావిపందిబుద్ధులు ? ” వాడి ఆలోచన, వాడిమానసిక ప్రపంచం చుట్టూ, రెచ్చకొట్టబడిన తేనెటీగలా తిరిగింది.

ఓ నేలతల్లీ నీకుమారుడు సుబ్బన్న కళ్ళలో వేడినీళ్ళు తిరిగిన సంగతి సువ్వుచూశావమా ! ఓ నేలతల్లీ ఎంతమందమ్మా నీబిడ్డలకు ఈలాంటి అవమానాలు?

కోటిశ్వరుల దొంగమార్కెట్లలో వర్తకనీతి ప్రకారం తమ ఆత్మలకు విషం, మకిలీ, దుర్గంధము పూసుకొని మానవ జీవితకళ్యణంలో పండులకన్న అధ్వాన్నంగా. లుక లుక పురుగులకన్న నీచంగా ఓలాడినవారు ఆకాశంలో ఎగిరే అందమయినా పక్షులా తల్లీ ! ఈ ఆలోచనసుబ్బన్న హృదయంలో పుట్టుదామని ప్రయత్నించింది. కాని వాడు చదువుకోలేదు, వాడుకవిగాడు, ప్రభుత్వోద్యోగికాడు!

సుబ్బన్న వేడికంటినీరు తుడుమకునేందుకు పైన కండువాలన్నా లేదు. జుమారత్ బజారులో అమ్మేబట్టలు నేలసంబంధమైనబట్టలే. అవి ఇస్త్రీలు ఎరగవు. మా సుబ్బన్న చొక్కా చిరుగులతో ఇరవై పిళ్ళ జీవి జీవితంతో, ఇరవై పిళ్ళ చెమటలతో, మురికితో మానవజీవిత కష్టసిమ్మారాలతో చివికి చచ్చుదారాలపోగులైనపాత ! రెండణాలకు జుమారత్ బజారులో సుబ్బన్న కొన్నడే.

“ నేను పందిని సదువురాదు ! ” ఆరిక్షాను సుబ్బన్న ఆరిక్షా యజమానికి తిరిగి ఇచ్చేశాడు.

ఓ నేలతల్లీ ! గోలుకొండమహాయోధారిలో పొలంలో నీ హృదయం పైన పండుకొని మా సుబ్బన్న వెక్కి వెక్కి ఏడ్చినసంగతి నీకు జ్ఞాపకం లేదూ ! ఓ నేలతల్లీ ! నీ మనస్సులో నిర్మలంగా ప్రత్యక్షం అయ్యే ఉస్మాన్ సాగరులోనా నీ సుబ్బన్న చచ్చిపోదామని దిగాడు ? దిగినమాట వాస్తవమే !! మోకాలులో తునుసోయాడు నడుంవరకు దిగాడు, కొమ్ము ములిగే

టంతవరకూ ముందుకు నడిచాడు, కంతం నీళ్ళతో మేలమాడింది. ఆటు చూచాడు ఇటుచూచాడు, దూరంలోఉన్న నీ వత్తోజాలయిన కొండలు చూచాడు. నీ నవ్వులైన పువ్వులచెట్లు చూచాడు. నీ ఆలోచనలైన పొలాలు చూచాడు ! “ రామ రామా ” అని ముందుకు నడిచాడు.

3

కాని ఓ నేలతల్లీ ! అక్కడ నువ్వు కొంచెంపైకి ఉబికిఉన్నావని వాడికేం తెలుసు ! నీరు కంతంనుంచి రొమ్ముకిందకు దిగింది. ఇంకాముందుకు వెడితే నడుంకి దకు వచ్చింది, మా నుబ్బన్న ఎదుగుకుండా దూరంగా వున్న ఆ కొండలుచూచాడు. ఆ గుట్టలావతల ఏమివుంటుంది? పొలాలు. గుట్టలు. వాని అవతల ఇంకా పొలాలు గుట్టలు అగకలుకట్టుకొని వ్యవసాయాలు. పశువులుపొలాలు పూలచెట్లు గామాలు షాద్రాబాదువంటి పట్టణాలు, రైళ్ళు, మోటారు అట్లా అట్లా తాను వెడతాడు. ఎక్కడభూమి ఆఖరైతే అక్కడ ఆగుతాడు. ఆత్మర్యాత ఆకాశమో ఏమో ?

మానుబ్బన్న వెనక్కుతిరిగి గట్టెక్కాడు. ఓ నేలతల్లీ ! నీ హృదయం మీదే నడిచాడు మానుబ్బన్న. ఉన్న రెండుపాశలు వంటిమీదే ఆరాయి. కడుపులో ఆకలి దావానలం అయినా చెయ్యి చాచి దేహి అని ఒక్కణ్ణి అడుగలేదు కాని ఓ నేలతల్లీ ! నీబిడ్డలింకా అక్కడక్కడున్నారసుమా! మానుబ్బన్నకింత గంజో, ఇంతపిడచో నాయనా తాగుతినుతిన్నారు. మా నుబ్బన్న ముంగుకు సాగిపోయాడు.

ఓ నేలతల్లీ ! నీబిడ్డలైన తేళ్ళు మా సుబ్బన్నను కుట్టలేదు! పాములు కరువలేదు. పెద్దపులులు ఘాంధుమనలేదు. కాని నీ సవతిబిడ్డలైన ణిలీను వాళ్ళు భూకామందులు ఏదో చదువుకొన్న వాళ్ళు మా సుబ్బన్నను చూచి ఎవడురావీడు అనుకున్నారు. కోటికొన్నియలకోసం వేసుకొన్న రైలుపట్టాలు కూడా నీబిడ్డలకు పనికివస్తాయా ఓ నేలతల్లీ ! ఆలారైలుపట్టామార్గమే పుచ్చుకొన్నాడు మాసుబ్బన్న. కతిపయప్రయాణాలు చేస్తూ హైదరాబాదు చెల్లెలైన పూనా చేరుకున్నాడు.

ఓ నేలతల్లీ ! నీ అనుగు కుమారుడు సుబ్బన్న పూనాలో ఏమి చెయ్యాలి ! రైలుదగ్గరనుండి ఊళ్లోకి సామానుతీసుకువెళ్ళే కూలివాడయ్యాడు. సుబ్బన్నబట్టలు మాస్తే దొంగఅనుకున్నారు మొహంమాస్తే హరిశ్చంద్రసంతతి అనుకున్నారు ప్రజలు.

ఒక మహారాష్ట్రాడు తన ఇంటిలోపనివానిగా ఉండమన్నాడు. ఓ నేలతల్లీ ! ఆ యజమాని నీ సుబ్బన్నకు గుండులాంటి ఖద్దరు సొట్టిలాగూ. చొక్కా ఖాభీరంగువీ ఇచ్చాడు. కాని ఆబట్టలు నీరూపమే నీరంగే ! నువ్వే నీప్రియపుత్రుణ్ణి పొదువుకొన్నావు.

నువ్వు నీలో నవ్వుకున్నావు నేలతల్లీ ! నీమీదేపడుకొనే నీ పుత్రుణ్ణి హృదయానకు అదునుకునేదానవు. ఇంటినారుక్కింద పడుకునే సుబ్బన్నను చూచి తట్టేవారు, చివాట్లు పెట్టేవారు. వాళ్ళకేమి తెలుస్తుంది మీ ఇద్దరి మధ్యనా ఉన్న చుట్టరికం.

క్రిందపడుకొనే మనుష్యుడు దొంగఅవుతాడా నేలతల్లీ ! వర్తకమని పడ్డీ అని, పెట్టుబడి అని, పెత్తనమని; కొట్టుపెట్టి, గవాణాలు చేసి, దిగుమ

తులుదింపి, మిల్లులు, పరిశ్రమలుపెట్టి నీబిడ్డలరక్తంత్రానే కోటిశ్వరులు దొంగలుకారూ? వాళ్ళునొరలు, యజమానులు, ఖామందులు, మాలిక్లు, జమీందారులు, సంస్థానాధీశ్వరులు, ఫోర్డులు, రాఖ్ ఫెల్లరులు, బీవర్ బ్రూకులు చర్చిలులు, అమెరీలు, హిట్లరులు, ఫ్రాంకోలు, నవాబులు, జాగీరుదారులు, వారు దేవతాపుత్రులు నీ బిడ్డసుబ్బన్న నేలపుత్రుడు.

సుబ్బన్న దొంగతనంచేయగలడా నేలతల్లీ? ఆతని యజమాని ఇంట్లో వెండిగిన్నెపోయిందే అనుకో! అది సుబ్బన్నకెందుకు? నీలోనుంచి ఉదవించిన మోదుగ, అడ్డ అరటి తామర, మట్టిఆకులూగోతి నే సుబ్బన్నకువెండిగిన్నా? నేలతల్లీ! నీ గర్భంలోంచివచ్చినవెండి, బంగారము, రేడియము ప్లాటినము దేవతలు లాక్కొన్నారకానూ, అవన్నీ సత్యవంతులయిన నీబిడ్డలు కూలీలు, పాలంకాపులు, బిచ్చగాళ్ళు, గుంపులవాళ్ళు, అడవివాళ్ళు, ఊళ్ళ బయట విసరవేయబడ్డవాళ్ళు, బట్టలుదికేవాళ్ళు, పాయిఖానా ఎత్తేవారు, కుండలుచేసేవారు, దేవతలముఖాలు నిమ్మరంచేసేవాళ్ళు వాళ్ళకందరికీ ఉపయోగించిననాడుకానూ నీసొమ్మునీకనడం!

నీసుబ్బన్న మాలిక్ ఇంట్లో వెండిగిన్నెపోగానే సుబ్బన్న తీశాడని అన్నారే, వారిహృదయం రాయికాదు, రప్పకాదు, కెమికల్ లేబరేటరీలో తయ్యారయిన విషపుబాంబుగాని!

అల్లాఅంటే ఊరుషేరుతేని నీ అనుగుకుమారుడైన సుబ్బన్నకు వారే మంటున్నారో అర్థమయిందా నేలతల్లీ!

ఎన్ని దెబ్బలుకొట్టారు, వాళ్ళూ దేవతలయిన పోలీసులూ! నీ సుబ్బన్నకుతిండిఉందా? వంటినిండా పడినగాయాలకూ, ఆ గాయాలవల్ల, వెకి

గాయాలుకాకుండా కమిలిపోయిన దెబ్బలవల్లా వచ్చిన జ్వరానికి మందు ఉందా, మాకుఉందా నేలతల్లీ ?

మేజస్టీక్విటుకోర్టులో కేసుపెట్టారా ? ఆకేసు జరుగుతుండగానే, ఆగిన్నె-ఆ వెండిగిన్నె యజమానురాలు జాగృత కోసం ఇనప్పెట్టలో పెట్టి ఆవిషయం మరిచిపోయిందా ? అది మళ్ళీ కనబడిందా, ఆ విషయానికి ఆ ఇల్లాలు ఒణికి వెండిగిన్నె దొరికందని మేజస్టీక్విటుగారికి కబురుపంపిందా ? అయ్యో నేలతల్లీ ! సుబ్బన్నధర్మం నీకు తెలుసును.

తాము చేసిన అన్యాయానికి తలెత్తుకుతిరిగిన ఆమాలిక్ హృదయంలో ఇంతసీసం ఉండేమా ? సీసంఉన్నా నయమేతల్లీ మనుష్యుల తెలివితనపు రాక్షసత్వం ఉంది. అది నిజం !!

౪

ఓ నేలతల్లీ ! సుబ్బన్న ఆ యజమానుణ్ణి వదలినడిచి, నడిచి బొంబాయిచేరాడూ ! బొంబాయిలో కొందరి కూలీల ధర్మనూ అని ఓ మిల్లులో చేరాడూ ! ఆ మిల్లులో ఎన్ని గడబిడలు. ఆమిల్లు కొందరి ధనేశేకుల కడుపులదా ? వాళ్ళు ఈ కూలీకీటకాల ధనమానప్రాణాలకు అదికారులాతల్లీ ! నీబిడ్డడుసుబ్బన్నకూ అదేగతి ! పనిచేయడానికి చీమకూ కూలీకి ఆతనికడఃపు గుప్పిడా ! తల్లీ ఇదామికాపరం. ఆతడు ఏవీధిలోనో ఏనాలుగంతస్తులమేడ ముందో నీ ఒడిలోనే పడుకుంటాడు. ఏ రెస్టారెంటులోనో ఇంత గొట్టె తింటాడు.

ఓ నేలతల్లీ ! ఒకనాడు సుబ్బన్న ఇంకో కూలికుటుంబంతో స్నేహం చేశాడా ? వాళ్ళూ హైదరాబాదువాళ్ళేనా ! అవును నీలోఉండే గమ్మత్తే అది. నీ హృదయంలో ఏభాగంలోఉన్నవాళ్ళు ఆభాగంవాళ్ళతో కలిసి మెలిసి ఉంటారుకాదూ !

ఆకూలీ కుటుంబము ఏల్లాగో అనేక రకాల క్రూరిచేసి చిరిగిన గుడ్డలుకట్టుకొని, వీలయితే అజాంబాయి గల్లీలలో ఏనల్లాకిందో స్నానం చేస్తారు. తనీ వాళ్ళూ నీవాళ్ళేనటమ్మా ! ఆకుటుంబంవాళ్ళు సుబ్బన్నను దగ్గిరకు తీశాను. ఏతల్లి, ఏతండ్రికి, పెండ్లిధర్మంలోనో, పెండ్లికి మించిన కామమహాధర్మంలోనో కన్నసుబ్బన్నకు కాస్త మెదడుఉందిసుమా? కళ్ళ కాంతి కొంచెం నిశితమే !

అలాకాలంలో మక్కానిలేని పడవలా కొట్టుకువెళ్ళే సుబ్బన్నకు. ఆ ఇంకో నేలకుటుంబంలో ఓమక్కాని ” ఓమక్కా; ఓ చక్కనిమక్కా; ” తలవంపుల, వాలుగన్నులవీధి కూలీమితారి ; ఆ మేడల్లో ధనకుటుంబాలకు పనిచేసే వయ్యారి అతనికి నేస్తంఅయ్యిందా ! నేలతల్లీ నీ సుబ్బన్నకప్పుడా సువ్వు లోకానికిపాసాదించిన సుగంధాలు, ఘోండర్య స్వరూపాలు హృదయానికెక్కాయా ?

ఓ నేలతల్లీ కల్తీ లేని ప్రేమనీ సుబ్బన్న హృదయంలో పనిచేసిందిగా వాల్లిడిరూ లోకంలో మానవులందరికీ ఉన్న జంటధర్మనిర్వర్తింపసాగారా? నేలతల్లీ సువ్వు వాళ్ళ ఇద్దరిమహదానందమూ, ఓర్వలేని మానవకఠినత్వం కళ్ళకనబడకుండా చీకటని, చౌపతీ ఇసుక అని, సందని, తూమని, పార్కాని ఆ మహానగరంలో వారికోసం సృష్టించావాతల్లీ !

ఆ సుబ్బన్నకు, సీతకు ఉన్న పవిత్రమైన చుట్టరికం సీత తల్లి తండ్రి గ్రహించారు. అది వాల్మీకీగారు కోరిందేకాదూ, నేలతల్లీ! ఓ మంచిగోజున వాల్మీకీగారు వెళ్ళి అని మూడుముళ్ళూ నేయించారాతల్లీ!

సుబ్బన్న సీతప్రేమలో లోకాలు ఆవరించాడా! ఆతనిహృదయమూ జ్ఞానమూ, మనస్సు పువ్వులులా వికసించాయా నేలతల్లీ!

ఓ నేలతల్లీ - ఏమందులోకంకోసం సుబ్బన్న సీతలు సూర్యోదయం చూస్తూ మలబారు కొండమీద నిలబడ్డారు?

నువ్వు ఆబంగారు ఎరువుల సూర్యకిరణాలు నీవు ధరించిన వస్త్రం కాగా ఆ నీయొక్క ఇద్దరిబిడ్డల ఆనందమూ చూస్తూఉన్నావా? వాల్మీకీగారికి ఈ నీదేశానికి సంబంధం వాళ్ళు ఇక్కడ సీలాగో బ్రతకడమేనా? ఈ రాజ్యంలో వాళ్ళకుభాగంలేదా? ఈ దేశంసాములో ఈ దేశంలో ఉద్భవించేపంటలో, ఈ దేశంలో రూపంపొందేవస్తువులలో వారికి భాగంలేదా?

వారిద్దరూ చూచే ఆసూర్యబింబంలోవారి భవిష్యత్తును ఏమి చూచారు! వారిద్దరిచెమటా, వారిమురికిగుడ్డలు, వారికివచ్చే గట్టికస్తాలు స్వచ్ఛమై దుఃఖాలూ, అమృతము రంగరించిన ఆనందాలూ మత్రమే వారి ఆస్తిపాస్తు లా నేలతల్లీ!

ఆరాత్రి సుబ్బన్న సీతను, ఆబట్టలమిల్లు వారు కట్టించిన పేటలో వాళ్ళవంతుకువచ్చిన ఇంటిలో గట్టిగా [నిన్ను కౌగిలించుకునే ఎండలా]

వెన్నెలలా గాలిలా కౌగిలించుకొన్నాడా? నిన్ను గాఢంగా చుంచించే వానలా సుబ్బన్న నీతను ముద్దుపెట్టుకున్నాడా? ఆరాతే సీతమ్మగర్భంలో సర్వదేశాలకూ మకుటంకాబోయే నీ భారతీయ దేశానికి నిజపౌరులలో ఒకడు కాదలచుకున్న ఇంకోచిన్న సుబ్బన్న ఆవతరించాడా? నువ్వు ఉప్పొంగిపోయావా?

సుబ్బన్న తను చుట్టూఉన్న అర్థంకాని ఏవో ఇనపగోడలు పగల గొట్టాలన్న ఆవేదనపడేవాడా నేలతల్లీ? అందుకు ఆతనిలో బాంబు శక్తి విజృంభించగలదా?

మిల్లులో యుద్ధావసరాలకు తగినట్లు కూలీలకు కూలీ సరిగా ఎక్కువ చేయలేదూ, అందుకు నాయకుడు కూలీలసభ చేశాడూ, ఆ సభలో సుబ్బన్న అంత అద్భుతంగా, మహావేగంతో, గంగానదిలా వర్ష వాయువులా మాట్లాడు తూంటే నువ్వు నీపుత్రునివిని ఎంత ఆనందించావు?

కూలీలు దేశానికి రక్షణన్నావా సుబ్బన్నా! విమానాలు, టాంకులు, రైళ్లు, ఓడలు, బాంబులు, తుపాకులు, వస్త్రాలు, సామానులు, కాగితాలు, కలాలు, మేడలు, మిద్దెలు, నోడ్లు, మోటార్లు తయారుచేసేవారు కూలీలు వారుమాత్రం బోతకఅక్కరలేదూ అన్నాడా సుబ్బన్న, నీత తన వయసు కాని గంభీరవచనాలకు ఆనందంతో ఊగిపోయిందా కూలితల్లీ,

యజమానులు కూలీలకోర్కె పాలించరో, కూలీలందరూ సమ్మె చేశారా? అందుకు నీబిడ్డడు ఒక ముఖ్యనాయకుడా నేలతల్లీ! అతన్ని అరెస్టుచేశారా? ఆరోజు సీతమ్మ కుంగిపోతే, నువ్వేకాదు ఆపరిమితమైన ధైర్యంచెప్పి, ఆ బాలను వీరబాలికను చేశావు?

సుబ్బన్నను వదిలివేయడానికి కారణం దేశనాయకులు కొందరు మియ
యజిమానులతో రాయబారాలు సలపడంవల్లా నేలతల్లీ !

సుబ్బన్న జీతమూ వృద్ధిఅయింది. సీతమ్మ జీతమూ వృద్ధిఅయింది. నేల
తల్లీ, అప్పుడుమాత్రం నీకు తృప్తిఅయిందా ?

ఆ ఆదివారం నీపుతుడు సుబ్బన్నా సుబ్బన్న హృదయమూ. ప్రాణ
మూ, ఆత్మాఅయిన సీతా రై లెక్క జుహూ గాంధీమహాత్ముణ్ణి దర్శించడా
నికే వెళ్ళారుకాదూ !

ఆ స్వాతంత్ర్యాపరావతారాన్ని చూచి నమస్కరించి, అక్కడ
సముద్రంబడ్డన సాయంత్రకూచొని ఒకరిద్గిర ఒకరుగా ఇద్దరూ ఒకరుగా
సీతమ్మ గర్భంలో భావిభారతపురుషుడైన సుబ్బన్న ద్వితీయరూపం నృత్యం
చేస్తూఉండగా - ఇద్దరూ - ఆకాశం - చీకట్లు - సముద్రతీరాలు - భవిష్యతు
భారతీయమానవుల హృదయప్రళయం దర్శిస్తూ కూర్చుని ఉన్నారుకాదూ?
వారిద్దరినీ ఆ రాబోయే మూడవవానిని నీ ఒడిలో ఉంచుకొని నేలతల్లీ !
చిరునవ్వుతో నువ్వునా !

ఇంకొక కొత్తరోజుఉదయిస్తుందికాదూ ?

పిల్లల గ్రంథం

౧

ఆ బాలకుని పిల్లంగోరు పొలంగట్టులు, చేలు, కాలవలు, కొద్దిదూరాన ఉన్న కొండలు నిండుతూ ఉన్నది.

ఆతనికి రాగజానంలేదు! ఆతడు స్వరవిద్య నేర్చుకోలేదు. ఆతని గురువులు కోకిల. తుమ్మద, నెలయేరు ఆవుల అంభారవం చేలమీదనుంచి తేలిపోయే మలయబాలకుడు, ఉణుము, కీచురాయి, లవంగిపిట్టలు.

ఆతనికి ఉన్న జానమే గాంధర్వము. ఒకస్వరం ఇంకోస్వరం కుశ్రుతి చూస్తాడు. ఆతని ఊపిరే లయ! ఆలయలోంచి వచ్చినతాళాలు నూడే, ఆది, ఏక. రూపక తాళాలు.

ఆతడుకల్పించిన గీతాపథకాలు విచిత్ర మూర్ఖనలు.

౨

గొడ్లకాపు కుఱ్ఱవాడు, తొమ్మిదేండ్ల ఈడువాడు. చలిదినన్నం గంజీ ఉప్పుచేప నంజుకుంటూ మెక్కి, ముంతలో గంజివన్నం పెట్టుకొని, ఉప్పులో ఊరవేసి ఎండబెట్టిన నూమిడికాయబద్ద కంచమూ మూటకట్టుకొని గేదెపై స్వారి అవుతూ ఏటిగట్టుకు వస్తాడు.

ఆతని సింహాసనం వేపచెట్టునీడ, ఆతని ప్రజలు పశువులు. ఆతని ఆయుధం పిల్లంగోళి!

ఆతని పట్టుపీతాంబరలు చినిగినగోచీ, చినిగిన తలపాకానుడ్డ! వాన వస్తే రెండుగేదెల్నినిలబెట్టి వాటి అడుగున కూచుంటాడు. ఏరు పొంగితే గేదెలమీద దాటుతాడు, ఆతని రక్షక భటులు ఆవులు గేదెలు. పెద్దపులి నైనా దూరాన నిలబెట్టుతాయి.

3

పశువులతో మేతబయలుకురాగానే 'పొండతా' అని చెట్టుకింద మకాంవేస్తాడు. ఆటలు ఆడుతాడు, పాటలు పాడతాడు.

పిల్లంగోల్లవి తీసి భువనమోహనంగా వాయిస్తాడు. ఆ పాటలకు సాహిత్యం ఆతని హృదయమే!

ఒకసారి అతనిపాట ఎగిరి గంతులువేస్తుంది. పూవులు పూస్తుంది. చిరుసువాసనలు వెదజల్లుతుంది. చిటి చిటి ఊటలా జల జల లాడుతుంది.

ఒకసారి ఆతనిపాట లోకాన్ని చూచి ఆశ్చర్యం పడుతుంది. తెల్లబోతుంది, వణుకుతుంది.

ఒకసారి అతనిగీతం ఏదో వెదుకుతుంది ఆకాశాన్ని పారకించి చూస్తుంది. భూమిలోతులు చొచ్చిపోతుంది, నదీ నీరాంబుకణాలు లెక్కబెడుతుంది.

మరి ఒకసారి కంటనీరు నింపుతుంది ఏదో ఎరగని భయంచే ముడుచుకుపోతుంది, ఆకలై శుష్కిస్తుంది, మానవుని సర్వభాధలై విలపిస్తుంది.

ఇంకొకసారి అన్నీ తెలిసిన జ్ఞానిపద్మంబా యోగము దీక్షిహిస్తుంది గడ్డిపూవుల నివేదనలిస్తుంది. ఏటిలోని చేపలులా లోతులు కనిబెట్టుతుంది.

ఆ బాలుకు పిల్లలగోవిందం పెనవులతో చుంబిస్తూ తన స్మృతితనకే తెలియని బాలుడౌతాడు.

ఒకరోజు ఆ పక్కసాలంబోనుంచి పాలంకూలీ బాలిక ఒకతె ఆతని పాటదారినే ఆతిన్ని వెతుక్కుంటూ వచ్చింది.

ఆ బాలిక ఎనిమిదేళ్ళబిడ్డ! ఆతనికి ఎదురుగా ఆతని పాటవింటూ కదలకుండా కూరుచుంది.

అమెనచ్చి ఆతని రాజ్యాన్ని హరించలేదు, భాగించలేదు.

ఆమె ఆతనిరాజ్యంలో, ఆతనిపాటలో, ఆతనిలో భాగవాయింది.

ఆమెకూడా ప్రతిరోజూ ఆతడు పాటబాడేవేళకు వచ్చి ఆతని ఎగుగుగుండా కూచునేది.

ఆ బాలికకు ఓ చింపిసొడ్డ మొలకు ఆసుడ్డ ఆమెనన్నతను. పూర్తిగా కప్పనేలేదు. ఆమె చేతికి రెండుగాజు గాజులు. ఆమెకాళ్ళకు రెండు అల్యూమినియం కడియాలు.

ఆ బాలికనిమోము సూర్యబింబం అవుతే, అమె మోము ఆ పక్క చేరువులోని పద్మమే!

పడినాన ఆతడు పిల్లంగోవి వాయిస్తున్నాడు, లోకం అంతా సమ్మోహనమై ఆతని పాటవింటోంది. ఆబాలిక ఆపాటే ఆయింది.

ఇంతలో లోకాలు బద్దలు చేసే ధ్వనితో ఆకాశంలో ఏవో పెద్దపక్షి.

ఆ చప్పుడుకు అదిరిపడే ఆ బాలకుడు పిల్లంగోవి ఆపి గభాలున భూమిమీద పడిపోయాడు, ఆ బాలిక దుర్దిలీ హోరుమంటూ ఆతని పక్క-వారి ఆత్మని కాగలించుకొంది.

ఆ రాక్షసిపక్షి వెళ్ళిపోయింది. కొంతనేపటికే అపసేకండు తిద్దూ తేచి తమమట్టూ అంతా కళ్ళనీళ్ళతో పాటించారు.

ఆతని ఆవులు కేడలు నిశ్చలంగా మేస్తున్నాయి పువ్వులు వికసించి ఉన్నాయి, వేపచెట్టె ఆవరించే ఉన్నది. కలయేరు జల జల పగిలహిస్తూ ఉన్నది.

ఆతడు ధైర్యవహించి పిల్లంగోవి తీసి మళ్ళీ మూడు పవిత్రస్మారాలు కలిపాడు. ఏమీవిశ్వం అన్నట్టుగా ఒక్క మూర్ఛన వచ్చింది. ఆ బాలిక ఆతన్ని కాగలించుకునే ఉంది.

మారంగా యూరపులో యుద్ధం జరుగుతున్నది. జపాను పిగల్ హాళ్ళనుపై విరుచుకు పడింది.

ఆ బాలకుడు అదటుతీరి రోజూ ఆకాశంలో వచ్చిపోయే ఆరాక్షసి పిట్టలమోతకు శుభ్రత పి ఒక కొత్త మూర్ఛన మ్రోయించాడు. ఆబాలిక చిరునవ్వుతో అతనిపాట పరవశయై విన్నది.

కళా పీఠ గ్రంథ మాల

కులపతి అడివి బాపిరాజు రచనలు

1	నారాయణరావు	— నవల —	బి. జి. రూ	4_8_0
2.	హిమ బిందు	— నవల —	..	5_0_0
3.	తుపాను	— నవల —	..	4_0_0
4.	అంజలి	— కథలు —	..	1_8_0
5.	రాగమాలిక	— కథలు —	,	1_8_0
6	గోన గన్నారెడ్డి	— నవల —	..	4_0_0
10	కోనంగి	— నవల —	..	4_0_0
11.	తరంగిణి	— కథలు —	..	1_0_0

సాహితీ సమితి - నాంపల్లి - శ్రీ దరాబాద (దక్షిణ)

మారేడుపల్లి - వికిందరాబాద (దక్షిణ)

రేపల్లె. తెనాలి. గుంటూరు.

వీధిపురము. రాజమహేంద్రవరము.

